

1980/81:163

Onsdagen den 10 juni

Kl. 09.00

1 § Anmälan om kompletteringsval till fullmäktige i riksgäldskontoret

Anf. 1 TALMANNEN:

Som ny fullmäktig i riksgäldskontoret efter Karin Ahrlund har folkpartiets partigrupp anmält Bernt Ekinge.

Talmannen förklarade vald för återstoden av riksdagens innevarande valperiod till

fullmäktig i riksgäldskontoret

Bernt Ekinge (fp)

2 § Justerades protokollen för den 1 innevarande månad.

3 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1980/81:203 till utbildningsutskottet

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1980/81:2212 till socialförsäkringsutskottet

1980/81:2213–2218 till socialutskottet

5 § Åtgärder mot videogram med våldsinslag, m. m.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkanden

1980/81:29 med prövning av fråga om tillämpligheten av 2 kap. 12 § tredje stycket RF i visst fall (KU 1980/81:28),

1980/81:28 om åtgärder mot videogram med våldsinslag m. m. (prop.

Onsdagen den
10 juni 1981

*Kompletteringsval
till fullmäktige i
riksgäldskontoret*

1980/81:176) (viss del) och yrkandet av Håkan Winberg m. fl. (m) att viss del av lagförslag i detta betänkande skulle vila i minst tolv månader.

Kammaren biföll utskottets hemställan om att konstitutionsutskottets betänkande 1980/81:29 skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Anf. 2 TALMANNEN:

Överläggningen äger rum om båda dessa betänkanden.

Anf. 3 BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Konstitutionsutskottet har haft att pröva om det särskilda förfarande som anges i 2 kap. 12 § tredje stycket i regeringsformen är tillämpligt i fråga om 1 § i det av konstitutionsutskottet i betänkande 1980/81:28 framlagda förslaget till lag om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag.

Som framgår av utskottets anmälan till riksdagen i betänkandet 1980/81:29 har utskottet funnit att den angivna bestämmelsen i regeringsformen är tillämplig i fråga om 1 § i det nämnda lagförslaget.

I den sakfråga som behandlas i konstitutionsutskottets betänkande 1980/81:28 ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 4 HÅKAN WINBERG (m):

Herr talman! Jag yrkar bifall till den i skrivelse till talmannen den 3 juni 1981 framställda begäran att 1 § i det av konstitutionsutskottet i betänkande nr 28 framlagda lagförslaget jämlikt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen skall vila i minst tolv månader.

Konstitutionsutskottets betänkande 1980/81:29

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

Konstitutionsutskottets betänkande 1980/81:28 mom. 4 delvis och mom. 5

Del av mom. 4 (1 § i utskottets förslag till lag om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag)

TALMANNEN: I reservationen av Anders Björck m. fl. yrkas att 1 § i utskottets lagförslag skall förkastas. Vidare har Håkan Winberg m. fl. yrkat att – om reservationen avslås – nämnda paragraf skall vila i minst tolv månader.

Först upptas yrkandet om förkastande. Om detta yrkande avslås ställs proposition på antagande av 1 § i utskottets lagförslag. För antagande krävs att minst 5/6 av de röstande förenar sig om beslutet. Om sådan majoritet inte uppnås skall förslaget återförvisas till konstitutionsutskottet för att vila i minst tolv månader från det att det första utskottsytttrandet över förslaget anmäldes i kammaren, dvs. minst t. o. m. den 3 juni 1982.

Det i reservationen framställda yrkandet om förkastande av 1 § i utskottets lagförslag

Följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren *avslår* det i reservationen av Anders Björck m. fl. framställda yrkandet om förkastande av 1 § i utskottets lagförslag röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren förkastat ifrågavarande paragraf.

Kammaren beslöt med 237 röster att avslå yrkandet om förkastande av ifrågavarande paragraf. 68 röster avgavs för bifall till detta yrkande.

Antagande av 1 § i utskottets lagförslag

Följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren antar 1 § i utskottets lagförslag röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Om inte minst 5/6 av de röstande röstar ja kommer lagförslaget i förevarande del att återförvisas till konstitutionsutskottet för att vila i minst tolv månader.

Vid votering genom rösträkning avgavs 237 röster för antagande av denna paragraf och 68 röster för återförvisning till konstitutionsutskottet. Då erforderlig majoritet sålunda inte uppnåts återförvisades 1 § i utskottets lagförslag till konstitutionsutskottet för att vila i minst tolv månader.

Mom. 5

TALMANNEN: I detta moment hemställs att vissa motionsyrkanden skall förklaras "besvarade med vad utskottet anfört i det föregående och utskottets hemställan under 4".

Kammaren biföll utskottets hemställan med den ändring däri som föranledes av kammarens beslut att 1 § i utskottets lagförslag skulle vila i minst tolv månader.

6 § Industripolitikens inriktning, m. m.

Föredrogs

näringsutskottets betänkanden

1980/81:64 om industripolitikens inriktning, m. m. (prop. 1980/81:130 huvuddelen),

1980/81:58 om exportfrämjande åtgärder och turism (prop. 1980/81:100 delvis, 1980/81:130 delvis, 1980/81:141 och 1980/81:171) samt

Nr 163

Onsdagen den

10 juni 1981

Industripolitikens inriktning, m. m.

1980/81:65 om godkännande av avtal mellan Sveriges regering och Norges regering om ekonomiskt samarbete (prop. 1980/81:189).

Anf. 5 TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkanden 64, 58 och 65 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Anf. 6 HUGO BENGTTSSON (s):

Herr talman! I föreliggande näringsutskottsbetänkanden, nr 64, 58 och 65, behandlas en lång rad olika förslag, förslag som härleder från propositionerna 130 och 100 men också från inte mindre än 39 olika motioner. Det må därför vara mig förlåtet om jag i den tidspress som i dag råder inte försöker kommentera alla föreliggande förslag. Jag avser endast att ta upp och försöka genomlysna några av de punkter som jag anser har en avgörande betydelse för utformningen av vår industripolitik. Andra talare kommer att belysa andra saker. Och jag avslöjar säkert ingen större hemlighet om jag säger att vi från socialdemokratiskt håll inte tycker att regeringen i vårt land driver någonting som bär skäl för namnet industripolitik. Det har under senare år inte blivit mycket av industriell planering eller långsiktigt idéinriktad industriell utveckling som kommit från industridepartementet.

Skall det föras en industripolitik som bär skäl för namnet måste givetvis regeringen utöva en ledning av utvecklingen av landets industri. Departementet måste medverka till att inspirera den industripolitiska debatten, svara för grundläggande studier och utredningar som erfordras som underlag, och departementet måste lägga fram praktiska förslag till en utbyggnad av vår industri. Men något sådant finns inte i de föreliggande propositionerna. Där finns huvudsakligen uttalanden om att allt nog blir bra bara marknadsekonomi får verka utan ingrepp av något slag.

Vi har från socialdemokratiskt håll utvecklat våra idéer och förslag till näringspolitiska åtgärder och en sammanhållen industripolitik i vår motion 2020 och i vissa andra motioner, förslag som vi framför och vidareutvecklar i våra reservationer. Regeringens bristande ansvarstagande för industrin och dess utvecklingsmöjligheter illustreras kanske bäst i vad det gäller de statliga företagen. I en situation där vårt ekonomiska läge gör det ytterst angeläget att söka få till stånd ökade investeringar vill regeringen och den borgerliga utskottsmajoriteten inte ens utnyttja denna möjlighet till aktiva insatser. Från socialdemokratiskt håll föreslår vi, något som vi framfört vid flera tillfällen, att riksdagen bör besluta uppmana regeringen tillse att de statliga företagen omedelbart utarbetar ett investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen, varefter regeringen för riksdagen bör redovisa resultatet jämte förslag till hur ett sådant program skall finansieras. Insatser i denna riktning skulle medverka till att få fart på investeringarna och därmed också sysselsättningen. Men från borgerligt håll ställer man inte upp.

När det gäller de statliga verkstäderna är förhållandet likartat. Det bör

finnas goda möjligheter att genom insatser på bl. a. upphandlingsområdet förbättra sysselsättningsläget vid dessa verkstäder. Det finns dess värre i dag en tendens att beställningar i allt större utsträckning placeras utomlands.

Vi socialdemokrater återupprepar våra krav på inrättande av en struktur- och utvecklingsfond liksom kravet på borttagande av restriktionerna för fjärde AP-fonden. Om man från borgerligt håll velat lyssna och tillmötesgå oss på dessa områden skulle stora möjligheter öppna sig för att stärka den industriella utvecklingen. Tiden medger inte att jag nu vidareutvecklar dessa frågor, kammarens ledamöter känner dem f. ö. väl. Vad jag hoppas är naturligtvis att någon av kammarens borgerliga ledamöter ställer upp på våra förslag, det skulle komma att betyda mycket för utvecklingen.

Vi har föreslagit ytterligare förstärkning av utvecklingsfonden i Värmland med hänsyn till detta läns svåra situation, och av samma anledning vill vi ge resurser för försöksverksamhet med ett regionalt forskningsorgan. Jag skall inte vidareutveckla detta – det kommer andra att göra – utan jag vill endast understryka vikten av att denna satsning kommer till stånd.

När det gäller att åstadkomma industriinvesteringar, ny sysselsättning och allmänt mer dynamik i näringslivet torde teknisk forskning och tekniskt utvecklingsarbete tillsammans med en väl fungerande teknikupphandling vara den åtgärd som är mest angelägen. I propositionen om industripolitiken ägnas dessa frågor också viss uppmärksamhet, men de konkreta förslagen är begränsade.

Stödet till forskningen utgår i dag dels genom vissa skattefavörer till företagen, dels genom direkta anslag, främst via STU och Industrifonden. Regeringen är enligt propositionen nu i färd med att ompröva det direkta stödet till forskningen via skatteavdrag. Det system som behandlas i utskottsbetänkandet avser endast tiden fram till utgången av 1981. Därefter avser regeringen att komma med förslag i särskild proposition.

För Sverige, som är ett höglöneland med en tekniskt ganska välutrustad industri och med välutbildad yrkeskunnig arbetskraft, är den enda vägen att öka exporten så att vårt land ligger i första ledet när det gäller att erbjuda marknaden nya och tekniskt avancerade produkter. Vi kan inte öka vår konkurrenskraft genom volymökning av enkla produkter och halvfabrikat.

Vi har sedan länge ett gott anseende ute på världsmarknaden för ett antal produkter där vi har legat långt framme. Men vi skall göra klart för oss att vi inte längre ligger i främsta ledet när det gäller forskning och utveckling. Vi börjar bli akterseglade av länder här i Västeuropa men också av länder som Japan. Dessa har under senare år tagit fram avancerade produkter på områden där vi inte lyckats hänga med. Svensk industri och de svenska myndigheterna måste snarast öka sina satsningar på teknisk forskning och utveckling om vi inte skall bli helt akterseglade. Nu sker för all del en viss ökning genom regeringens förslag, men vi anser att anslagen måste öka ytterligare för att vi skall få möjligheter att ta tillbaka förlorad mark. Därför föreslår vi att anslaget för kommande budgetår till STU ökas med 20 milj. kr. för att möjliggöra en ökad satsning främst på områdena bioteknik,

Onsdagen den
10 juni 1981

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

elektronik, datateknik och materialteknik.

Vi menar också att ambitionsnivån när det gäller forskning och utveckling är alltför låg för de närmaste åren och anser därför att STU skall få i uppdrag att utarbeta underlag för en stegvis ökning av forsknings- och utvecklingsverksamheten under de närmaste åren.

När det gäller de s. k. nationella storprojekten inom de områden som kommit att betecknas som nya för svensk industri, nämligen bioteknik, datateknik/elektronik och materialteknik, bör inom varje område en särskild kommitté tillsättas med representanter för industri, forskning och de anställda för att åstadkomma samordning och balans mellan olika insatser.

Vi är i vårt land ytterst beroende av att uppfinnarverksamheten uppmuntras. Vi har därför på socialdemokratiskt håll föreslagit att antalet stipendier utökas och att de belopp som utgår likaledes räknas upp. För ändamålet har vi föreslagit en ökning med 5 milj. kr.

En fråga som jag bedömer som kanske den viktigaste i alla våra resonemang om industripolitiken är teknikupphandlingen. Det torde nog vara uppenbart för de flesta att därest inte den tekniska forskningen och utvecklingen kompletteras med en aktiv teknikupphandling, såsom nu sker i ett flertal industriländer, kommer vår industri att påverkas ytterst negativt. Här kan såväl kommuner, landsting som staten och enskilda industrier göra betydande insatser. Vår upphandlingsförordning, som ju eventuellt blir föremål för översyn, har ofta genom en byråkratisk tillämpning hindrat att svenska företag fått möjligheten att utveckla nya produkter och få dem sålda såväl här hemma som i utlandet.

Teknikupphandling innebär i korthet att olika myndigheter och storförbrukare köper upp nya tillverkningar och nya prototyper och ger dem möjlighet att med ekonomiskt stöd snabbt utvecklas och på så sätt bli konkurrenskraftiga. Landstingen exempelvis skulle kunna betyda mycket för den svenska dataindustrin, om man samordnade sina uppköp och köpte upp en svensk produkt, som då kan visas upp som en referensanläggning här i landet, när man sedan går ut för att skaffa kunder i utlandet. Landstingen skulle inte få en sämre produkt, men de skulle bidra till att ge den svenska industrin möjlighet att utveckla en datateknik, som vi eljest köper utifrån. Och vad kunde inte primärkommunerna betyda för att utveckla en industri baserad på svensk miljöteknik, vattenrening och rökgasrening för att nu nämna några områden, om de metodiskt gick in för att hjälpa fram svenska produkter som de tror på. Dessa skulle då kunna utvecklas och bli verkligt konkurrenskraftiga.

Samma sak gäller staten, främst de statliga verken, som är stora upphandlare. Om en aktiv och framsynt teknikupphandling inom Sverige genomfördes, som ersatte den stelbenta och byråkratiska upphandlingsförordning som nu tillämpas, skulle detta få en utomordentlig betydelse för svensk industri som helhet.

Likaså skulle en mera framsynt teknikupphandling genomförd av svenska företag med inriktning på svensk industri få utomordentlig betydelse för

svensk industri som helhet. Om man vågade hoppas på att de större svenska företagen antog denna inriktning, skulle detta få en oerhörd betydelse för tillkomsten och utvecklingen av ny svensk teknik och nya produkter.

Vi föreslår därför att riksdagen beslutar om dels ett anslag till Svenska landstingsförbundet på 15 milj. kr. under tre år som stöd för teknikupphandling inom sjukvårdsområdet, dels ett anslag på 20 milj. kr. för att stimulera teknikupphandlingen där beställaren utgörs av industriföretag.

Herr talman! Detta var några korta kommentarer till reservationerna 1–9 och 14–22 i näringsutskottets betänkande nr 64, till vilka jag ber att få yrka bifall. Övriga reservationer i detta betänkande kommer att kommenteras av min partivän Nils Erik Wååg.

Anf. 7 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Timmen är sen, sett ur kammarens arbetsordnings synpunkt. Låt mig därför koncentrera mig till ett par speciella frågor i det här stora komplexet. Frågor som så att säga kan illustrera några brännpunkter i vad det handlar om.

Jag börjar med att kommentera näringsutskottets betänkande 64 om industripolitiken. Jag vänder mig då först till de borgerliga. Det heter på ett ställe i regeringens proposition: "I-ländernas industriexpansion sett i ett makroperspektiv har följt ett relativt lugnt mönster." Harmoni och ett lugnt mönster – det är den borgerliga regeringens beskrivning av 75–100 års industriell utveckling i den kapitalistiska världen.

Då skulle jag vilja fråga den borgerliga utskottsmajoriteten: Tycker ni att denna kamp om marknader och marknadsandelar som har utspelats och som ständigt utspelas, som har lett till två världskrig, den maktpolitik som har utvecklats kring kampen om råvarutillgångar och industriella marknader och som från det stora kapitalets sida i land efter land har lett till att fascistiska regimer upprättats, är ett tecken på harmoni och ett lugnt mönster? Tycker ni att utvecklingen 1933–1945 i Tyskland var ett exempel på en lugn utveckling? Där handlade det ju som bekant också om att från det tyska storkapitalets sida öka marknadsandelarna. Tycker ni att det är ett exempel på en lugn och harmonisk utveckling att man under hela 1920-talet, under större delen av 1930-talet och även nu har haft och har ett konstant underutnyttjande i stor stil av den produktiva kapacitet som ligger nedlagd i den industriella utrustningen? Tycker ni att detta är en fruktbar och meningsfull verklighetsbeskrivning som kan vara utgångspunkt för en realistisk problemdiskussion om industripolitik i dagens värld? Är det inte tvärtom så att vi måste lära av dessa kriser och sammanbrott samt av detta kroniska underutnyttjande för att kunna diskutera om den typ av utveckling som hittills har rått är den i allom bästa, som det predikas från borgerligt håll?

Detta är en samvetsfråga som jag vill uppta till diskussion, naturligtvis inte bara i detta sammanhang när vi har bråttom, utan må den vila över sommaren så att vi kan återkomma till den i en mera fördjupad debatt.

Den andra punkten som jag skulle vilja ta upp till diskussion med de borgerliga gäller frågan om lovsångerna till marknadshushållningen. Jag

bortser från att ni inte alls definierar vad marknad är för någonting och hur den förändras när de privata monopolen blir fler, när stora producenter kan styra och påverka marknaden, när den inte längre är fri i den gamla konkurrenskapitalistiska meningen. Jag bortser från det för tillfället.

Jag skall ge ett enda litet exempel som kan vara pedagogiskt värdefullt för en vidare diskussion. Mellan 1968 och 1978 – 1978 är det senaste året för vilket industristatistik i bearbetad form föreligger, alltså den senaste tillgängliga tioårsperioden som vi kan överblicka – har den svenska bilindustrins produktionsvolym ökat med ca 80 %. Under samma tid har den svenska rälsfordonsindustrin nödgats minska sin produktionsvolym med 23 %. Jag vill då fråga: Tycker ni i ljuset av de stora trafik- och miljöproblem, i ljuset av den framtid som vi kan skönja på det viktiga trafik- och transportområdet att marknadshushållningen har lett till en särskilt förnuftig ordning? Tror ni verkligen att det är bilindustrin som skall bli räddningen ur krisen, att det skall vara den stora lyckan och den stora framgången att ha två bilar per hushåll? Och tror ni att vi kan lyckliggöra även den övriga världen med svenska bilar? Tror ni på detta orealistiska mål? Ser ni inte att degenerationen och krympningen när det gäller rälsfordonsindustrin i själva verket är en fara för den nödvändiga omstruktureringen av det framtida transportväsendet som alla förnuftiga människor inser måste ske? Detta som en illustration till marknadshushållningens förträfflighet.

Jag går så över till de frågeställningar som har att göra med arbetarrörelsens ställning och framtida politik i samhället i relation till den industriella utvecklingen. Det är helt naturligt en diskussionsfråga mellan oss i vpk och socialdemokratin, alltså mellan de två arbetarpartierna.

Den socialdemokratiska synen på industripolitik är naturligtvis inte uttömd med vad som står i de föreliggande betänkandena. Det är jag väl medveten om. Det är kanske bara brottstycken. Man frågar sig ändå: Vad är det som går som en röd tråd – om nu tråden kan betecknas som röd, det kan man diskutera – genom den socialdemokratiska filosofin i dessa betänkanden? Jo, det är försoning med storfinansen. Det är samarbete med storfinansen. Det är accepterande av storfinansens existerande maktställning. Det är överläggningar och samtal med storfinansen om hur man skall ordna till det på industripolitikens område i framtiden. Det är nationella storprojekt tillsammans med storfinansen. Och då frågar jag: Är det det som skall vara arbetarrörelsens politik? Är det önskvärt, och är det realistiskt att tro, att man kan åstadkomma någonting den vägen?

Socialdemokraternas talesman talar här om den industriella utvecklingen, som vi måste främja. Varför inte tala om vilken industriell utveckling det är som vi skall främja? Finns det bara en? Finns det bara den som storfinansen önskar? Finns det bara den som kapitalet eftersträvar? Är det inte dags för arbetarrörelsen att fråga: Vad för sorts industrialisering skall vi ha? Vad för sorts industrisamhälle skall vi ha, och på vems villkor? Vem skall ha makten över processen, och hur kommer den att se ut, beroende på vem som har makten att styra den?

De frågorna ställer ni inte. Jag tycker att det på något sätt vittnar om ett

ideologiskt tillstånd som icke är riktigt bra, för att uttrycka sig modest.

Strukturfond vill ni ha. All right, det kan naturligtvis vara bra och praktiskt. Men man måste ju då också veta vilken struktur man vill ha på det industriella samhället för satsningarna av kapital. Det är dags för arbetarrörelsen att välja väg. Man måste äntligen se den sanningen i ögonen att det i dag inte finns någonting som talar för att storfinansens väg är den väg som arbetarrörelsen skall välja eller att samarbetet med storfinansens är den politiska metoden att lösa den industriella utvecklingens många problem.

Man borde i stället fråga så här – jag tror att det är hög tid att man gör det på ett mycket skarpare och klarare sätt än tidigare: Finns det en annan form, en annan typ av industrialisering än den som hittills har dominerat? Är det kanske så att skogsindustrin inte kan räddas genom att man river ner ännu mera träd eller inför något slags tvångsavverkningsparagraf? Är det kanske så att vi har nått gränsen för uttaget av råvaror och att vi i stället bör satsa på den kvalitativa sidan och dämpa råvaruexploateringen?

Man bör också ställa sådana frågor som dessa: Är det nödvändigt att det bara skall finnas den typen av gaffeltruckar i varutransporterna och i lastrummen som ställer till en förfärlig massa buller och som är ödesdigra och leder till olyckor? Går det inte att få fram andra konstruktioner, som med bevarad effektivitet leder till något helt annat?

Är det nödvändigt att rädda sysselsättningen i Malmöregionen genom att fanatiskt klamra sig fast vid att man måste ha en bilbro till Köpenhamn, så att vi kan föra in riktigt mycket privat biltrafik i de redan så svårt störda stadsmiljöerna? Är det räddningen ur krisen i de södra regionerna?

Kan det tänkas att vi i stället för maskiner, som stycker sönder produktionsprocessen och som förvandlar arbetaren till ett bihang, kan få fram maskiner, som kombinerar produktionsmomenten på ett helt annat sätt och ger utrymme för en skapande insats, som tar i anspråk fler sidor av människans personlighet och kapacitet än vad de nuvarande industriella processerna gör?

Datorindustrin skall vi stimulera. Ja visst, men vilken datorindustri och för vilket ändamål? Skall vi ha en datorindustri som är en kopia av den amerikanska och i själva verket bara någon sorts, maktpolitiskt sett, maskformigt bihang till IBM och de stora multinationella koncernerna? Eller skall vi ha en datorindustri som går in för att stimulera en ny typ av industriell utveckling här på det nationella planet och uppbyggs efter det? Det är väldigt vitalt, för en datorindustri kan se ut på många olika sätt. Man kan fullfölja den nuvarande utvecklingslinjen att försöka proppa in så mycket information och kapacitet som möjligt på så små ytor på datorerna som möjligt. Men man kan också välja en utveckling som innebär att man plockar in litet mindre och mer måttliga mängder men i stället gör informationen, till sin form och till sin mängd, så överskådlig att även den vanlige jobbaren därmed får ökad makt över produktionsprocessen. Detta måste vi diskutera.

Försoning med storfinansens – erfarenheten visar vad det leder till när den skall vara grunden för en gemensam industripolitik mellan staten och det privata kapitalet. Försoningen är ingen verklig försoning. Man kan nämligen

inte försona eld och vatten. De har för olika karaktär. Försoning leder bara till underkastelse under den som redan har den verkliga ekonomiska makten. Det är därför dags att välja. Det är dags för arbetarrörelsen att välja Gyllenhammar eller arbetarna. Det är dags att välja roll – ifall man vill vara utvecklingens lokomotiv eller dess släpvagn. Må dessa frågor ligga i arbetarrörelsen för en fördjupad debatt fram till valet 1982.

Herr talman! Jag går så över till att kort beröra det betänkande som behandlar avtalet om svensk-norskt samarbete. Vänsterpartiet kommunisterna har yrkat avslag på detta avtal. Nordiskt samarbete är naturligtvis i princip någonting bra och positivt. Det kan visa sig ha många fördelar. Ett ökat nordiskt samarbete, större enhet i Norden på olika samhällsområden är befrämjande för avspänningen. Det håller de båda stora maktblocken på avstånd från det nordiska utrymmet. Det är också så att det kan förhjälpa Sverige som neutralt land till att något skydda sig från att alltför mycket domineras av t. ex. EG. Den nordiska marknaden är en viktig och köpstark marknad. Men när man lägger upp ett sådant här samarbete måste man alltid fråga: Samarbete för vem och på vems villkor? Och vi ställer oss den frågan: Är det så klokt, sett ur arbetarrörelsens synvinkel, att ta ett avtal som innebär att vi får import av färdiga fossila bränslen till Sverige samtidigt som de svenska raffinaderierna kan få svårigheter att utnyttja sin kapacitet? Är det så klokt att övre Norrland återigen skall förfalla i en roll att sälja billig vattenkraft till ett annat land? Vore det inte dags att ställa villkoret att det åtminstone skulle bli någon mer avancerad industriell utveckling i utbyte i stället för att denna del av landet bara återigen skulle vara furnerare av vattenkraft och råvaror som den alltid varit i sin mer eller mindre koloniala historia.

Är det så klokt att detta avtal är formulerat precis som om det vore skraddarsytt för den penetration av norskt näringsliv och det upprättande av maktpositioner på olje- och bensindistributionssidan som den stora Volvo-Beijerinvestgruppen här i Sverige så gärna vill genomföra? Är det en tillfällighet att avtalet verkar utformat precis för att passa de intressena? Och jag vill fråga framför allt socialdemokraterna, som alltså är eniga med de borgerliga på den här punkten: Är det så klokt och riktigt att möjliggöra och förstärka också ett svenskt privatkapitalistiskt insteg i den norska oljeexploateringen i ett läge när den norska fackföreningsrörelsen i allt högre grad och allt skarpare ton kräver samhällelig kontroll och styrning av oljetillgångarna och deras exploatering och framför allt vill dämpa den hejdlösa exploatering som nu pågår – för att uppnå större säkerhet, för att uppnå bättre hushållning, för att kunna använda oljepengarna på ett ur arbetarrörelsens och arbetarklassens synpunkt vettigt sätt? Är det i det läget riktigt att faktiskt, vilket man nu gör, stå emot det intresset och underlätta för en privat finansgrupp i Sverige att tillsammans med norska privatintressen skärpa oljeexploateringen?

Till sist bara en kommentar till näringsutskottets betänkande nr 58, som behandlar exportfrämjande åtgärder. Vi yrkar där avslag på propositionen och begär att regeringen skall återkomma i frågan. Det har den grunden att

det där förekommer en punkt där regeringen begär att riksdagen skall bevilja 30 miljoner, utan att ange den närmare omfattningen och inriktningen av åtgärderna, som regeringen förbehåller sig rätten att senare själv bestämma. Vi menar att detta icke står i överensstämmelse med regeringsformens avsikt att riksdagen skall ha ett ordentligt beslutsunderlag. Riksdagen skall veta vad pengarna skall gå till när den beslutar om en så rundlig summa som det här är fråga om.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga i dessa tre betänkanden behandlade vpk-motioner.

Anf. 8 JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Riksdagen har redan tidigare behandlat en hel del ämnesområden i proposition 130. Vad som nu återstår är framför allt avsnitten om teknisk forskning och utveckling och industripolitikens allmänna inriktning.

Följande fyra övergripande industripolitiska mål anges i propositionen som särskilt angelägna i nuvarande ekonomiska läge:

1. att öka produktionen av industrivaror och tjänster för att genom ökad export och minskad import bidra till den externa balansen,
2. att öka effektiviteten i industrin för att därigenom lämna största möjliga resursutrymme åt andra samhällssektorer,
3. att utveckla industrin så att den kan bidra till en regional balans och utnyttja undersysselsatta resurser, och
4. att medverka till att strukturomvandlingen sker i socialt acceptabla former.

Industriminister Åsling kommer själv senare i debatten att kommentera propositionen på dessa områden.

Propositionen kan ses som ett led i ett fortlöpande arbete för att genomföra en aktiv industri- och näringspolitik. En småföretagarproposition kommer att framläggas i början av nästa år. Den bildar en fortsättning på de förslag i småföretagarfrågor som framlades i det kända paketet 1978. I flera andra propositioner kommer förslag att framläggas i frågor som rör näringsliv, näringspolitik och företagsamhet, i syfte att skapa goda förutsättningar för näringslivet och stimulera näringslivet självt till nya tag.

För min egen del vill jag framhålla några områden, som jag anser särskilt viktiga.

Många talar i dag om den ekonomiska krisen. Alla erkänner att vi har en rad obalansproblem, som redan är stora men som tenderar att förvärras framöver. Importen är större än exporten. Konsumtionen är större än produktionen. De offentliga utgifterna är dramatiskt mycket större än inkomsterna och förorsakar ett mycket stort budgetunderskott.

Fler och fler erkänner också att en positiv utveckling av företag och näringsliv är den praktiskt taget enda möjligheten att lösa de ekonomiska, sysselsättningspolitiska och balansmässiga problemen. Vi måste få bättre fart på det svenska näringslivet och få till stånd en starkare vilja att satsa på produktiva investeringar. Vi måste arbeta för att åstadkomma ett industri-

Onsdagen den
10 juni 1981

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

politiskt klimat som främjar arbetsvilja och engagemang för arbete och insatser inom företag och näringsliv. Unga människor måste finna det intressant och stimulerande att ägna sig åt företagandets uppgifter och åt arbete inom industri och produktion.

För att vi skall kunna åstadkomma detta näringsutvecklande klimat och ökande engagemang fordras en rad åtgärder. Bl. a. måste vi skapa ökad förståelse för näringslivets villkor och ett bättre anseende för dem som arbetar inom näringsliv och produktion. Utomordentligt viktigt är att vi ökar näringslivets lönsamhet. Vi måste återställa dess konkurrenskraft gentemot utlandet.

En sak som är av utomordentligt stor betydelse för att öka lönsamheten och främja investeringarna är att den nu alltför höga låneräntan kan sänkas. De senaste månadernas förbättrade handelsbalans och den politiska stabilitet som har skapats genom att regeringens krisen nu är över borde vara förutsättningar som möjliggör en räntesänkning snarast. Man väntar med otålighet på att det tryckförband som i början av det här året lades på ränteområdet skall lättas till förmån för industrins investeringar.

Kostnadsutvecklingen för näringslivet måste hejdas om vi skall kunna återfå tillräcklig lönsamhet och konkurrenskraft. Både löner, priser och skatter måste stabiliseras, så att kostnadsutvecklingen här hemma blir lägre än i utlandet. Detta är en av de viktigaste förutsättningarna för att vi skall kunna återvinna förlorade marknadsandelar, öka vår produktion, öka sysselsättningen och förbättra ekonomin.

En utveckling av småföretagen är av mycket stor betydelse. Småföretagen är ett omistligt inslag i vårt näringsliv. De bidrar till ekonomisk stabilitet och god sysselsättning i växlande konjunkturer. De bidrar till produktion och sysselsättning i olika delar av landet och medverkar till att natur- och produktionsresurser tas till vara. Småföretagen svarar för en betydande del av innovationerna och för utveckling av nya produkter. De berikar varuutbudet och svarar för en konkurrens som garanterar goda varor till lägsta möjliga priser. Småföretagen är av mycket stor betydelse för produktionen av insatsvaror till exportindustrin och motverkar importen av många konsumtions- och industriprodukter.

Åtgärder i den riktning som jag här har anvisat kräver en decentraliserad politik. Vi måste arbeta för att företag och näringsliv skall utvecklas i såväl stora som små orter i olika delar av landet. De senaste årens flyttningsrörelser har visat att människorna gärna vill bo även i mindre orter. Erfarenheten visar också att en effektiv och konkurrenskraftig produktion ofta med fördel kan bedrivas i både mindre och medelstora samhällen. Dessa erfarenheter ger stöd för den inriktning som inte minst centern genom åren har varit talesman för, att vi i stor utsträckning skall flytta kapital och produktionsresurser till människorna och inte tvärtom. Därmed tillvaratar vi bäst landets resurser, vi uppnår en effektiv produktion och skapar samtidigt förutsättningar för en god miljö, för harmoni och trivsel för människorna.

Det är också nödvändigt att bygga vår industriella utveckling på de

enskilda människornas vilja till initiativ, ansvar och handlingsförmåga. Vi tror inte på en socialistisk näringspolitik eller på statlig detaljstyrning och ett övermått av statlig planering och samordning. Vi menar att effektiviteten och konkurrenskraften utvecklas bäst i en marknadsekonomi under ansvar, under stor frihet inom av statsmakterna givna ramar. All erfarenhet visar att ett näringsliv i huvudsak byggt på enskilda företag med starkt personligt engagemang i en marknadsekonomi under socialt ansvar är den bästa formen för produktion. Den kan också ge de bästa konsumtionsvarorna till de lägsta priserna. Den ger bäst ekonomi och skatteunderlag och befrämjar trivseln i arbetet.

Med det vill jag också bemöta vad Jörn Svensson sade om att marknadsekonomin inte fungerar.

Den industripolitiska proposition som vi nu behandlar tar upp många av de frågor som jag här har berört som viktiga för näringslivets utveckling och en ekonomi i balans.

Näringsutskottets majoritet har tillstyrkt propositionen i alla delar. I långa stycken har också socialdemokraterna godtagit propositionens förslag. Men på många punkter, alltför många enligt min mening, har de lagt fram reservationer. De slår med dessa reservationer in öppna dörrar. Vad som önskas är redan i gång i olika former. Jag vill kommentera några av reservationerna. Erik Hovhammar och Sven Andersson kommer att beröra andra.

I den första reservationen tar man upp den allmänna politiken och försöker göra troligt att socialdemokraternas motion och politiska förslag skulle präglas av en helt annan realism och krav på utveckling än regeringens förslag. Hugo Bengtsson tog inledningsvis upp den här frågan och sade att den nuvarande regeringen inte driver någon industripolitik som gör skäl för namnet. Han talar om passivitet och brist på ansvar för industripolitiken. Jag skulle till Hugo Bengtsson vilja ställa frågan: Skall vi göra en jämförelse med den industripolitik som den socialdemokratiska regeringen drev?

Om vi mäter effektiviteten i form av antal förslag, i omfattningen av de förslag som avgavs då och nu och i omfattningen av medel till industrins främjande, skall vi nog finna att den nuvarande regeringen och dess föregångare efter 1976 har bedrivit en långt effektivare och resultatrikare industripolitik än den regering vi hade före 1976. Det är bara det att man har fått arbeta i ett helt annat klimat än tidigare.

I många stycken sammanfaller skrivningarna i den här reservationen med majoritetens målsättningar. Kan det möjligen vara så att socialdemokraterna är inne i en omprövning, att de räknar med att komma i ansvarsställning och därför nu måste ställa om?

Det finns ju två meningar som gör sig gällande inom socialdemokratin, och många anammar faktiskt de industripolitiska mål som industriminister Åsling gång efter annan har givit uttryck för. Det tycker jag är bra. Är en omsvängning i gång, kan vi kanske föra en mera konstruktiv politik i fortsättningen.

Socialdemokraterna har tidigare inte ställt upp för ökad lönsamhet i

näringslivet. Vinst har man betraktat som någonting otillbörligt och fult, och kostnadsökningar för näringslivet har lagts på gång efter annan. Ansvar för den enorma kostnadsutvecklingen i början av 1970-talet ligger i hög grad på socialdemokraterna. Skattebelastningen i form av arbetsgivaravgifter var den tiden enorm och bidrog till att urholka företagets motståndskraft när konjunkturerna gick ner. Ett omtänkande nu är alltså på sin plats, och det hälsar vi med tillfredsställelse.

Innehållet i de olika reservationerna i övrigt har kommenterats av utskottet, och med hänsyn till den tid som vi har till förfogande skall jag inte gå närmare in på dem. Jag vill bara kommentera en enda sak som Hugo Bengtsson tog upp, nämligen när han påstod att regeringen brister i intresse för att stödja de statliga företagets investeringsverksamhet.

Som det har sagts många gånger tidigare, är det de statliga företagets ledningar som har ansvaret att verka för en aktiv industripolitik inom sina områden. De har ansvaret för att vidta alla de åtgärder som befinner sig realistiska och om så erfordras lägga fram förslag om tilldelning av resurser. Det förekommer en ständig kontakt mellan regeringen och de statliga företagen i det avseendet. Vad man tar upp i reservationen är alltså saker som är i gång.

I fråga om det nordiska samarbetet, som Jörn Svensson också omnämnde, tror jag att det är en riktig väg som propositionen anger. Jag tror att vi skall se den nordiska marknaden som en hemmamarknad. Samtliga partier i övrigt är eniga om att det finns all anledning att verkligen ta ordentliga krafttag för att bygga ut den marknaden, och regeringens förslag är ett steg på vägen.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 64.

Anf. 9 HUGO BENGTTSSON (s) replik:

Herr talman! Johan Olsson konstaterade att den svenska ekonomin är dålig. På den punkten har jag ingen annan uppfattning än han. Ekonomin är sannerligen dålig. I övrigt tycker jag att Johan Olssons anförande var mest allmänt tal, liksom innehållet i propositionen. Det är en mängd artiga, trevliga och fina fraser, men ganska få konkreta saker.

När nu Johan Olsson konstaterar att den svenska ekonomin är dålig, är jag naturligtvis medveten om att det inte finns några enkla patentröslningar på problemen, men jag menar att den svenska industrin har en nyckelroll i arbetet för att långsiktigt restaurera vår ekonomi. Om det råder det, menar jag, inget som helst tvivel. Skall vi återskapa jämvikten i vår bytesbalans, ställer detta otvivelaktigt krav på kraftiga öknings av industriproduktionen.

I fjol, Johan Olsson, minskade antalet industriarbetsplatser med 30 000. Den utvecklingen måste vi givetvis bryta om vi skall kunna lösa våra problem. Vi måste se till att förbättra den svenska industrins konkurrenskraft och göra den starkare på såväl hemmamarknaden som exportmarknaden. Gör vi det, skapar vi flera, och inte färre, industrijobb. Då förbättrar vi samtidigt landets ekonomiska läge.

Som jag tidigare sade – men på den punkten delade inte Johan Olsson min uppfattning – bör de statliga företagen kunna spela en betydande roll, om man engagerar dessa. Men det förefaller som om viljan saknas. Johan Olsson menar att det bör ske på eget initiativ, om de statliga företagen skall gå in och göra någonting. Men jag menar att regeringen skall tala om för de statliga företagen vad de skall göra, om de inte själva kommer med förslag till regeringen.

Ge nu, Johan Olsson, de statliga företagen i uppdrag att komma med ordentligt utarbetade investerings- och utvecklingsplaner! Detta kan bli de injektioner som svensk industri behöver för att komma i gång. Kopplar ni sedan till detta våra förslag om teknikupphandlingen, och om ni vill vara litet framsynta, tror jag detta skall kunna medverka till att lösa en stor del av våra problem.

Anf. 10 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Ett kort genmäle bara, rörande problemet med marknads-hushållningen.

Jag försökte med mitt lilla exempel visa hur det i verkligheten ligger till och att man inte får ha denna naiva tro på marknadsmekanismerna. Hade ekonomiskt och socialt förnuft verkligen styrt marknaden, skulle det inte ha varit så att rälsfordonsindustrin hade gått tillbaka och bilindustrin ökat sin kapacitet. Det skulle ha varit ett försiktigare investerande i bilindustrin, en mer dämpad utveckling, och ett bevarande och ett utvecklande av rälsfordonsindustrin.

Vad visar detta? Jo, det visar att marknadshushållningen, sådan ni borgerliga definierar den, icke förmår att på en smula sikt åstadkomma en bra ekonomisk ordning.

Däremot kan marknadshushållningen i det mycket korta perspektivet, i sin egenskap av kontaktsystem mellan köpare och säljare, i det löpande varuflödet och i kontakterna i detaljer, naturligtvis vara den förnuftigaste och mest praktiska lösningen. Men det är en annan sak. Och det gäller bara under förutsättning att marknaden verkligen är fri och inte störs av diverse prisruffel och försök från de stora att tränga ut de små med olika tjuvknep och metoder som vi väl känner till.

I stort gäller alltså att marknadshushållningen icke kan förutse vad som är socialt och ekonomiskt ändamålsenligt. Därför får vi också ekonomiska kriser, därför är det kapitalistiska systemet ständigt skakat av denna typ av kriser.

Anf. 11 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jörn Svensson erkänner nu att marknadsekonomin ändå är bra i vissa stycken, i varje fall i det korta perspektivet. Ta exemplet med bilindustrin och järnvägarna. Det är ju bilindustrin som har vuxit fram på marknadens villkor. Gå ut och fråga människorna om de i princip skulle vilja säga nej till bilen som den är i dag.

Men vi tillämpar en marknadsekonomi under ansvar, och därför har vi år

efter år, i årtionden, medgett stora statsbidrag för att upprätthålla ett järnvägsnät i landet. På den vägen är regeringen beredd att gå vidare. De senaste årens insatser visar väl att vi driver en marknadsekonomi, men dock under ansvar, för att se till att man tillvaratar de samhällsekonomiska fördelarna och möjligheterna.

Till Hugo Bengtsson vill jag säga att vi ju är överens om att vi måste göra någonting åt den situation vi har och de problem vi har. Vi tycks också vara överens om – vilket jag hälsar med tillfredsställelse – att industrin är den viktiga delen när det gäller att åstadkomma en förbättring av resultaten. Då säger Hugo Bengtsson att det är bara fraser och allmänt tal i mitt anförande, i propositionen och i utskottets majoritetsbetänkande. Men det är ju talesätt. Gå till förslagen i propositionen och de synpunkter som också jag förde fram. Om vi kan genomföra detta, om vi kan skapa en opinion som har förståelse för näringslivets villkor och företagens problem, tror jag också att oppositionen får en bättre förståelse för kraftigare åtgärder än de som hittills varit möjliga för att förbättra lönsamheten, för att öka förtroendet för industrin osv. Vi behöver ha den stora allmänheten med oss för att genomföra alla de förslag som är framlagda i dessa propositioner. Det är till syvende og sist många fler förslag som lagts nu än under den socialdemokratiska regeringens tid.

När det gäller de statliga företagen är det dessa företags styrelser som har ansvaret. Låt dem gärna höra denna debatt. Både Hugo Bengtsson och jag anser att de bör ta till vara alla möjligheter att investera mer, hitta nya produkter och områden. De har frihet att göra det. De kan komma igen till riksdagen, när de har realistiska förslag som är möjliga att genomföra. Vi ställer ju upp på det. Men det är onödigt att förbruka riksdagens anseende genom att i tid och otid skriva om detaljer och onödiga förslag. Det kan avtrubba respekten för riksdagens uttalanden i olika avseenden. När det blir allvar tycker jag vi skall skriva till regeringen, men för små självklara saker behöver vi inte göra det.

Anf. 12 HUGO BENGTTSSON (s) replik:

Herr talman! Till Johan Olsson vill jag säga att om vi skall ha någon chans att komma ur vår nuvarande mycket eländiga situation måste vi satsa ordentligt på teknisk forskning och utveckling.

Se exempelvis på Japan! Det landet har definitivt bestämt sig för att vara ett ledande industriland. Vad gör man där borta? Jo, man satsar på teknisk utveckling och forskning. Japanerna köper upp licenser och tillverkar produkter som i många avseenden är avancerade. Det borde faktiskt vi också kunna göra i mycket större utsträckning än vi gör i dag. För en del år sedan var vi med näringsutskottet på besök i Japan. Jag fick en mycket klar bild av att deras industriverk tog egna initiativ och därigenom i stor utsträckning ledde samhällets näringspolitiska arbete. Bl. a. gör man där vad vi nu föreslår att man skall göra i vårt land – man för samman forskare och företagare. Vid dessa kontakter förs nya forskningsrön och uppfinningar ut till företagen.

Det fick vi alldeles klart för oss, och det borde vara någonting för oss att ta efter.

Vi har också i vår motion och i vår reservation föreslagit en samordning i förhållande till företagen när det gäller forskningsresultat. Uppfinningar och nya rön är ju inte till någon nytta så länge de ligger i en skrivbordslåda eller står i en pärm på en hylla hos en uppfinnare. Regeringen måste bl. a. på dessa områden aktivera sig. Man skall inte föreställa sig att de fria marknadskrafterna löser problemen. Ju förr ni överger denna filosofi och lyssnar till de idéer vi har fört fram på dessa områden, desto fortare har vi, menar jag, en chans att lösa dessa problem.

Slutligen, Johan Olsson: Det är inte antalet förslag i propositionen som är avgörande. Det är innehållet i dessa förslag som är avgörande, och det innehållet tycker jag i långa stycken är ganska tunt.

Anf. 13 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det var verkligen intressant att höra en centerpartists försvarstal för det svenska bilsamhället. Det var något nytt och unikt. Kanske är en ideologisk förändring på gång även i det avscendet, liksom i kärnkraftsfrågan.

Men poängen med exemplet, i relation till problemen med marknadshushållningen, är att människorna aldrig fick tillfälle att säga ja eller nej till bilsamhället. Det kom bara till som ett resultat av att starkare krafter än de själva styrde den ekonomiska utvecklingen. Hade det inte varit bättre, om vi för 20 år sedan hade haft en bred politisk diskussion i detta land då vi hade försökt föreställa oss och i demokratisk ordning sinsemellan diskutera vilken transportstruktur och transportmiljö vi ville ha och sedan inriktat investeringspolitiken efter det? På det viset hade vi fått en bättre balans mellan bilism och kollektivtrafik, i stället för att utvecklingen fick löpa som den gjorde. För den skull kan man naturligtvis tycka att det bästa är att marknadsmekanismerna i det korta perspektivet får avgöra om människor skall ha gröna, blå eller gula bilar, men det är en helt annan sak.

Anf. 14 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Till Jörn Svensson vill jag bara kort säga att vi behöver bilen, järnvägarna, bussarna och övrig kollektivtrafik i ett fint samspel – det kommer vi aldrig ifrån. Vi skulle inte klara oss utan bilen. Den har betydelse enormt mycket för människorna, inte minst för dem som bor i glesbygden. Det gäller att här ha en marknadsekonomi som tar till vara de möjligheter som ges även på den kollektiva trafiksidan, och det har regeringen ställt upp på.

Vi är, Hugo Bengtsson, överens om att man skall fara ut i världen och se hur andra länder utvecklar sin industri och vilket forskningsarbete de bedriver. Jag tror att vi där har mycket att lära, då vi har kommit litet på efterkälken. Hugo Bengtsson och jag är på samma linje i detta avscende. Men regeringen har redan sin uppmärksamhet riktad på detta, industriministern reser ofta och riksdagen behöver inte ge detaljanvisningar om hur

denna bevakning av utvecklingen skall gå till. Det är regeringens uppgift att tillvarata utvecklingen ute i de olika länderna. Och denna proposition om någon tar upp forskning och utveckling. Sven Andersson kommer strax att kommentera det stora programmet för just forskning och utveckling.

Förslagen i propositionen är inte tunna. Om vi genomför de förslag som har funnits i tidigare propositioner, de som redovisas i denna proposition och de förslag som kommer, får vi ett heltäckande industriprogram. Sedan gäller det att få allmänheten att ställa upp på dessa förslag. Då kan också politikerna lättare enas. Jag tror att vi då kan se framtiden an med goda förhoppningar.

Anf. 15 NILS ERIK WÅÅG (s):

Herr talman! Vad Hugo Bengtsson här har antytt om dagens absolut viktigaste avsnitt, teknikens utveckling och den offentliga upphandlingen, har jag ett typiskt exempel på.

Jörn Svensson nämnde rälsfordonsindustrin. Inom järnvägstekniken är Sverige långt framme. Vårt modernaste elektrolok, RC 4, har efter ingående prov slagit ut konkurrenternas konstruktioner t. o. m. i Amerika. Loket går nu med lätt yttre förklädnad som Amtraklok mellan New York och Washington under trafikförhållanden som anses vara mycket pressande. Det här loket hade inte blivit en exportprodukt eller ens kommit till, om inte SJ varit beställare i hela utvecklingsserien av tyristorstyrda elektrolok alltifrån urtypen RB, som numera är utgången.

Frankrike är – liksom många andra länder – dock inte köpare av detta, vågar jag påstå, världens mest fulländade elektrolok. Anledningen är att man gör allt för att ur sina klumpiga grundtyper själv utveckla en egen konstruktion för export över världen. Vad Frankrike gör för att genom sina egna upphandlingar stödja utvecklingen av egen teknik är något som vi här i landet nödvändigtvis måste ta efter för att ge vår industri en chans. Gör vi inte det då? Nej, tvärtom.

SJ skulle för ett par år sedan ha en ny motorvagn i stället för Y 6, som man – enligt min mening för tidigt – ansåg borde utgå. Y 6 är, bortsett från vissa små egenheter som lätt kan modifieras, t. ex. när det gäller värmen i släpvagnen, en lyckad konstruktion. Jag framhöll i en motion att Y 6 kunde utvecklas i stället för den import av motorvagn som SJ tänkte sig. Ett som vanligt helt oförstående trafikutskott avstyrkte min motion. I stället för utveckling i ett trängt arbetsmarknadsläge av en väl beprövad svensk konstruktion som också hade varit en given exportprodukt, blev beslutet import från Italien av en elva år gammal konstruktion. Det var alltså den från Nordsverige numera ganska ökända – åtminstone vintertid – Fiatvagnen litt. Y 1. Vissa arbetstillfällen har dock vagnen tillfört landet. I Mora har man byggt om de nylevererade vagnarna för att få dem trafikdugliga.

Inför SJ:s 125-årsjubileum tillfrågades generaldirektör Furbäck av tidskriften Tåg hur man kunde göra ett så dåligt inköp av 100 motorvagnar. Han svarade med en hänvisning till upphandlingsförordningen och till regeringen.

Herr talman! Om upphandlingsförordningen är till hindern för utvecklingen av svensk teknik är det hög tid att upphandlingsförordningen ändras.

Så till mitt egentliga ämne, småföretagarna, som ju är en angelägen målgrupp för näringsutskottet. Att tala väl om småföretagarna hör till de nu eller nyligen regerande partiernas näringspolitik, dock synbarligen utan nämnvärd praktisk handling. Industripolitikens inriktning betyder mycket för de mindre och medelstora företagen och tvärtom.

Är småföretagaren en vanlig svensk? Ja, om han har startat själv är han ovanligt företagsam. Om han har startat de senaste åren är han ovanligt djärv också.

Drivkraften att starta eget är godartad – numera.

Förut låg det status i att vara företagare. Numera anses allehanda tjänstemannayrken inom räckhåll finare. Även småföretagaren låter skola sina barn till tjänstemän. Förut låg det makt i att vara företagare – att ha folk "under sig". Med makt nås inga framgångar längre. För många småföretag blev medbestämmandelagen endast en bekräftelse på ett förhållande som länge har rått.

Varför startar man då ett företag?

För att man trivs med att skapa. Då betyder fritid inte mer än att småföretagaren offrar den på sin idé. För att man vill känna sig för. Det blir förstås mest en frihet att arbeta hur mycket som helst. För att det är ett naturligt steg, om man har varit hantverkare, verkmästare eller ingenjör så länge att företagandet är nästa steg att förverkliga sig själv, även ekonomiskt.

Statistiskt sett är den svenska småföretagaren kommen ur arbetar- eller bondeklassen i något led. Medelålders är han en praktisk man med folkskola som oftare än man tror delar arbetarrörelsens grundsyn.

Småföretagaren lever med företaget. Marknaden blir hans sfär. Endast med sin personlighet kan han stå emot att bli politiskt lättpåverkad.

Småföretagaren är i kläm. När han gick från verkstadsgolvet till sitt eget lämnade han sin grupp, sina arbetskamrater, sin fackklubb, en del av sin hemvist. När han kommit i gång vände kamraterna honom ryggen. Han var ju kapitalist nu – en motståndare i klasskampen, sade någon. Någon ny gemenskap har han svårt att finna. Affärsförbindelser tvingar honom till Rotary. Den gemenskap han möter där utgörs av ovanan att dricka punsch till ärterna. En nedärvd känsla för solidaritet driver honom till några företagargrupporganisationer. Vad möter han där? Jo, han möter en allmän politisk kverulans över det bestående tjuvsamhälle som oberoende av regeringsmakten alltid i denna omgivning anses socialdemokratiskt. Småföretagaren är föremål för en moderat rovdrift, i vilken andra borgerliga partier försöker hänga med efter växlande förmåga.

Det finns inget skäl för småföretagaren att vara nöjd. Men starka krafter riktar hans missnöje åt fel håll.

I mycket är han nedvärderad.

Allmänheten värderar inte det goda hantverket. Det är så dags nu att sakna den siste skomakaren.

Onsdagen den
10 juni 1981

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

Banken värderar den fasta egendomen, byggnaden, högt. Om den fyller ett ändamål eller står tom kvittar. Maskinparken kan man låna på. Men idén, som fyller byggnaden med liv och håller maskinerna i gång, värderar inte banken. Och marknadsföringen, utan vilken produktionen bara blir en lagerförlust, betraktas som bortkastade pengar i bokslutet.

Samhället värderar företagen efter antalet anställda. Där kommer inte småföretaget med. Åt stora koncerner kan samhället lämna vilka Uddeholmslån som helst. När småföretagen kommer i kläm återstår bara Ackordscentralen.

Och småföretagaren kommer i kläm – först. Om han är underleverantör stryper storföretagen underleveranserna när tiderna blir sämre för att klara sig själva. Annars går storföretagen in på de smås marknad, även om den är olönsam för dem, för att rida ut krisen till vilket pris som helst.

Riskerna har förskjutits. Trots ett orimligt högt ränteläge tar bankerna inte längre risker. De ekonomiska riskerna bärs numera av staten och av leverantörerna. Leverantörer, främst underleverantörer, är vanligen småföretag.

Fackföreningsrörelsen har börjat ändra inställning. Förr ansåg man att storföretagen betalade de bästa lönerna – småföretagen kunde slås samman. Men dels vill inte människor dra sig samman till stora orter utan reser anspråk på arbete även på små orter, där inte storföretagen kan finnas, dels har krisen visat att småföretagen genom snabb anpassning av sin produktion säkrare har kunnat överleva lågkonjunkturen.

Politiker har börjat ändra inställning. Det vackra tal om mindre och medelstora företag med vilket de borgerliga politikerna tidigare spottat på flötet i röstfisket har sakta avlösts av ett medvetande om att småföretagen har en stor betydelse i svensk näringspolitik.

Småföretagaren kommer i kläm mellan lojaliteter. Som regel känner han djupt för sina anställda. Han går in i Arbetsgivareföreningen, inte därför att han delar dess värderingar, sådana de öses över honom i valtider – på hans egen bekostnad och just nu så Reaganyra och nygammalliberala – utan därför att han bär på en djup känsla av solidaritet, ett medvetande om att man skall vara organiserad. Nu ställer han upp för sin hänsynlösaste motpart, storföretagaren.

Arbetskonflikten i april-maj i fjol medförde en lockout som småföretagarna i Arbetsgivareföreningen får betala länge – för utebliven produktion, för försenade leveranser och för amorteringar och räntor, för vilka sannerligen ingen lockout finns. För småföretagaren var lockouten fullständigt meningslös.

Allting gynnar de stora, som lockouten gjorde det. Försäljningen blir billigare vid större kvantiteter – dyrast för småföretagaren. Inköpen blir billigare ju mer man köper – dyrast för småföretaget. Produkt- och marknadsutveckling är en kostnad per enhet – dyrast för den som utvecklar färre enheter. Transporter, service, redovisning – allt blir relativt billigare för den store. Det är verkligen förvånande att inte småföretagen liksom lantbrukarna gjort slår sig ihop för att bilda förhandlingspart även mot

storföretagen. Om det beror på solidaritet, är den verkligen missriktad.

Som i alla andra grupper av människor finns det bland företagarna hederliga och ohederliga. En ohederlig uppkomst av nyföretagande, målände nog kallad månskensföretag, är irriterande.

Utän att betala skatt eller ikläda sig annat ansvar driver man företaget med sig själv som anställd "så länge månen skiner". Det här är inte så vanligt som man påstår, men det leder till både ett fackligt och ett konsumentbetonat krav på etableringskontroll. Att strypa nyföretagande vore olyckligt. Men det borde utredas, om inte kunnandet skulle kunna utvidgas och prövas genom statens industriverk och genom de regionala utvecklingsfonderna och om inte anslutning till egna redovisningsorganisationer borde påfordras.

Företagarföreningarna hade kunnat utvecklas i den riktning jag avser. En sådan utveckling var på gång när majoriteten ändrades i riksdagen och samordningen mellan företagarföreningarna bröts sönder genom tillkomsten av 24 helt fristående enheter – de regionala utvecklingsfonderna. Vilket stöd småföretagaren får i sin utvecklingsfond beror helt på i vilket län, ja, på vilken sida om en länsgräns företaget råkar vara beläget. Alltjämt gäller samtalet mellan två företagare, som jag hörde en gång: "Hör du, hur går det för fabrikör Andersson nu för tiden?" – "Jo, nu har han fått det så bra, så han kan snart få låna från utvecklingsfonden."

Småföretagarna är viktiga. I en tid när det mer och mer blir fråga om att lyckas eller att dö för småföretagen är det allt angelägnare att man förstår hur det starka samhället är småföretagens enda värn – även mot att köpas upp och läggas ner av någon storkoncern, om man lyckats bra.

Att stimulera till sammanhållning mellan småföretagen och att bredda förståelsen mellan småföretagen och samhället bör bli en angelägen uppgift när vi bytt regering.

I reservationen 10 har vi redovisat uppfattningen i vår partimotion, att frågan om hur överlåtelse vid generationsskiftet skall kunna underlättas på ett fördelningspolitiskt riktigt sätt bör bli föremål för närmare överväganden.

I reservationen 11 har vi i enlighet med partimotionen begärt att den aviserade utredningen om underleverantörernas ställning särskilt skall granska hur underleverantörerna blir beroende av de köpande företagen.

Reservationen 13 avser en höjning till 150 milj. kr. av bidragen till utvecklingsfonderna i enlighet med industriverkets förslag.

Herr talman! De nämnda reservationerna syftar till en förbättring av den mycket svåra situation som de små och medelstora företagen försatts i under de senaste åren. Jag yrkar bifall till reservationerna 10, 11 och 13 i näringsutskottets betänkande nr 64.

Anf. 16 JOHAN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Nils Erik Wååg var inte nöjd med utvecklingen när det gäller företagarföreningarna och de nya utvecklingsfonderna. Men ser man på skillnaden mellan förhållandena nu och tidigare finner man att framgången är otvetydig,

man har uppskattat den mycket stora satsning som Nils G. Åslings småföretagarpaket för ett par tre år sedan innebar.

Nu pågår en utvärdering här. Exempelvis sådana problem som Nils Erik Wååg tog upp, att man inte tar tillräckliga risker i fonderna, skall ju prövas. Verkligheten är den att man tar betydligt större risker nu än tidigare, men vi skall nu se hur det sker i de olika fonderna. Vi får ett nytt förslag i början på nästa år.

F. ö. delar jag den positiva grundsyn som Nils Erik Wååg gör sig till tolk för när det gäller småföretagen. Det är välkommet att han nu som talesman för socialdemokratin ger uttryck för en sådan syn. Vad jag vill erinra mot är att Nils Erik Wååg säger att småföretagarna styrs av starka krafter i organisationerna. Jag tror, på grundval av min erfarenhet som verksam i en småföretagarorganisation, att småföretagarna själva vet bäst var de hör hemma. De påverkar också den inriktning som organisationerna tar i olika avseenden. Jag hälsar Nils Erik Wååg välkommen att delta i detta organisationsarbete, så kanske vi kan få en befrämjande och konstruktiv debatt på fältet. Men, som sagt, jag delar Nils Erik Wåågs positiva grundsyn beträffande småföretagens framtid.

Anf. 17 SVEN ANDERSSON (fp):

Herr talman! Riksdagen antog våren 1979 riktlinjer för industripolitiken. Det var folkpartiregeringen som lade fram förslaget. Vid denna tidpunkt hade industriproduktionen och industrisysselsättningen minskat tre år i rad. I vissa branscher hade påtagliga förskjutningar i den relativa konkurrensförmågan skett.

Riklinjerna pekade bl. a. på industriell tillväxt och ökad export som vägar ur de akuta svårigheterna som industrin befann sig i. Vissa förslag lades fram som kunde underlätta en sådan utveckling. Samtidigt betonades den allmänna ekonomiska politikens betydelse för att den önskade utvecklingen skulle kunna nås. Dessa riktlinjer ligger i allt väsentligt fast i dag.

När vi i dag skall ta ställning till proposition 130, industripolitikens fortsatta inriktning, kan man – i näringsutskottets betänkande nr 64, de 39 motionerna och de 22 reservationerna – förmärka två skilda ideologier om hur näringspolitiken skall formars. Jörn Svensson har i sitt anförande förfäktat den näringsideologi som vpk och kommunismen har, och Hugo Bengtsson har i sitt anförande betonat skillnaden mellan marknadsekonomi och en mer planstyrd ekonomi. Det är väl så att allt fler, i olika ideologiska läger, upplever en viss misstro mot den blandning av plan och marknad som karakteriserar vår svenska ekonomi. Och i det läget är det naturligt att olika politiska partier och andra grupper söker ange hur de vill staka ut framtiden. Då kommer också de ideologiska motsättningarna upp till ytan på ett annat sätt än vad vi är vana vid i Sverige. En del av dem som kritiserar vår nuvarande blandekonomi menar att marknaderna alltför mycket satts ur spel. Morötterna fungerar inte längre. Man tillåts inte tjäna pengar. Marginalskatterna är för höga, företagsvinsterna för små. Människor blir allt mindre benägna att byta arbete och i allt högre grad motvilliga att flytta.

Politikerna lägger sig för mycket i sådant som arbetsmarknadens parter borde förhandla om. Företag som missköts får stora statliga subventioner osv. osv. De som tycker så menar att man måste anstränga sig att systematiskt återställa marknadsekonomin.

Andra känner den största avsky för marknadskrafterna och ser i själva verket dem som det största hotet mot en harmonisk utveckling. I stället för marknadskrafter, säger de, borde vi ha mer av planmässighet. Det har framkommit med all tydlighet av vad Jörn Svensson och Hugo Bengtsson sagt. Olika intressenter skall diskutera sig fram till lösningar som kan accepteras av alla. Målet skall inte längre vara god lönsamhet. De som ansluter sig till den här synen vill ha mer av central planering, socialistiska löntagarfonder, statliga strukturplaner och annat slikt.

Vi i folkpartiet är övertygade om att vi bör satsa på den första vägen, en fri marknadshushållning. Men vi håller inte med om att allt som de marknadsorienterade kritikerna av vår nuvarande blandekonomi säger – och det är kanske självklart. Men i stort sett är det den vägen vi vill rekommendera. Marknadsekonomin medger ett spritt inflytande på ett sätt som inte är möjligt i något annat ekonomiskt system.

Alternativet till marknadsekonomin är ett administrativt system. Det är det som bl. a. Jörn Svensson vill ha. Är det verkligen någon som vill ha det? Ja, det verkar så när man läser utskottets betänkande och hör inläggen här av Jörn Svensson och även av Hugo Bengtsson. Dessa förslag – om att statsmakterna branschvis skall planera strukturutveckling, att man skall tillsätta branschråd under regeringens ledning som skall diskutera vilka fabriker som skall vara kvar och vilka som skall läggas ned, vilka produkter och marknader som man skall satsa på, vilken produktionsteknik som bör användas och vilka investeringar som skall göras – innehåller att allt detta skall samlas i en statlig strukturplan.

Bakom alla dessa förslag ligger en stark misstro mot marknaden och företagens egen förmåga till anpassning, men det finns också en stark tilltro till statsmakternas möjligheter att bättre än företagen själva förutse utvecklingen. Hur har då de som framför förslaget om mer statlig planering meriterat sig när det gäller sådana marknadsbedömningar? Ja, knappast på ett sätt som med fri konkurrens skulle ge den stora överlevnadsmöjligheten.

Med en marknadsekonomi som karakteriseras av ett spritt beslutsfattande kommer olika bedömningar att tillåtas påverka besluten. En del kommer att få fel och andra att få rätt. En del företag kommer att gå under, andra att utvidgas och leva vidare. Om bedömningarna centraliseras är risken överhängande att felaktiga bedömningar kommer att slå igenom på en hel bransch, på alla företag.

Min övertygelse är att den förmenta planmässigheten är dömd att misslyckas. Men socialisterna kommer aldrig att erkänna det. De kommer ständigt att söka brister i organisationen och resurserna, att skapa nya bolag, fonder, planer och myndigheter i sitt sökande efter ett fungerande system. Och de kommer inte att finna sig i att marknaden, konsumenterna, gäckar

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

deras planer. Till sist måste man också öka kontrollen över dem. Sådana förmyndarfasoner är när det gäller hängivna socialister väl bekanta. Det finns inga gränser för hur långt de är beredda att gå för, som det heter, folkets skull.

En sak är alldeles klar. Ingen regering kan administrera fram en industriell tillväxt. Regeringens huvuduppgift måste vara att skapa rimliga förutsättningar för en sådan, främst genom den allmänna ekonomiska politiken. De ekonomisk-politiska åtgärder som regeringen genomfört eller föreslagit under senare tid syftar just till att skapa dessa förutsättningar. De är inte, som det sagts på en del håll, uttryck för en defensiv politik; tvärtom, de är inslag i en offensiv politik för industriell tillväxt.

Herr talman! Jag skall efter min inledning gå över till det avsnitt i utskottets betänkande som behandlar teknisk forskning och utveckling i Sverige.

Men först några ord om ett påstående som Jörn Svensson gjorde. Jag tyckte att det i och för sig var intressant, men det visar också hur besvärligt det är för beslutsfattare att ta ställning till huruvida det skall vara rälsbunden trafik till en stad eller ej. Jag vill fråga Jörn Svensson om han vill avfolka Askersund. Det går nämligen ingen järnväg dit. När södra stambanan byggdes ville makthavarna i Askersund inte ha någon järnväg där, och utan buss eller bil kan folk inte ta sig till Askersund. Det är rätt besvärligt. Människorna och framför allt beslutsfattarna har styrt den här utvecklingen. Jag kan rekommendera Jörn Svensson att gå ned i riksdagens arkiv och läsa protokollen från de debatter som fördes under den tid man byggde järnvägar här i Sverige. Det är en rätt intressant läsning. Man målade verkligen hin på väggen i många olika avseenden.

Ett viktigt avsnitt i utskottets betänkande behandlar teknisk forskning och utveckling i Sverige. Mellan staten och näringslivet förekommer många yttringar av samarbete i form av forsknings- och utvecklingsprogram, som finansieras av staten genom stöd och som genomförs av statliga laboratorier och forskningsinstitut, av den privata industrin och universiteten. Satsningen på forskning och utvecklingsarbete är en mycket väsentlig fråga för att få fram en kunskapsintensiv industri. Men även stöd av generell natur är säkert viktigt, och där utgör det särskilda forskningsavdraget ett incitament för framför allt de mindre och medelstora företagen att satsa på forskning. Utskottet har här i anledning av en motion understrukit vikten och betydelsen av det särskilda forskningsavdraget och ger också detta till känna.

I propositionen föreslås att styrelsen för teknisk utveckling för ett treårsprogram får stöd till teknisk forskning och utveckling med drygt 1,8 miljarder kronor. Det är en bra påplussning av anslaget till STU.

Till utskottets betänkande har naturligtvis fogats en rad reservationer. Jag skall beröra några av dessa som faller under anslaget till teknisk forskning och utveckling.

I vad gäller anslaget till STU, som får 540 milj. kr. för första verksamhetsåret, vill de socialdemokratiska reservanterna att det anslaget skall ökas med ytterligare 20 milj. kr. Dessa medel anser reservanterna kan

användas inom områdena bioteknik, elektronik och datateknik samt materialteknik. Utskottet vill här erinra om att dessa områden tillhör den prioriterade delen av STU:s verksamhet. Därför avstyrker utskottet reservationen.

I reservation 15 anser man från socialdemokratiskt håll att STU:s treårsprogram har alltför låg ambitionsnivå. Till detta kan sägas att utskottet tagit hänsyn till det statsfinansiella läget. Men därtill kan sägas att STU lägger fram tre olika alternativ. Det hade gått väldigt bra att vid ett kort samtal med Sigvard Tomner eller någon av hans medhjälpare få klart för sig att man har förslag på en högre ambitionsnivå. Men utskottet har som sagt tagit hänsyn till det statsfinansiella läget.

Reservation 6 gäller nationella storprojekt. Här vill reservanterna att man skall tillsätta tre kommittéer som skall vara knutna till industridepartementet. De skall vara till för samordning och balans mellan de insatser från olika håll som är avsedda för att främja forskning och utveckling inom de tidigare nämnda tre områdena. Nu finns det tillräckligt med kommittéer och organ för de här samordningsfrågorna. De finns inom STU. Det är väl alldeles klart att man inte får mera samordning genom att tillsätta tre kommittéer. Inom STU:s styrelse har man den uppfattningen att just de områden som åsyftas i reservationen har man grupperingar för, och de arbetar mycket bra.

I reservation 17 tas upp förslag om nordiskt samarbete kring teknisk forskning och utveckling. Här redovisar utskottet en rad organ som handhar de här frågorna, och därför avstyrker man detta yrkande.

Reservation 18 gäller stipendier för uppfinnare. Här vill reservanterna ha ytterligare medel för stipendieverksamhet för uppfinnare. Det finns här två typer av anslag. Från det ena anslaget får ett tiotal uppfinnare 25 000 kr. var om året. Från det andra anslaget får ytterligare tio särskilt utvalda uppfinnare lika mycket pengar om året för sina insatser. Just i det här läget anser vi oss inte beredda att föreslå ytterligare medel.

I reservationen 19 tar man upp frågan om teknikupphandling på sjukvårdsområdet. Här finns det anledning att från talarstolen konstatera att utskottet i sitt betänkande föreslagit att Datasaab AB skall få i uppdrag att tillsammans med Landstingsförbundet utveckla ett informationssystem på sjukvårdsområdet. Jörn Svensson var inne på det i sitt anförande, och han framhöll hur viktigt det var. Det är ju meningen att man tillsammans med Landstingsförbundet skall kunna utveckla ett informationssystem som syftar till att förenkla arbetet på sjukvårdsområdet. Man eftersträvar ett nationellt system, så att man inte, som i dag är fallet, måste köpa sina komponenter från olika länder. Det är ju inte precis nödvändigt att man har ett system i Södermanland, ett annat i Västmanland och ett tredje i Närke osv., utan meningen med den här satsningen är att man skall kunna ta fram ett pilotprojekt som också är avsett för exportvaror. Jörn Svensson vill kanske inte att vi skall vara så aktiva på exportsidan – jag har faktiskt uppfattat hans inlägg så, att vi skall vara mera inriktade på hemmamarknaden. Men här kan man slå två flugor i en smäll.

Reservation 20 gäller industrins teknikupphandling, och det är ju en

utomordentligt viktig sak. Utskottet är överens med motionärerna om att det är nödvändigt att pröva möjligheterna att utnyttja teknikupphandling inom den privata sektorn där beställaren är ett enskilt företag. Det framgår av propositionen att STU f. n. prövar de här möjligheterna. Medel för nästa budgetår har beräknats för en fortsatt verksamhet av i huvudsak oförändrad omfattning.

Med hänvisning till de insatser som sålunda redan görs eller som planeras av STU avstyrker utskottet framställningen.

I reservation 21 behandlas frågan om projektfinansiering i de nationella utvecklingsbolagen. Eftersom utskottet inte har någonting att erinra mot den ordning för finansiering av utvecklingsbolagens verksamhet som skisseras i propositionen avslås framställningen i det avseendet.

Jag vill, herr talman, sedan beröra en fråga som är rätt så väsentlig. STU har ju inom sitt område fått väsentliga förstärkningar. Men vi har också en väldigt stor utvecklingspotential som det kanske inte talas så väldigt mycket om. Det gäller statens industrifond som får ytterligare 150 milj. kr. för sin verksamhet. Man fick vid starten 300 milj. kr. Fonden kan stötta projekt som överstiger 5 milj. kr. De projekt som ligger därunder stötts av utvecklingsfonderna. Statens industrifond finansierar själva produkten med upp till 50 %. När man passerat det stadium där STU har varit med och företaget självt har utfört all forskning och tagit fram alla analyser och när man sedan så att säga skall bygga projektet, går industrifonden in med ett bidrag på 50 %, ja, t. o. m. 65 %. Det gäller alltså projekt på upp till 50 milj. kr. För projekt som överstiger detta belopp krävs regeringsbeslut.

När man talar om forskning kring biokemi osv. glömmar man bort att industrifonden gjort väsentliga insatser på det området. Det gäller även på transportsidan och beträffande den marina forskningen. Industrifonden har skicklig personal som har att handlägga frågor av detta slag. Där finns det goda möjligheter att få hjälp med finansieringen för större projekt, om man själv kan ställa upp med visst kapital.

Herr talman! Jag vill sedan konstatera att årets industripolitiska proposition innehåller väsentliga ting när det gäller forskning och utveckling.

Till slut vill jag också något kommentera påståendena om att vi från svensk sida satsar alldeles för litet på forskning och utveckling. Ja, det beror på vilka ambitioner vi skall ha. Självklart är att vi skall ligga i topp. Och vi ligger faktiskt också i topp, om man undantar den amerikanska forskningen i fråga om krigsmateriel och sådana ting. Alla rapporter visar att svensk forskning och utveckling håller en tätposition. Japan ligger före oss, men det är ju en betydligt större nation. Per capita satsar vi mest i hela världen. Jag tycker att vi skall hålla det i minnet. Vi satsar mest av alla nationer, och det är inget dåligt betyg till den regering eller det statsråd som har lagt fram det här förslaget. Vi får se om det går igenom här i kammaren.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 18 HUGO BENGTTSSON (s) replik:

Herr talman! Bara några ord till Sven Andersson. Han säger att det framgår av handlingarna att vi socialdemokrater bara vill reglera. Det är förmyndarmentalitet och förmyndarfasoner, eller hur han uttryckte sig, som vi ger uttryck för.

Nej, Sven Andersson, det är definitivt inte på det sättet – det skall ni vara klara över. Jag kan ta ett enda litet praktiskt exempel för att visa vad vi vill åstadkomma med det som vi har tagit fram i vår partimotion och sedan följt upp i våra reservationer.

Sven Andersson ägnade en stor del av sitt anförande åt teknikupphandlingen. Det innebär väl i alla fall att han tillmäter den en viss betydelse. Jag vill påminna Sven Andersson om vad som kom fram – jag tror att han själv var med vid det tillfället – då näringsutskottet i vintras besökte Värmland. En av våra stora industrier där hade tidigare i stor utsträckning levererat maskiner till den svenska pappersindustrin. Så länge man kunde leverera på den svenska marknaden hade man också lyckats att sälja på den internationella marknaden. Företaget hade emellertid den senaste tiden inte lyckats sälja så bra på den svenska marknaden. De svenska kunderna hade köpt av utländska företag. De prismässiga skillnaderna var, sade man, ytterst små. Nu sviktade också exportmarknaden för detta företag. Om man då hade gripit sig an dessa problem utifrån de utgångspunkter som vi föreslår i vår partimotion och i våra reservationer, tror jag att man hade haft en chans att lyckas på bl. a. detta område. Det handlar ju ändå om våra basindustrier, och där är det verkligen nödvändigt att vi gör ordentliga insatser. I nästa omgång skulle det komma att betyda väldigt mycket för sysselsättningen i landet, och därefter också för vår export.

Vi skall alltså, Sven Andersson, gripa oss an de konkreta problemen. Se inte så dogmatiskt på dessa ting!

Anf. 19 SVEN ANDERSSON (fp) replik:

Herr talman! Om man läser den socialdemokratiska partimotionen, som är ett betydande aktstycke vad gäller volymen, ser man att den innehåller massor av yrkanden om planer: att regeringen skall framlägga förslag om övergripande plan, om strukturbolag för skogsindustrin etc. Det är helt klart att ni socialdemokrater under senare år har bundits upp enormt av tanken att politiker och regeringar har en övergripande förmåga att kunna planera.

Det som Hugo Bengtsson var inne på var den s. k. hemmamatchen. Framför allt är ju svensk skogsindustri drabbad. Konkurrensen från framför allt finskt håll har gjort läget rätt besvärligt. I den debatt som nu pågår om näringsutskottets betänkande tar vi ju upp även frågorna om stödåtgärder för hemmamatchningen. Förrre statssekreteraren i handelsdepartementet Bengt Dennis har gjort en utredning, där han behandlat de här frågorna. Men det är klart att finnarna har haft ett system som har fungerat alldeles utomordentligt, och det är givet att den industri som Hugo Bengtsson åsyftar, och som jag väl känner till, har haft problem. Och får vi inget pilotprojekt här i Sverige är det självfallet svårt att visa upp något för utländska köpare. Det är mycket

viktigt, Hugo Bengtsson – jag delar den uppfattningen – att vi kan ställa upp på samma villkor som andra industrinationer, att vi kan möta utländsk konkurrens med rimliga ekonomiska villkor vid försäljning här i Sverige. Annars har vi inte några möjligheter.

Vi har från kommerskollegium, i vars styrelse jag sitter, varit skeptiska till hela subventioneringen av exportsatsningen – och även hemmamatchningen – men vi har sagt i vårt yttrande över Bengt Dennis utredning att vi, med hänsyn till att även andra industrinationer har ett sådant här matchningssystem, är tvungna att ha det här. Det är emellertid nödvändigt att internationellt komma överens om att sänka subventionsgraden. Satsningen gör kanske gott just när försäljningen har ägt rum, men sedan har vi ständiga kostnader för räntesubventionerna under en följd av år. Ingen vet vad kostnaden blir för hela det här subventionssystemet, men den kan komma att ligga mellan några hundra miljoner och en miljard om året. Utvecklingen kan bli allvarlig om det hela inte klaras upp internationellt.

Anf. 20 ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Vi behandlar i dag, på riksmötets sista dag, industripolitikens inriktning. Jag vågar påstå att få områden torde vara så viktiga som just industrins inriktning och verksamhet.

Under 1970-talet utbreddes sig ett djupt lågtryck över industripolitiken. Klimatet var föga företagsvänligt. Det ansågs av många vara fult att arbeta inom industrin, och det var också fult att propagera för en fortsatt industriell utveckling – precis som Nils Erik Wååg nyss sade att det i dag anses vara fult att vara företagare, vilket också jag självfallet djupt beklagar.

En av de viktigaste orsakerna till detta var den dåliga information som gavs människorna om industrins helt avgörande betydelse för den svenska välståndsutvecklingen. I stället för att arbeta för en fortsatt industriell utveckling tävlade vissa grupper om väljarnas gunst med den ena reformen efter den andra. Långtgående löften gavs utan täckning i verkligheten. Den gemensamma nämnaren för allt detta var att reformen skulle betalas med ökade pålagor på industri och övrigt näringsliv.

Resultatet av denna fest utan täckning för kostnaderna har nu tusentals företagare och löntagare fått erfara när företag efter företag, bransch efter bransch, råkat i kris. En del av detta är orsakat genom utländsk påverkan, exempelvis de ständigt stegrade oljepriserna, men mycket är också orsakat av rent inhemska beslut.

Och det är just detta – att vi genom inhemska beslut kan påverka industriutvecklingen – som trots allt ger hopp inför framtiden. Vi får inte glömma bort att svenskt näringsliv besitter en god kompetens, tillverkar varor och tjänster av hög kvalitet och att det finns god och välutbildad arbetskraft. Men som jag sade måste vi föra en industrivänlig politik.

Det är därför glädjande att det i ord råder en samstämmig uppfattning här i riksdagen om industrins avgörande betydelse för välstånd och sysselsättning. Det har också kommit till uttryck i den proposition vi nu behandlar.

Tyvärr är det emellertid långt från ord till handling. Det går nämligen inte

att både tala om löntagarfonder och höjda arbetsgivaravgifter och skapa framtidstro inom svensk industri.

Svensk verkstadsindustri har i dag världens högsta kostnadsläge och den lägsta faktiska arbetstiden i Västeuropa. Verkstädernas orderläge väntas försämrats ytterligare under året. För helåret 1981 beräknas verkstadsproduktionen bli ca 3 % lägre än under 1980. För hela industrin förväntas sysselsättningen i år minska med 20 000–30 000 personer. Det är illavarslande.

Att i ett läge som detta höja arbetsgivaravgifterna med 6 procentenheter – det är den höjning som kommer att behövas om marginalskattereformen skall finansieras helt med arbetsgivaravgifter – måste betecknas som ytterst betungande för det svenska näringslivet.

Herr talman! Menar man någonting med de vackra orden om att öka andelen svenska underleverantörer till den svenska storindustrin, går det inte att komma med förslag om en straffbeskattning av svenskproducerade varor. I stället borde man sträva efter att sänka arbetsgivaravgifterna för att öka de svenska industriföretagens konkurrenskraft. Det är en generell åtgärd som skulle få mycket goda effekter på såväl företagens konkurrensförmåga som företagens sysselsättning.

Men, som jag kommer in på i min kommentar till utskottsbetänkandet, behövs det också andra åtgärder.

Herr talman! Skall vi få en expanderande industrisektor med företag som kan konkurrera av egen kraft på såväl exportmarknad som hemmamarknad, måste vi föra en industripolitik som uppmuntrar enskilt ägande och enskilda initiativ, en politik som bygger på fri konkurrens under marknadsekonomiska villkor, en politik fri från löntagarfonder och andra mer eller mindre socialistiska experiment, med andra ord en industripolitik som tar vara på marknadsekonomins resursskapande krafter till gagn för hela landet. Detta har f. ö. uttalats mycket klart i debatten i dag av Johan Olsson och Sven Andersson. De icke socialistiska partierna är här helt eniga. Att Jörn Svensson har en annan uppfattning ligger i linje med hans ideologi, som har socialism och planhushållning som riktmärken.

Herr talman! Det är nu fyra år sedan vi här i riksdagen behandlade den förra småföretagarpropositionen. De åtgärder som då vidtogs skulle hjälpa till att förbättra situationen för de många små och medelstora företagen här i landet och framför allt underlätta deras kapitalförsörjnings- och exportmöjligheter. Och det råder väl inget tvivel om att dessa åtgärder har spelat en betydelsefull roll för småföretagsamheten. Men, som industriministern också påpekar i den nu föreliggande propositionen, 1977 års småföretagarproposition var bara ett första steg i ett kontinuerligt reformarbete på detta område. Det var dock det första försök som någon regering här i landet gjort att lägga fram ett förslag som uteslutande tog hänsyn till småföretagen – socialdemokraterna hade glömt det under alla år.

Det är därför med stor tillfredsställelse jag har noterat att regeringen avser att lägga fram en ny småföretagarproposition under våren 1982. Eftersom vi då får tillfälle att diskutera och ta ställning till åtgärder på detta område, finns

det ingen anledning att nu gå in i ett längre resonemang kring dessa frågor. Låt mig bara ta upp några punkter, som jag tror att det kan vara värt att redan nu beröra.

I den motion om förbättrade villkor för mindre och medelstora företag som vi moderater väckte under allmänna motionstiden i år har vi lagt fram en rad, som vi menar, konstruktiva förslag. Jag är väl medveten om att många av dessa förslag egentligen borde behandlas av andra utskott än näringsutskottet. Men detta är bara ytterligare ett bevis för hur åtgärder inom vitt skilda områden – beskattning, arbetsmarknadslagstiftning osv. – griper in i och direkt påverkar småföretagarnas vardag. Om man håller detta i minnet, är det inte heller svårt att förstå att den enskilde småföretagaren många gånger tycker att det är hart när omöjligt att påverka sin egen situation. Här ger jag Nils Erik Wååg rätt: Småföretagaren anser sig många gånger vara i kläm. Han betraktas av många som en "ful kapitalist", och det är inte längre särskilt populärt att vara företagare. Detta är ytterligare en orsak till att en ordentlig, väl genomtänkt småföretagarproposition måste utarbetas, som gör det möjligt att få ett samlat grepp över alla de områden som påverkar företagandet.

Kapitalförsörjningen är ett stort problem för många småföretag. Deras soliditet är ofta sämre än de större företagens, det är bevisat. Därför måste de ge sig ut på lånemarknaden för att finansiera sina investeringar. Svårigheterna att i dag få lån via de ordinarie kreditinstituten är som bekant stora. Många gånger handlar det om att ställa s. k. bankmässig säkerhet, och det kan vara svårt nog. Småföretagens kapitalanskaffningsproblem är således stora, och jag hoppas att den kommande propositionen ägnar stort utrymme åt att försöka lösa dem.

Det är också viktigt att det skapas möjligheter att behålla vinstmedel i företagen. Därigenom kan investeringar i större utsträckning självfinansieras. Självklart är det också viktigt att vinstnivån i företagen förbättras. Huvudorsaken till den svaga lönsamheten är vårt alltför höga relativa kostnadsläge. Även den högre räntenivån bidrar på ett negativt sätt till företagens möjligheter att investera.

Aktiesparfonder i vilka ingår uteslutande aktier i det egna företaget skulle tjäna två syften: dels underlättade man kapitalförsörjningen, dels spred man ägandet till de anställda i företaget. Dessa finge åtnjuta samma förmåner som nu gäller för det s. k. skattefondssparandet. Denna typ av aktiesparfonder finns redan men gäller nu enbart företag vilkas aktier är börsnoterade eller finns noterade på fondhandlarlistan. Utvecklingen under de senaste månaderna har visat till vilken god nytta skattefondssparandet har varit för att öka det totala sparandet och underlätta försörjningen med riskvilligt kapital. Väl medveten om att det återstår en hel del praktiska problem att lösa, anser jag det likväl vara av största vikt att den nämnda typen av aktiesparfonder också kan inrättas för företag utan börsnoterade aktier. Jag utgår från att den pågående utredningen om kapitalförsörjningen för små och medelstora företag tar upp även denna fråga till behandling.

När jag ändå är inne på frågan om kapitalförsörjning, kan jag inte

underlåta att nämna några ord om löntagarfonderna – fackföreningsfonderna. Många småföretagare har sagt till mig att de känner en djup oro inför framtiden när de tänker på vad som kan hända om någon form av kollektiva löntagarfonder införs. Flera av dem har också sagt att fondfrågan har varit en mycket viktig orsak till att de inte har ansett det vara någon mening med att låta sina företag expandera. Man vågar helt enkelt inte investera mer. Detta sade Nils Erik Wääg inte ett enda ord om. Jag undrar varför han glömde denna viktiga fråga. Om denna oro sprider sig, vore det synnerligen allvarligt för den svenska företagsamheten. Det bästa som kunde hända vore därför att fackföreningsfonderna en gång för alla avfördes ur den politiska debatten!

Det är intressant att konstatera att den nye Metallbasen Leif Blomberg just i dagarna har uttryckt stor skepsis mot det kollektiva ägandet i löntagarfonder och på sitt sätt pläderat för ett individuellt ägande. Dess värre har han ännu inte tydligt nog markerat detta, men han återkommer kanske till den saken.

Fru talman! Innan jag lämnar kapitalanskaffningsproblematiken, skulle jag vilja peka på ytterligare en åtgärd som kan vidtas. Industriministern har i den näringspolitiska propositionen nämnt det amerikanska systemet med mindre utvecklings- och investmentbolag, s. k. Small Business Investment Corporations. Dessa kan av den statliga myndigheten Small Business Administration utan säkerhet få låna fyra gånger det kapital som är satsat i dem – medel som sedan satsas i företag som riskvilligt kapital eller som lån.

Eftersom SBA:s utlåning är mycket förmånlig – t. ex. låg ränta – måste investmentbolagen underkasta sig vissa restriktioner i syfte att förhindra spekulation. De får inte låna kapitalet vidare till alltför hög ränta. De får endast ägna sig åt långsiktigt engagemang i andra företag. De måste sprida engagemanget på flera företag, osv. Nämnas bör att denna organisation i USA nu fungerat i över 20 år. 600 miljoner dollar har staten satsat. Förlusterna har inskräkt sig till ca 3 %.

Jag anser Small Business-systemet vara intressant att studera, och jag har med tillfredsställelse noterat att frågan f. n. bereds inom regeringskansliet. Det står väl helt klart att den amerikanska modellen inte är direkt applicerbar på svenska förhållanden, och det återstår bl. a. en del skatteproblem att lösa. Jag tror dock att en variant på Small Business-systemet skulle lösa en stor del av småföretagens kapitalförsörjningsproblem här i Sverige.

Fru talman! Beskattningen av småföretagen är ett stort och komplicerat område, och det skulle föra alltför långt att nu gå in i detalj på detta. Låt mig dock erinra om ett krav som vi moderater länge har ställt, nämligen att arbetande kapital i företagen inte skall beskattas. Kapital som ligger bundet i ett företag är att betrakta som ett arbetsredskap och skall beskattas först då det blir tillgängligt för konsumtion.

Jag skulle också vilja ta upp frågan om forskningsavdraget. Eftersom det nuvarande systemet löper ut i och med årsskiftet 1981-1982 är det beklagligt att regeringen ännu inte har tagit ställning till om forskningsavdraget skall

vara kvar. Med tanke på företagens planering hade detta varit önskvärt.

I motion 2071, med mig själv som första namn, framförs krav på att forskningsavdraget skall förlängas. Det är en generell stödform som överlåter på det enskilda företaget att självt bestämma hur forsknings- och utvecklingsarbetet skall utformas och ett bra komplement till andra former av forskningsstöd, som tidigare berörts här i debatten. Med tanke på att även småföretag skall kunna utnyttja avdragsmöjligheterna borde kravet på den tid personalen måste ägna åt forskning sänkas från 50 till 25 % av den totala arbetsinsatsen.

Företagen själva bör ha de bästa förutsättningarna att uppfånga och värdera signaler från marknaden i fråga om efterfrågan och behov. En fortsättning av systemet med särskilda forskningsavdrag för FOU-insatser är därför önskvärd för att förnya produkter och stärka konkurrenskraften.

Jag noterar med tillfredsställelse att utskottet på väsentliga punkter gått oss motionärer till mötes. Jag förutsätter därför att industriministern under hösten lägger fram förslag till en förlängning av forskningsavdraget. Det kommer, för att tala med min utskottskollega Hugo Bengtsson, att bidra till att öka dynamiken i det svenska näringslivet.

Låt mig så slutligen, fru talman, kommentera några socialdemokratiska reservationer.

I reservation 7 för socialdemokraterna åter fram krav på inrättande av en struktur- och utvecklingsfond. En sådan skulle, enligt den socialdemokratiska partimotionen, kunna ta större risker än andra kreditinstitut och också göra en samhällsekonomisk bedömning av projekten. Jag ser för min del ingen som helst anledning att inrätta nya institutioner vid sidan om redan befintliga, t. ex. industrifonden, och på det sättet utöka den redan massiva statliga byråkratin på det näringspolitiska området. Jag kan inte tolka socialdemokraternas förslag som något annat än ett uttryck för deras ohämmade planeringssiver!

Det vore dessutom intressant att få veta efter vilka kriterier socialdemokraterna har tänkt sig att de "samhällsekonomiska bedömningarna" skall göras. Enligt min erfarenhet är det oerhört svårt att precisera och, framför allt, kvantifiera de faktorer som skall ligga till grund för en sådan bedömning. Satsar man pengar i projekt som inte är företagsekonomiskt lönsamma, är risken stor att man får projekt som på sikt inte heller är särskilt lönsamma samhällsekonomiskt.

Även i reservation 11 visas prov på socialdemokraternas starka tilltro till statligt engagemang i näringslivet. Denna gång gäller det statlig medverkan vid bildande av s. k. factoringbolag. Jag kan inte se någon som helst anledning till att bifalla socialdemokraternas förslag. Det är ett förslag som diskuterades för ett år sedan och som inte heller då fick majoritet i kammaren. Den konkurrens som i dag finns mellan bankernas factoringbolag fungerar synnerligen tillfredsställande.

Slutligen, i reservation 21 vill socialdemokraterna ytterligare utöka de nationella utvecklingsbolagens verksamhetsområde. Jag vill bara erinra om – och detta finns också uttryckt i ett särskilt yttrande till utskottsbetänkandet –

att vi från moderat håll redan 1979 motsatte oss inrättandet av de nationella utvecklingsbolagen. Vi ansåg då inte att syftet med dessa bolag på något sätt motiverade tillskapandet av nya organ. Ingenting har under dessa två år tillkommit som gör att vi skulle ändra vår uppfattning – den står alltså fast.

Allra sist, fru talman, de små och medelstora företagen är – därom torde alla vara ense – en mycket viktig del av det svenska näringslivet, och det framgår tydligt av propositionen. Men jag skulle vilja påstå att det inte räcker med enbart vackra ord – det krävs konkreta åtgärder. Vi moderater har i motion 1784 angett de åtgärder som vi anser bör vidtas för att förbättra dessa företags situation. Vi hoppas verkligen, och jag riktar dessa ord särskilt till vår värderade industriminister, att vi skall få gehör för de här synpunkterna, bakom vilka stora grupper småföretagare återfinns, i den småföretagsproposition som enligt löfte skall läggas fram tidigt våren 1982. Jag hoppas också att riksdagsmajoriteten, efter moget övervägande, skall ställa sig bakom denna proposition.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

I anförandet instämde Gullan Lindblad (m).

Anf. 21 NILS ERIK WÅÅG (s) replik:

Fru talman! Det är fyra år sedan småföretagarpropositionen diskuterades i näringsutskottet och i kammaren. Den propositionen gav i stort sett som resultat de regionala fonderna. Det är rätt typiskt att man nu överväger hur man skall få fram ett riskvilligt kapital. Johan Olsson sade att vi får fundera över hur det riskvilliga kapitalet skall komma fram.

När vi nu vill ha nya fonder som verkligen tar risker, så anmärker Erik Hovhammar på det. På något sätt måste ju riskvilligt kapital till här i landet. Vi kan inte fortsätta på detta sätt, så att bankerna inte tar några risker och att samhället och utvecklingsfonderna inte tar några risker därför att de inom utvecklingsfondernas ledningar som inte förlorat någonting genom risktagandet anses duktiga. Den egna familjen får ta risker genom att skriva på borgen för företagen. Detta kan inte leda till en positiv företagsutveckling.

Vilken förbättring har då genomförandet av förslagen i småföretagarpropositionen lett till sedan den diskuterades för fyra år sedan? Förbättring, sade Erik Hovhammar – resultatet har blivit att vi aldrig haft så många konkurser, aldrig så många ackord och aldrig så låg nyetablering som vi har just nu. Man kan peka på omständigheterna, de dåliga tiderna, situationen på oljemarknaden och allt vad man kan hitta på för förklaringar. O.K. – vi har aldrig haft det så knepigt.

När det gäller det andra steg som Erik Hovhammar nämnde, så är det

verkligen bråttom. Det andra steget måste tas för att i första hand småföretagsamheten här i landet skall få kapital. De stora klarar nog sin kapitalbildning.

Erik Hovhammar kände djup oro, och han mötte också företagare som sade till honom att de kände djup oro. Det är klart att företagare känner djup oro när de möter Erik Hovhammar. Han har genom sitt förbund och i sin tidning med stor energi spritt den största misstro kring löntagarfonder. Han har lyckats göra löntagarfonder till ett fult ord.

I princip är småföretagare inte berörda av några funderingar om löntagarfonder. Det Erik Hovhammar gjort när han mött denna djupa oro är att sprida negativ propaganda om en företeelse som inte finns.

Jag möter också många företagare, kanske lika många som Erik Hovhammar. Jag möter inte djup oro för någonting annat än för kapitalbildningen och hur den skall gå till här i landet om vi inte får till stånd ett vettigt sparande, t. ex. genom löntagarfonder.

Small Business Administration, ja – vi var i Amerika och såg det. Det omfattade företag med över 100 anställda, och jag har sällan sett maken till byråkrati.

Anf. 22 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! Till det sista Nils Erik Wååg säger vill jag bara konstatera att hela investmentverksamheten inom Small Business i Amerika sköts av 30 personer, enligt uppgifter jag fick häromdagen, så den byråkratin är väl inte så särskilt betungande.

Det är riktigt att näringslivet behöver ha riskvilligt kapital. Vi har ju fått i gång aktiefondssparandet, Nils Erik Wååg. Det är en stor succé, allt flera löntagare föredrar detta. De får ett personligt ägande, ett personligt engagemang, till skillnad från i era kollektiva fonder med kollektivt ägande. Det är detta som den nyvalde Metallchefen är rädd för. Han börjar plädera för individuellt ägande. Det är ett tillfrisknande. Han måste utveckla det tydligare och säga nej till de kollektiva fonderna. Då är det bra.

Så har vi den tidigare småföretagarpropositionen, som Nils Åsling har signerat. Den innebär betydliga förbättringar när det gäller förmögenhetsbeskattningen. Den har förstärkt exportaktiviteterna och via utvecklingsfonderna gett företagen betydligt större möjligheter att fungera än vad som tidigare var fallet. Men den var inget slutmål. Det var en början, och jag hoppas industriministern fortsätter nästa år med en utökad småföretagarproposition, som skall ge oss nya och ännu bättre vägar att klara småföretagens problem.

Jag måste också säga ytterligare ett par ord om löntagarfonderna, eftersom de är aktuella i debatten. I själva verket är dessa kollektiva fonder endast ett instrument att ge facket kontroll över en stor del av näringslivet, Nils Erik Wååg. Några tror kanske att de mindre företagen kommer att slippa undan. Jag brukar i min organisation säga att det är helt felaktigt. Även de mindre företagen skall avstå pengar till de kollektiva fonderna, som för dessa pengar skall skaffa sig ett dominerande ägarintresse i alla storföretag.

Det förefaller sedan att vara en uppenbar risk för att de mindre företagen kan komma i en mycket otäck beroendeställning till de av kollektivfonderna ägda och styrda företagen. Det finns, och det borde också erkännas från socialistiskt håll, en viss risk för att de av kollektivfonderna styrda företagen endast vill vända sig till sådana entreprenörer och underleverantörer, som ur fondernas synpunkt är politiskt välanpassade och välkammade. Det är en mycket farlig utveckling.

De små företagen är alltså i allra högsta grad involverade i det kollektiva fondsystem som ni förordar.

Anf. 23 NILS ERIK WÅÅG (s) replik:

Fru talman! När Erik Hovhammar fortsätter att tala om löntagarfonderna kan jag inte annat än erinra mig att det är lätt att tala illa om trollen, för dem har man aldrig sett.

Erik Hovhammar sade om Small Business Administration att den inte var så farligt byråkratisk. Men när vi var där med näringsutskottet, som Erik Hovhammar minns, var det en apparat som sorterade under ett departement som hade, vill jag minnas, 10 000 anställda, och man sysslade bara med enligt vår mening stora företag, med över 100 anställda.

Konkurrensen är betryggande, sade Erik Hovhammar, när det gäller de företag som tillhandahåller factoring. Ja, det är allt en konkurrens i samarbete i liberal marknadshushållningsstil. När man dels måste lämna realsäkerhet, dels får avdrag på fakturorna om 10 % i säkerhet, dels också skall betala 40 % i ränta på första månadens fakturakostnad, då är det verkligen litet knepigt att spåra någon fri konkurrens bland factoringföretagen.

Anf. 24 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! Än en gång till Small Business i Amerika. Det är klart att ett företag med 100 anställda i Amerika är ganska litet. Jag vill erinra om att av de stora pengar som har utlånats har man förlorat bara 3 % under över 20 års tid. Det bevisar kanske något hur effektivt systemet trots allt har varit. Jag tror att många som har studerat den här frågan i Amerika, inkl. Nils Erik Wååg, har måst uppskatta mycket av den aktivitet som denna organisation har utvecklat.

När det gäller löntagarfonderna vill jag erinra om att höjningen av ATP-avgiften med 1 % skall betalas av alla arbetsgivare, inkl. småföretagen. Märk väl detta: Alla skall betala ytterligare 1 % i ATP-avgift.

Genom vinstdelning skall alla företag, oberoende av storlek, verksamhet och ägarbakgrund, också lämna sin tribut. Denna vinstdelning skall betalas kontant till ATP-systemet för vidarebefordran till löntagarfonderna. Man skall också placera kapital genom aktieköp i alla slags bolag – både stora företag och små, Nils Erik Wååg. Det föreligger också tvång till nyemission för företag som inte vill nyemittera.

Allt det här vederlägger talet om att de små företagen skulle lämnas utanför detta system. Så är alltså icke fallet, och därför, fru talman – jag vågar

påstå detta med mina goda kontakter med småföretagare runt om i landet – är oron mycket stor och djup i dag inför hotet om kollektiva löntagarfonder. Jag vill säga det i denna debatt, för det fungerar faktiskt på det sättet.

Anf. 25 THAGE PETERSON (s):

Fru talman! Industrin måste spela en central roll i arbetet för att komma till rätta med problemen i Sveriges ekonomi. Det måste bli bättre fart på industriproduktionen. Industrins konkurrensförmåga måste stärkas så att avsättningen kan öka både på exportmarknaderna och på den inhemska marknaden. Industriinvesteringarna måste stimuleras så att förnyelse och utbyggnad av den industriella produktionsapparaten åter kan ta fart. Allt detta är nödvändigt för att stoppa den pågående nedrustningen av den svenska industrin. Men om Sverige åter skall få till stånd en industriell förnyelse fordras en väsentligt höjd ambitionsnivå i industripolitiken.

Socialdemokratin har presenterat åtskilliga förslag för att angripa krisen och för att åstadkomma en industriell förnyelse i vårt land. Dessa förslag har vi utarbetat i nära samverkan med fackföreningsrörelsen. Vårt alternativ brukar industriministern ofta nedvärdera genom att påstå att vi inte har några förslag. Det skall bli intressant att i den här debatten se hur han i dag närmar sig denna fråga.

Vi menar att sysselsättningsfrågan – människors rätt till arbete – måste ha en central plats i näringspolitiken. Näringspolitiken får aldrig ensidigt utformas för att öka effektiviteten i näringslivet. Det är en viktig uppgift att stimulera teknisk utveckling och förbättrad produktivitet. Jag vill påstå att socialdemokratin har velat satsa mer än något annat parti för att stimulera industriell utveckling, och vi har också svarat för nytänkandet på detta område. Det är således fel när man säger att vi vägrar acceptera förändringar och att vi vill behålla den svenska industristrukturen precis sådan den är i dag. Men sysselsättningen får aldrig glömmas bort. Industripolitikens uppgift är inte bara att skapa nya jobb. Industripolitiken har också till uppgift att skydda jobb.

Därför säger vi till dem som vill att näringspolitiken enbart skall vara en satsning på det utvecklingsbara, på framtidsbranscherna: Ja, låt oss satsa rejält på utvecklingsprojekt. Men kom ihåg att det tar lång tid innan satsningarna mognar ut i industriell produktion. Det vi satsar i dag kanske ger resultat i bästa fall i slutet av 1980-talet.

Industriell förnyelse är en långsam process. Det är farligt att blint och oplanerat avveckla industrikapitet som vi behöver fram till dess att det nya har vuxit fram. Låt oss ha klart för oss att ryggraden i 1980-talets svenska industri måste vara den industri vi har i dag.

Vi måste akta oss för att låta förhoppningarna om framtidsbranscherna leda till att vi accepterar att vår basindustri rustas ner och slås ut. Vi behöver basindustrin, inte bara därför att den svarar för en avsevärd del av industrins sysselsättning. Vi behöver den också därför att många andra branscher är beroende av att vi har basindustrin kvar i landet. Det är dessutom felaktigt att, som industriministern gör, då och då hävda att det skulle saknas

utvecklingsmöjligheter inom basindustrin. Där finns stora möjligheter till utveckling, som vi har all anledning att ta vara på.

Vår slutsats blir därför att det är nödvändigt att satsa offensivt och starkt på teknisk-naturvetenskaplig utbildning och på utveckling av ny teknik och nya marknader – men att den satsningen inte får leda till att vi slutar att slå vakt om den industrikapacitet vi har. Diskussionen om industripolitiken består alltför ofta av resonemang av typen antingen–eller. Så enkel är icke verkligheten, och det är på verklighetens grund som vi i arbetarrörelsen vill bygga vår industripolitik.

Då måste vi ha klart för oss att det inte finns några patentlösningar. Det finns inga enkla förklaringar till att svensk industri har tappat mark. Och därför finns det inte heller några enkla lösningar för att få fart på industrin.

Men det behövs politiska insatser över ett brett fält, och framför allt behövs det en politik som tar tag i uppgifterna. Det arbetet bör startas utan dröjsmål.

Jag skall – för vilken gång i ordningen vet jag inte – upprepa några förslag för att återigen påminna industriministern om att visst finns det möjligheter att få en ökad aktivitet i den svenska ekonomin, bara han vill:

Vi måste sätta fart på bostadsbyggandet. Svensk byggmaterialindustri håller på att slås ut. Byggandet måste komma i gång. 20 000 nya lägenheter till skulle betyda 30 000–35 000 jobb.

Vi måste utan dröjsmål dra i gång investeringar i transportapparaten. Investeringarna skulle ge efterfrågan i verkstadsindustrin och i byggnadsämnesindustrin och skapa många tusen nya jobb.

Vi måste trygga skogsindustrins råvarubehov. Det skulle ge tusentals nya jobb och miljarder i värdefulla exportintäkter.

Vi måste fullfölja folkets beslut i energifrågorna. Det skulle betyda 3–4 miljarder i sparad olja och många tusen nya jobb.

Jag har gjort denna uppräknin*g* igen för att visa kammarens ledamöter att den socialdemokratiska näringspolitiken, tvärt emot vad industriministern då och då gör gällande, har många förslag till satsningar. Vad som nu fordras är att regeringen fattar besluten. Ingen kan i varje fall hittills beskylla de borgerliga regeringarna för att vara pådrivande i industripolitiken.

I en borgerlig politik ser man helst att samhället håller fingrarna borta från näringslivet. Man säger att näringslivet skall utveckla sig fritt, utan inblandning. Företagarna skall, enligt de borgerliga, ensamma styra och ställa. De anställda skall inte lägga sig i. Något behov av en dialog mellan samhälle och företag finns enligt de borgerligas uppfattning inte.

Vi socialdemokrater kan inte acceptera denna syn på de anställda och på samhället. Vi menar att samhället har en viktig uppgift i att driva på näringslivets utveckling – att samordna produktionen och att stimulera teknik och marknadsutveckling. Men samhället måste också ta ansvar för att de förändringar som sker genomförs så att berörda människor och regioner inte kommer i kläm. Vi menar att de anställda och deras organisationer i ökad utsträckning skall delta i arbetet för att stärka den svenska industrin.

Onsdagen den
10 juni 1981

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

Därför förespråkar vi en meningsfull planering i form av kontakter mellan staten, företagen och de anställda. Men en näringspolitisk planering fordrar att staten har en kompetens på det näringspolitiska området. Kontakterna med företagen och de anställdas organisationer måste, som vi ser det, ske i organiserade former. Planeringsresurserna och statens näringspolitiska kompetens måste därför avsevärt förstärkas.

Flera av de förslag som vi socialdemokrater har fört fram har till syfte att få fart på investeringarna. Det är nödvändigt – jag behöver inte argumentera på den punkten.

Löntagarfonderna är ett av de medel vi vill utnyttja. Om det skall kunna skapas utrymme för investeringarna, måste löntagarna ställa upp. Och när de ställer upp, bör de också i gengäld få inflytande över hur deras pengar används. Det är en av grundtankarna bakom löntagarfonderna.

De borgerliga partierna kämpar nu besinningslöst mot löntagarfondstanken. Alla medel och alla argument skall tydligen uppåtdas. Under det närmaste året kommer av allt att döma oerhört stora resurser att sättas in i kampanjen mot löntagarfonderna – en kampanj där de borgerliga partierna och arbetsgivarnas organisationer slåss sida vid sida.

Ni kommer att ha enorma resurser – det vet vi. På den punkten är ni överlägsna. Men jag tror att vi ändå till slut skall kunna förklara detta: Vi måste öka industriinvesteringarna, och det är löntagarna som måste ställa upp med pengarna. Frågan är bara om de skall få någon ersättning för att de ställer upp.

Det finns förstås ett annat sätt att skaffa kapital för investeringar: att låta utländska intressen ta över de svenska företagen. Det är tydligen vad som nu håller på att ske. Härondagen kunde vi i tidningarna läsa att svenska företag under de senaste 18 månaderna har fått tillstånd att sälja aktier till utländska intressen för över 900 milj. kr. På det sättet stärks det utländska inflytandet över svenskt näringsliv. Men det tycks inte bekymra regeringen. Regeringen tycks vara betydligt mer bekymrad över att de svenska löntagarna skulle kunna få ett inflytande över näringslivet. Är det verkligen så att den borgerliga regeringen är mer rädd för de svenska löntagarna, för de grabbar och flickor som jobbar i den svenska industrin, än för de utländska finansintressena? Den frågan ställer jag nu direkt till herr Åsling.

Fru talman! Flera fackliga kongresser har i vår antagit näringspolitiska program. Dessa program har ett nära släktskap med den näringspolitik som vi socialdemokrater företräder. Den grundläggande synen på vilka problemen är och hur de skall lösas har vi gemensam. Också de konkreta förslagen är i viktiga avseenden gemensamma. Detta är naturligtvis ingen tillfällighet. De nära kontakterna mellan de politiska och fackliga grenarna av arbetarrörelsen är ett självklart och nödvändigt inslag i arbetet med att utveckla näringspolitiken.

Det finns ytterligare en viktig gemenskap mellan socialdemokratin och fackförbundens industripolitiska program och rapporter. Det är att vi visar att Sveriges problem går att lösa, om vi tar tag i problemen. Visst skall vi på nytt få balans i Sveriges ekonomi, visst skall vi på nytt i vårt land nå

industriella framsteg. Men vi har därmed inte sagt att det finns några enkla lösningar på de strukturproblem som svensk industri brottas med, eller att de kan lösas på kort tid. Tvärtom framhåller vi att Sveriges ekonomiska och industriella problem nu är så svåra att de tar lång tid att klara. Men det är viktigt att komma ihåg att vi har fört fram förslag om hur vi skall få fart på Sverige igen. Och vi har visat att det finns en stark vilja hos arbetarrörelsen att ta itu med uppgiften att föra Sverige ur den ekonomiska och industriella krisen.

Anf. 26 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! Thage Peterson sade att det är på verklighetens grund vi skall bygga vår näringspolitik. Han var också inne på de kollektiva löntagarfonderna. Jag undrar om det är på de fonderna vi skall bygga upp den svenska näringspolitiken. Vi anser från många håll att det är ett stort hot mot den framtidsstro som trots allt finns inom näringslivet när man från socialistiskt håll pläderar för kollektiva löntagarfonder.

Jag vill erinra om att man från början sade att detta förslag syftade till att ge människorna del i företagets förmögenhetsökning. De synpunkterna försöker man nu tona ner sedan aktiefondssparandet visat att det egentligen inte behövs några löntagarfonder för att få folk att spara i aktier. Folk sparar i aktier som aldrig förr. Jag förstår att det är en nagel i ögat för alla som pläderar för de kollektiva fonderna.

På socialistiskt håll vill man inte ha enskilt ägande utan kollektivt. Jag läste häromdagen något som jag tycker är mycket kvickt formulerat av den välkände politiske tecknaren Ströyer. Han lät en socialdemokrat uttrycka saken på detta sätt: Det är löntagarna som skall vara med och äga företagen, inte de anställda.

Det är alltså, Thage Peterson, löntagarna som kollektivt står i centrum för ert tänkande när det gäller aktiesparandet. Det finns ingen plats för människorna, för individerna eller, som Ströyer mycket riktigt sade, för de anställda.

Anf. 27 Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Kammaren upplevde i går en ideologisk debatt, en debatt om vem som är mest liberal i svenskt politiskt liv. Med tanke på att den debatten också har sin direkta beröring med debatten om den framtida industripolitiken, må det kanske ursäktas mig om jag kommenterar den något.

Den har självfallet sitt intresse, inte minst för den idéhistoriskt intresserade. Men jag tror att det är angelägnare nu än någonsin att fastställa vilka principer och idéer som skall gälla i den praktiska politiska verkligheten. Vi har i den industripolitiska propositionen, som nu ligger på riksdagens bord, försökt svara på den frågan. Industripolitiken bör främja ett decentraliserat ekonomiskt system, byggt på marknadshushållningens principer och på socialt ansvar och en god resurshushållning. Det är de riktlinjer vi har angett för industripolitiken. Ett sådant system har betydande fördelar – sedan kan man diskutera hur stora liberala inslag det finns i det systemet, det är

egentligen av underordnad betydelse. Det finns nämligen i detta system en strävan till effektivitet inbyggd vid utnyttjandet av trots allt knappa resurser. Konsumenternas önskemål tillgodoses bäst inom ramen för marknadshushållningen. Ansvar och beslut är också decentraliserade i ett sådant system. Det ger möjlighet för många människor att delta i beslutsprocessen.

Marknadssystemet bygger på att de enskilda företagen fattar beslut om vilka produkter som skall tillverkas, hur de skall framställas och på vilka marknader de skall avsättas. Förändringar i priser och avsättningsmöjligheter ger företagen anledning att anpassa produktionsvolymen och ompröva marknadsinriktningen, produktvalet och produktionstekniken. Marknadsekonomins styrka ligger bl. a. i en smidig anpassning till förändrade förutsättningar.

Företagens beslut bygger även på annan information än den som avser nuläget. Investeringsbesluten fattas på grundval av förväntningar om mera långsiktiga förändringar i efterfrågan, produktionsteknik, konkurrensförhållanden, löner etc. Även för denna typ av mera framtidsinriktade beslut är emellertid marknadssystemet normalt överlägset andra hushållningssystem.

Samhället måste emellertid ange ramar och förutsättningar för marknadsökonomi. Därigenom motiveras näringslivet att tillgodose angelägna krav i samhällsutvecklingen, bl. a. regional- och sysselsättningspolitiska samt naturligtvis också miljöpolitiska krav. Enligt min mening skall näringslivet genom samhällets insatser stimulera till att medverka till en balanserad regional utveckling samt en teknisk och industriell utveckling som främjar en ekologiskt balanserad utveckling och en human livsmiljö. Det är ur min synpunkt väsentligare än att försöka fastställa graden av klassisk liberalism i de principiella riktlinjer som det här gäller.

Ett viktigt inslag i näringspolitiken bör vara att den inriktas på mångfald och decentraliserat inflytande. Ekonomisk maktkoncentration och skadlig kartell- och monopolbildning måste motarbetas. Vittförgrenat ägande och personliga initiativ samt nyföretagande och utveckling av småföretag bör främjas. De kooperativa företagsformernas möjligheter att erbjuda personligt engagemang och inflytande bör i ökad omfattning tas till vara inom näringslivet.

Som ett led i näringspolitiken är det önskvärt att åstadkomma en ytterligare spridning av aktieägandet, dels för att förse näringslivet med nytt riskvilligt kapital, dels för att åstadkomma en motvikt till en koncentration av ägandet till ett antal större institutioner. Flera åtgärder har vidtagits i detta syfte. Näringslivets möjligheter att dra till sig riskvilligt kapital har förbättrats genom att dubbelbeskattningen av aktieutdelningar lindrats. Denna reform vänder sig i första hand till fysiska personer med mindre och medelstora aktieinnehav. Vidare har de s. k. Annullavdragen utvidgats i syfte att underlätta nyemissioner.

För den enskilde aktieägaren erbjuder tillkomsten av skattefondssparandet ett nytt attraktivt alternativ för aktiesparande. Denna möjlighet har också utnyttjats i allt större utsträckning sedan reglerna för skattefondsspa-

randet ändrades vid årsskiftet. Enligt aktuella uppgifter beräknas skattefondssparandet i år tillföra näringslivet över 1 miljard kronor i nytt riskvilligt kapital. Detta motsvarar omfattningen av årets nyemissioner ifrån börsbolagen.

Jag vill säga till Thage Peterson, som ställde frågan om vi föredrar att utländska intressen köper upp svenska aktier framför att svenska löntagare gör det, att skattefondssparandets framgång är en enda stor och eftertrycklig dementi av att utländska intressen håller på att överta inflytandet i svenskt näringsliv. Tvärtom sker nu en betydande breddning i aktieägandet bland svenska löntagare.

Ett tillskott på ca 1 miljard per år ifrån hushållen i nytt riskvilligt kapital motsvarar också långtidsutredningens beräknade behov av nytt riskvilligt kapital till näringslivet. Därmed kan man konstatera att det i varje fall för dagen inte föreligger behov av något "tvångssparande" för tillgodoseende av näringslivets efterfrågan på riskvilligt kapital. Utbudet av riskvilligt kapital är således tillgodosett. Åtgärder behöver däremot vidtas i syfte att öka lönsamheten inom näringslivet för att därmed öka företagets efterfrågan på riskvilligt kapital. Det är nödvändigt för att stimulera till en ordentlig expansion av svenskt näringsliv.

För att en sådan ökad efterfrågan på riskvilligt kapital ifrån hushållssektorn skall kunna tillgodoses behövs egentligen bara marginella förändringar i sparvanorna. Hushållens finansiella tillgångar uppgår i dag till ca 300 miljarder kronor. Nysparandet belöper sig till 30 miljarder per år. Jag kan här nämna att premieobligationsmarknaden drog till sig 3-4 miljarder kronor per år, för något år sedan. Det vore märkligt om inte aktiemarknaden skulle kunna upplevas som lika attraktiv ifrån hushållens sida som premieobligationsmarknaden, om antalet nyemissioner ökade ifrån företagen.

Vad jag här sagt gäller naturligtvis i hög grad de stora företagens behov av riskvilligt kapital. För ny- och småföretagande föreligger klara problem att tillgodogöra sig riskvilligt kapital. Regeringen avser därför återkomma i denna fråga i småföretagspropositionen nästa vår.

Regeringens näringspolitik bygger således på att främja ett decentraliserat ekonomiskt system, byggt på marknadshushållningens principer. En central del i propositionen när det gäller den mera praktiska inriktningen av denna politik har naturligtvis varit samhällets satsning på teknisk utveckling och forskning. I propositionen föreslås att styrelsen för teknisk utveckling, som är statens centrala förvaltningsmyndighet för stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete, får 1 775 milj. kr. under den kommande treårsperioden. Trots ett ansträngt budgetläge innebär detta förslag en väsentlig ökning av anslaget. Inom ramen för STU:s verksamhet prioriteras områdena elektronik och datateknik, bioteknik, materialteknik – främst nya material – verkstadsteknik, kemiteknik, träteknik, massa- och pappersteknik och teknik för hälsa och sjukvård. Regeringen understryker att STU:s stöd till utvecklingsarbete även fortsättningsvis bör ha en stark inriktning på de mindre företagen. Vi ökar därför insatserna för projekt från enskilda uppfinnare och småföretag.

Jag vill som en kommentar till Thage Petersons inlägg här nyss understryka, att denna inriktning självfallet inte innebär att vi från regeringens sida överger vår tro på basindustrierna och på nödvändigheten av att utveckla dessa. Det är dock en rimlig ansvarsfördelning att STU i sin verksamhet söker ange de sektorer där den tekniska utvecklingen speciellt bör främjas.

Den statliga fonden för industriellt utvecklingsarbete – industrifonden, som startades 1979 – föreslås få en ökning av anslaget med 450 milj. kr. under de kommande tre budgetåren. Industrifonden har som syfte att ge lån med högt risktagande till större utvecklingsprojekt. Verksamheten hitintills inom industrifonden har visat sig framgångsrik. Hittills har fonden fattat beslut om lån till ett tjugotal projekt om ca 200 milj. kr.

Det är också intressant att notera de utvecklingsmöjligheter som kommer att erbjudas som en komplettering till fonden genom tillskapandet av den svensk-norska industrifonden, som kommer att ha en med den svenska industrifonden gemensam förvaltning.

Vi föreslår i propositionen att tre nationella utvecklingsbolag bildas. Bolagen skall arbeta inom områdena energi, miljövård och transportsystem. Dessa bolag bör bli av stort värde bl. a. för att aktivera den offentliga sektorn i arbetet med den tekniska förnyelsen inom svensk industri. Vi föreslår att det särskilda forskningsavdraget bibehålls t. v. Regeringen avser att i höst ta ställning till frågan om den slutliga utformningen av denna typ av generella medel för stödjande av teknisk forskning och utveckling.

Jag noterade Erik Hovhammars önskemål om ett så snabbt besked som möjligt i denna fråga, och jag kan försäkra Erik Hovhammar att näringslivet så snart regeringen tagit ställning i frågan – det är trots allt en relativt komplicerad budgetteknisk och skattepolitisk fråga – skall få ett sådant besked.

Genom förslagen i propositionen befäster vi här i Sverige ställningen som ett av de länder som satsar förhållandevis mest på teknisk utveckling och forskning. Den relativa andelen FoU av BNP har under 1970-talet ökat från 1,5 % till 2 %. Detta är en ökningstakt som Sverige torde vara ganska ensamt om, och vi kan således räkna oss till den grupp av världens länder som har den högsta forsknings- och utvecklingsintensiteten.

År 1977, som är det senaste året för vilket statistik finns, uppgick de totala satsningarna på forskning och utveckling i Sverige till ca 6 miljarder kronor. 40 % av detta finansierades av staten och resten av svensk industri. Räknet på industrins storlek avsetter svensk industri klart mer än industrin i t. ex. Västtyskland, Frankrike och Japan.

Mittenregeringens avsikt är naturligtvis att medverka till att Sveriges framstående ställning på det tekniska området skall vidmakthållas och helst förbättras. Regeringen kommer i början av nästa år att lägga fram förslag till ett samlat flerårigt forskningsprogram. Därigenom tas då nästa stora steg mot en mer samordnad politik för teknisk och naturvetenskaplig forskning, utbildning och industriellt utvecklingsarbete. Det är mot denna bakgrund som regeringen i den industripolitiska propositionen aviserar ett tekniskt

industriellt råd inom industridepartementet. I detta råd skall ingå företrädare för såväl industrin och de tekniska högskolorna som de fackliga organisationerna.

Rådet har samlats till sitt första sammanträde här i riksdagshuset i dag.

I anslutning till behandlingen av anslaget till STU kommenterar näringsutskottet det s. k. DASIS-projektet. Inom ramen för detta projekt skall ett upphandlingskoncept tas fram för en datorisering av informationsbehandlingen på sjukhus. STU har hittills satsat 10–15 milj. kr. på projektet. Såväl de fackliga organisationerna som landstingskommunerna är i övervägande grad positiva till en fortsättning. I höst tar huvudmännen beslut om huruvida de skall gå vidare. Näringsutskottet vill emellertid att regeringen på något sätt skall säkerställa att DASIS-projektet fortsätter. Staten har dock genom STU redan gjort en betydande insats. STU har också, enligt vad jag erfarit, i sin budget för kommande budgetår avsatt betydande belopp för nästföljande etapp i projektet. Utan ekonomiska åtaganden ifrån de andra huvudmännen – landstingen och Datasaab – blir dock inte engagemanget ifrån dessa tillräckligt för att resultera i en lyckligt genomförd teknikupphandlingsprocess.

En annan viktig del i den industripolitiska propositionen rör åtgärder i syfte att främja svensk export. Regeringen föreslår att exportkrediterna till svensk kapitalvaruexport skall kunna ges till de räntor som anges i den s. k. Consensusöverenskommelsen. Därmed ger vi svenska kapitalvaruexporterande företag väsentligt förbättrade möjligheter att konkurrera på den internationella marknaden. Om exportkrediterna förbättras, skärps emellertid kravet på att svenska komponenter skall användas, där så är möjligt. När det gäller varor som levereras direkt till ett anläggningsbygge eller liknande från en utländsk säljare, bör en synnerligen restriktiv hållning intas. Sådana leveranser bör i första hand självfallet finansieras av säljarlandet.

I detta sammanhang kan jag nu nämna att jag tillsätter en utredning om de möjligheter till alternativa former för den statsstödda exportkreditgivningen som bl. a. bankerna har skisserat. Utredningen får pröva om alternativ behövs och hur de i så fall skall utformas.

Den industripolitiska propositionen innehåller också en rad förslag i syfte att främja de mindre företagens ställning. Som jag tidigare angivit avser regeringen emellertid att återkomma med en särskild småföretagsproposition våren 1982.

En principiellt viktig del i den industripolitiska propositionen rör förslaget om trygghetsfonder. Vi anger i propositionen att frågan om trygghetsfonder skall utredas. En sådan utredning har i dagarna också tillsatts av regeringen. Jag räknar med att erhålla ett förslag från utredningen vid årsskiftet.

När det gäller de industripolitiska perspektiven talar Thage Peterson här om att man från socialdemokratisk sida har en höjd ambitionsnivå i industripolitiken. Jag frågar mig då: Vad innebär denna höjda ambitionsnivå? Vad är det socialdemokratiska alternativet till regeringens industripolitik? I partimotionen presenteras några alternativa förslag. De kan dock karakteriseras som ett hopkok av olika åtgärder som eventuellt kan innebära

en stimulans till utökad verksamhet i antingen enskilda företag eller branscher.

Årets "skörd" av denna typ av förslag är sedan prydligt sammanförd i partimotionen. Och visst finns det i den socialdemokratiska partimotionen angelägna och tänkvärda synpunkter och önskemål. Men hela industripolitiken är ju en fråga om prioritering. Nu kompletterar Thage Peterson i sin inledning här med några ytterligare synpunkter och önskemål.

Han säger att vi bör bygga mer, minst 20 000 lägenheter. Ja, naturligtvis, men det gäller då också att göra detta under beaktande av de samhällsekonomiska konsekvenserna. Det gäller att beakta vilka andra önskemål som får eftersättas inom den väldigt knappa finansiella ram som står till vårt förfogande. Det är alltså fråga om en prioritering.

Vi bör investera i transportapparaten, säger Thage Peterson. Ja, det bör vi naturligtvis göra. Det har också under senare år skett en betydande ökning av SJ:s investeringar. Arbetet med den tekniska förnyelsen av vårt järnvägsnät utgår jag från måste fortsätta. Men om Thage Peterson menar att investeringarna skall vara av den typen att man flyttar inrikesflyget från Bromma till Arlanda är det inte investeringar som höjer sysselsättningen. Jag hoppas att det är andra former av investeringar som Thage Peterson avser här.

Vi bör tillgodose skogsindustrins råvarubehov, säger han. Ja, och där har en lång rad insatser gjorts. Jag skall erkänna att de inte är tillräckliga, och vi återkommer med nya förslag. I morgon sammanträder skogsbranschrådet och får en första information om virkesförsörjningsutredningens förslag. Jag är mot bakgrund av det förslag som utredningen lägger fram för min del beredd att vidta åtgärder.

Vi borde satsa mera på att utveckla alternativ energi, säger Thage Peterson. Det är skönt att höra detta, därför att den här regeringen har ju lagt fram ett mycket ambitiöst program när det gäller utvecklingen av alternativ energi och alternativa energikällor. Det håller nu också på att ge en betydande effekt. Men jag noterar att en återhållande faktor i detta sammanhang har varit socialdemokratiens motstånd mot ett rationellt utnyttjande av skogsavfall för energiändamål.

Detta är en del konkreta frågor, men jag måste ändå upprepa frågan: Var finns helhetsperspektivet? Var finns den principiella grundsynen i socialdemokratiens inställning till industripolitiken? Partiet är väl fortfarande ett socialistiskt parti, med allt vad det innebär för synen på näringspolitiken? Eller har jag missuppfattat den delen av socialdemokratiens idéutveckling?

Låt oss därför diskutera alternativen i näringspolitiken. Vi har i den industripolitiska propositionen, som jag här påmint om, klart deklarerat vår grundsyn. Vi menar att svensk ekonomi bör bygga på ett decentraliserat ekonomiskt system, byggt på marknadshushållningens principer.

Hur ser då det socialdemokratiska alternativet ut? Man vill samtala med näringslivet. Man vill planera. Övergripande planering har ju varit något av ett Columbiägg i den socialdemokratiska näringspolitiken. Men hur stor del av näringslivet bör ägas av staten? Det är en central fråga. Vilken roll bör

staten spela i näringslivets utveckling? Skall staten ha totalansvaret för all industriell utveckling? Om inte, hur bör ansvarsfördelningen vara mellan företag och samhälle? Skall samhället utfärda en total anställningsgaranti för alla industrianställda, liksom socialdemokraterna krävt för de varvsanställda? Om inte, varför skall bara en grupp anställda omfattas av statlig anställningsgaranti? Det är en fråga som man nu möter på arbetsplats efter arbetsplats i hela detta avlånga land.

Det är egentligen bara på en punkt, som inte har så mycket med den socialistiska grundsynen att göra, som socialdemokraterna gett besked i sin motion och som Thage Peterson här i dag har gett besked, och det är att "löntagarfonder" bör införas.

Utifrån de ideologiska utgångspunkter jag företräder är det för mig lika lätt att ge ett klart besked på motsvarande punkt. "Löntagarfonder" i den numera hävdvunna bemärkelsen strider mot centrala tankar på ett decentraliserat och mångsidigt näringsliv. Inflytandet i ett näringsliv med "löntagarfonder" av den modell som Thage Peterson avser blir koncentrerat på ett sätt som är helt oacceptabelt, om man företräder en decentralistisk grundsyn. Därför är "löntagarfonder" i de tappningar som de framförts alltsedan Meidners ursprungliga förslag omöjliga att förena med grundvalarna för vårt nuvarande ekonomiska system.

Däremot är jag angelägen om att fortsatt medverka till att löntagarnas inflytande i näringslivet stärks. Det är t. o. m. en absolut förutsättning för näringslivets utveckling. Jag har bl. a. därför föreslagit i den industripolitiska propositionen en förstärkt satsning på arbetskooperation. Förslaget om trygghetsfonder syftar också till att stärka löntagarnas inflytande i näringslivet.

Inte minst kring förslaget om arbetskooperation kan jag nu notera en mycket glädjande uppslutning ifrån de anställda i en rad företag runt om i landet. Engagemanget och intresset att bli delägare i det företag där man i dag är anställd är påfallande stort. Socialdemokraterna kan inte, trots att man satsat mycket stora propagandaresurser, ens tillnärmelsevis notera samma intresse ute på verkstadsgolvet för sina "löntagarfonder".

Efter att ha läst alla positiva reportage i LO-tidningen om löntagarägda företag tycker jag att det, sett ur löntagarnas synvinkel, trots allt är bättre med direkt ägande av det egna företaget än med mer eller mindre diffust inflytande via centrala fonder. Målet måste ju vara att utan att förändra associationsformen aktiebolag bereda möjligheter för de anställda som så önskar att på sina villkor och i fri konkurrens vid sidan av de traditionella företagsformerna starta företag med arbetskooperativ inriktning.

Ett LO-förbund – Beklädnads – med ca 800 medlemmar i löntagarägda företag har nu också sagt att man aktivt stödjer bildandet av löntagarägda företag. Flera LO-förbund borde ta efter Beklädnads initiativ.

Fru talman! Sammanfattningsvis präglas således den industripolitiska proposition som vi nu skall behandla av en helhetssyn på hur grundvalarna för vårt ekonomiska system bör vara uppbyggda. Genom en marknadshushållning i ett decentraliserat ekonomiskt system har svensk ekonomi enligt

vår mening bäst förutsättningar att återhämta sig. Det finns inte plats för "löntagarfonder" enligt den modell som Thage Peterson här har gjort sig till förespråkare för i ett sådant ekonomiskt system.

Anf. 28 THAGE PETERSON (s) replik:

Fru talman! Jag noterar med tillfredsställelse att också herr Åsling anser att basindustrin skall utvecklas.

Herr Åsling kunde inte avhålla sig från att ta till sluggerargument. Han t. o. m. lånade dem från Svenska Dagbladet, men banden till högern måste väl på något sätt upprätthållas.

Jag sade inledningsvis att vi socialdemokrater vill satsa på utveckling av ny industri, och jag tycker att vårt arbete i riksdagen också är ett bevis för detta. Jag skulle kunna ge många exempel på det, men jag skall anföra bara tre.

Vi har drivit fram skapandet av de tre utvecklingsbolagen för miljöteknik, energiteknik och transportsystem, de som herr Åsling nu tar åt sig äran för.

Vi har föreslagit teknikupphandling för landstingen och primärkommunerna men också för utrustningsindustrin, vilket herr Åsling kommer att ta åt sig äran för.

Vi har föreslagit nationella storprojekt, dvs. rejäla satsningar på forskning och utveckling inom viktiga industriella områden. Vi vill prioritera tre områden: datateknik och elektronik är det första, bioteknik är det andra, och materialteknik är det tredje. Också detta tar herr Åsling nu åt sig äran för. Men samtidigt vill jag säga att det är bra att våra förslag äntligen genomförs.

Jag förstår att industriministern föraktar löntagarfonder, men jag tycker att han egentligen borde akta sig för det: Han behöver inte gå så långt att han förnekar investeringsproblemet i den svenska industrin. Inte ett ord om detta hade han i sin inledning. Vill verkligen industriministern förneka att investeringskrisen är vårt stora problem, att industriinvesteringarna nu är 25 % lägre än de var när de borgerliga tog över 1976 och att behovet av nyinvesteringar är stort? Vi skulle behöva en investeringsuppgång på 50 % för att klara 1980-talets krav. Varifrån kommer den viljan och det kapitalet, om inte löntagarna är med? Jag menar att herr Åsling har hamnat i dåligt sällskap. Kanske trivs han där, vad vet jag, när han med olika vulgärargument dömer ut allt vad löntagarfonder heter. Stäng inte dörren för varje förnuftigt samtal mellan löntagarna och näringslivet om löntagarnas medverkan i kapitalbildningen och industrins framtida utveckling. Jag beklagar om industriministern gör detta, ty kvar står problemen med de låga industriinvesteringarna och det enorma kapitalbehovet för att man skall kunna rusta upp den svenska industrin. Varför är industriministern så rädd för Sveriges löntagare? För dem vill han sätta stopp, men han tänker uppenbarligen tillåta ett fortsatt utländskt övertagande av den svenska industrin. Vad är det för sans och måtta i detta? I varje fall är det osvenskt så det förslår.

Anf. 29 Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Thage Peterson tycker att jag använder mig av sluggerargument. Jag förstår inte riktigt den sönpunkten. I all ödmjukhet har jag från denna plats försökt klara ut var socialdemokratin principiellt och ideologiskt står när det gäller industripolitiken. Jag beklagar om detta betraktas som användande av sluggerargument. I så fall måste det innebära att Thage Peterson avböjer en ideologisk debatt i denna fråga, därför att han anser den vara obehaglig. Men det är oerhört väsentligt med tanke på framtiden att det klaras ut hur socialdemokratin ser på statens ansvarstagande när det gäller näringspolitiken. Det räcker ju inte med att ha en lång önskelista. I och för sig kan den vara trevlig, inte minst inför ett val, men givetvis kostar det en hel del pengar. Det rör sig om åtgärder här och åtgärder där utan inbördes sammanhang och utan principiell grundsyn. Har Thage Peterson övergett sin ideologi? Hur mycket ansvar skall staten ta? Jag tog ett exempel. Ute på de arbetsplatser där jag har varit och där man har problem frågar man sig: Var anställningsgarantin bara aktuell för de varvsanställda? Det är en principiell fråga som jag tycker att Thage Peterson nu måste svara på. Jag förmodar att han i varje fall möter frågan på arbetsplatserna.

Thage Peterson säger att jag föraktar löntagarfonderna. Nej, inte alls. Tvärtom ser jag rätt kyligt på den typen av system. Det har sina fördelar. Men det grundläggande felet i den uppläggning som socialdemokratin ursprungligen valt och som socialdemokratin, trots att systemet gjorts om ett par tre gånger, håller fast vid är att man tar bort det enskilda engagemanget. Även om den nyvalde Metallbasen häromdagen antydde någonting annat, noterade man nästa morgon att SSU:s ordförande sade att det inte kan bli fråga om omorientering. Var står socialdemokratin egentligen? Jag utgår från att det officiella budskapet gäller, dvs. att det är den gamla typen av löntagarfonder som man också fortsättningsvis förespråkar. Den kan jag inte acceptera, eftersom de har en principiellt främmande inriktning – en inriktning som inte är möjlig att anpassa till det samhällssystem som vi har, med ett decentraliserat ansvar för företagets verksamhet.

Sedan säger Thage Peterson: Men investeringsbenägenheten är ju inte vad den har varit. Nej, förvisso är den inte det. Vi måste alltså se till att främja investeringarna. Men det gör man ju i dag inte i första hand genom att skapa fram nytt kapital, utan det gör man genom åtgärder som verkar på efterfrågesidan, som höjer lönsamheten, som ökar offensiviteten i näringslivet och som gör att företagen efterfrågar kapital. Då finns också kapitalet. Den låga investeringsbenägenheten i dag är alltså inget argument för löntagarfonder. Tvärtom vet vi som har med småföretagen att göra att i synnerhet småföretagen är mycket oroad över den här löntagarfondsdebatten och att den har verkat i hög grad återhållande på investeringsbenägenheten.

Får jag till slut säga att jag är den siste som vill stänga dörren för konstruktiva samtal om hur industripolitiken i framtiden skall utformas.

Nr 163

Onsdagen den
10 juni 1981

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

Onsdagen den
10 juni 1981

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

Anf. 30 THIAGE PETERSON (s) replik:

Fru talman! Arbetarrörelsen har utarbetat ett löntagarfondsförslag. Om det vill vi mötas i en ärlig diskussion med näringslivet. Och vi har visat öppenhet, men hittills mötts av enbart hänsynlös konfrontation. De borgerliga regeringar där industriministern har medverkat har ju torpederat arbetet i den statliga löntagarfondsutredningen. Jag tycker att herr Åsling borde, åtminstone så länge han är industriminister, hålla sig en bit ifrån de mest vildsinta propagandakampanjerna från de aggressiva grupperna i Svenska arbetsgivareföreningen och också ta avstånd från högerens hjälporgan Svenska företagares riksförbund i stället för att svälja med hull och hår den propaganda som de svarar för.

Visst kan jag föra en ideologisk debatt med industriministern. Jag gjorde en ansats till det i min inledning, när jag sade att vi socialdemokrater inte kan acceptera den syn som de borgerliga har på de anställda och på samhället. Vi anser att de anställda och samhället måste ha ökade möjligheter i industripolitiken att vara med och bygga upp Sveriges industriella framtid.

Vad får jag då för kommentarer? Jo, industriministern verkar helt främmande för den svaga industriella utvecklingen i vårt land. Han har ingenting annat att komma med om de låga industriinvesteringarna än ett beklagande, inget annat om det dåliga bostadsbyggandet än ett beklagande. Han har inte en enda kommentar till att 30 000 industrijobb gått förlorade på ett enda år!

Min fråga är: Följer inte industriministern med vad som pågår i det svenska samhället? Läser inte herr Åsling tidningarna eller ser på TV? Varenda dag skildras ju där hur industrier slår igen, hur arbetslösheten ökar, hur råvaran till skogsindustrin saknas och hur bostadsköerna växer. Har inte industriministern hört talas om LM i Olofström eller Kockums Varv i Malmö? Har inte industriministern uppmärksammat att tre stora fackliga organisationer – Livsmedels, Fabriks och Metall – på kort tid hållit kongresser i Stockholm och hur de alla har uttryckt sin oro över vad som pågår i svensk industri: oro för fortsatt utslagning av industriarbetsplatser, oro över att vi förlorar marknadsandelar och oro för hur framtidssatsningarna rasar i den svenska industrin? Har inte herr Åsling hört talas om allt detta? Man kan verkligen ställa sig den frågan, eftersom regeringen sitter som om ingenting hade hänt.

Nu förstår jag möjligen bättre varför industriministern säger nej till många av våra förslag för att utveckla svensk industri och åstadkomma offensiva satsningar genom att öka byggandet, genom att göra trafikinvesteringar, genom att ta fram råvaran till skogsindustrin och genom att ge klartecken till energiinvesteringarna.

Är det verkligen så illa att herr Åsling inte har upptäckt hur det ser ut i landet?

Anf. 31 Industriministern NILS ÅSLING:

Fru talman! Jag hänger mig inte åt hänsynslös konfrontation. Men jag vill veta var mina politiska meddebattörer står för att vi skall få en meningsfull dialog. Jag tar avstånd från debatter, informationskampanjer etc. som bara har till uppgift att polarisera debatten och minska möjligheterna till breda samförstånd. Det borde Thage Peterson veta.

Jag tror ändå att det är angeläget att man på ett helt annat sätt än vad socialdemokratin gjort i sina reservationer till utskottsbetänkandet och på ett helt annat sätt än vad Thage Peterson gjort i sina inlägg försöker fastställa var socialdemokratin står rent principiellt.

Jag sade i mitt anförande att jag är beredd att fortsätta att verka för de anställdas ökade inflytande i näringslivet. Det är t. o. m. en avgörande resurs för att vi skall få den vitalitet vi eftersträvar i näringslivet. Men det måste då ske på principiellt riktiga och rimliga villkor, så att man inte tar med den ena handen och ger med den andra och så att man inte får den reaktion som socialdemokratin har fått när det gäller löntagarfonderna, därför att man lagt upp ett system som är principvidrigt utifrån det demokratiska system vi har här i landet. Läger man upp sin politik och gör sina insatser på det sättet, får man också finna sig i att debatten blir polariserad, och då får man finna sig i att de kretsar inom näringslivet som träffar investeringsbesluten blir osäkra om framtiden och att man i småföretagarkretsar inför löntagarfondsdebatten också håller tillbaka angelägna investeringar. Jag anser att man i stället bör ge de företag man har arbetsro. Man bör respektera den associationsform som aktiebolagen utgör. Det är en kapitalsammanslutning, och den bör man respektera för vad den är och i stället öka möjligheterna för människor med ett personligt engagemang att bilda egna företag i en ny associationsform, nämligen arbetskooperativets. Det är en principiellt viktig fråga i det här sammanhanget, och den har t. ex. Thage Peterson inte velat ta upp till diskussion.

Vi har förlorat industrijobb, säger Thage Peterson. Förvisso har vi det! Men det finns ju från socialdemokratins sida inte tillstymmelse till analys av varför vi gjort det, av vad det är som ligger bakom vår bristande konkurrenskraft. När man ger sig in i en diskussion om vilka åtgärder som skulle kunna sättas in för att vrida det hela rätt igen, så stannar man upp inför generella utfästelser och önskemål om mera planering, om förtroendefulla samtal med näringslivet etc. Det är naturligtvis vällovligt, men ingen skall tro att det löser problemen. Problemen måste vi lösa genom att restaurera svensk ekonomi och genom att få ett kostnadsläge här i landet som gör att vi återvinner vår konkurrenskraft samt naturligtvis genom att utnyttja våra produktionsresurser bättre. Men där måste man på ett helt annat sätt än Thage Peterson nyss skisserade göra en omsorgsfull prioritering av insatserna.

Byggandet är självfallet viktigt, men det måste vägas mot de andra angelägna investeringsbehoven. Det måste vägas mot andra anspråk på kreditmarknaden. På energisidan har offensiven för att få ett effektivt energisystem här i landet startat med de borgerliga regeringarna. Det var

Nr 163

Onsdagen den
10 juni 1981

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

länge ett försummat kapitel. Nu märker vi också effekten, om inte socialdemokratin bromsar i fråga om den praktiska tillämpningen, som man har gjort på ett beklagligt sätt när det gäller utnyttjandet av skogsavfallet, som jag sade.

Det gäller även här att leva som man lär, Thage Peterson. När det gäller energiförsörjningen är faktiskt så mycket på gång att man kan säga att det kanske är den mest expansiva sektor som vi f. n. har i svenskt samhällsliv.

Förste vice talmannen anmälde att Thage Peterson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 32 CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Kärnfrågan i den ekonomiska situation vi befinner oss i är industrins möjligheter att genom förbättrad konkurrenskraft hämta hem reala resurser till Sverige. Vi måste kunna höja våra marknadsandelar på exportmarknaderna, och även inom landet måste vi kunna öka vår konkurrensförmåga gentemot importerade produkter.

Samtidigt är Sverige en öppen ekonomi, som i hög grad är beroende av omvärlden. Vi kan inte avskärma oss från vad som händer i världsekonomin. Och det betyder bl. a. att vi hela tiden måste anpassa oss till förändrade konkurrenssituationer. Genom politiska beslut – inte minst genom en ambitiös arbetsmarknadspolitik – kan vi underlätta de nödvändiga omställningarna. Men industripolitikens uppgift är att slå vakt om den drivkraft som ger oss långsiktigt varaktiga jobb. Vi liberaler har alltid hävdat att detta sker bäst om företagen får allmänt goda förutsättningar. Det är generella åtgärder inom industripolitikens ram som skapar nysatsningar, innovationer och en positiv företagaranda. Staten måste avstå från detaljerad styrning av branscher och enskilda företag. Annars minskar konkurrensen och försämras effektiviteten.

De mindre och medelstora företagen har en avgörande betydelse för den totala sysselsättningen. Småföretagen är livsviktiga inte minst för regionalpolitiken. De har lättare att anpassa sig till förändringar och klarar sig således ofta bättre än specialinriktade och därmed konjunktur känsliga storföretag. Marknadsekonomin är uppbyggd på ett decentraliserat beslutsfattande. Det är de många, enskilda besluten som ger stabiliteten och som minskar risken för felsatsningar.

Att stödja småföretagen är alltså viktigt i sig. Men det är också så att dagens småföretag är "grogrunden" för kommande generationer av storföretag. Det stöd vi ger ut i dag kan, när företagen har vuxit ut och konsoliderats, ge flerfalt tillbaka i form av sysselsättning och skatteintäkter.

På flera punkter i näringsutskottets betänkande 64 vill utskottet avvakta, i första hand därför att en småföretagarproposition är aviserad från industridepartementet till våren. Flera frågor är också under utredning.

Skattefrågan är en sådan. Det råder inget tvivel om att familjeföretagens

skattesituation i många fall har verkat hämmande. Arbete pågår med att se över reglerna för att man bättre skall kunna slå vakt om det arbetande kapitalet inne i företaget. Ändå gör socialdemokraterna i näringsutskottet ett stort nummer av att utskottet nu avvaktar resultatet av utredningen och dess uppföljning i småföretagarpropositionen. Jag tycker att det är att slå in öppna dörrar. Det är ett samhällsintresse att man undviker att företag finansiellt urholkas vid exempelvis företagsöverlåtelser eller generationsskiften. Visst. Det är vi överens om. Det var därför regeringen förra året tillsatte den särskilda företagsskattekommittén.

I det här sammanhanget kan jag inte låta bli att peka på den betydelse som överenskommelsen om drastiskt sänkta marginalsatser kommer att få. En sänkt marginalsatt ökar arbetsviljan. Det lönar sig att arbeta någon timme extra.

Det kommer att bidra till att sanera den s. k. "grå" marknaden, och på sikt kommer marginalsattesänkningen att påverka vår höga bruttolönenivå och därmed underlätta för företagen att anställa mer personal och öka produktionen.

En annan punkt där socialdemokraterna reserverat sig är när det gäller underleverantörernas ställning. Många av de produkter Sverige exporterar eller säljer inom landet innehåller en stor del komponenter som importerats från utlandet, men framför allt består produkterna av en mängd delar som köpts upp från andra tillverkare inom landet. Dessa underleverantörer är ofta småföretag som står och faller med kundens förmåga att avsätta sina produkter. När nu storföretagen inte bara börjat få problem med sin export utan dessutom i stor utsträckning börjat köpa sina insatsdelar från utlandet i stället för från svenska leverantörer, så blir våra småföretag naturligtvis dubbelt drabbade. Min egen erfarenhet har jag från en bransch, snickeriindustrin, där det här problemet är mycket påtagligt. Det kan vara mycket svårt för ett litet företag att kombinera kravet på hård specialisering för att bli effektivt med önskan att tillverka flera produkter till ett större antal kunder och därmed sprida riskerna. Av propositionen framgår att regeringen har insett att underleverantörernas problem till viss del är av en speciell karaktär.

En särskild arbetsgrupp har också tillsatts inom industridepartementet. Den utredning som socialdemokraterna föreslår är alltså dess bättre redan på gång.

De regionala utvecklingsfonderna är den största satsning vi har gjort på mindre och medelstora företag. Då företagarföreningarna omvandlades till utvecklingsfonder med landstingsanknytning skapades ett instrument för mer direkt stöd och engagemang i de mindre företagens problem. Ett av de viktigaste strävandena nu måste vara att bibehålla karaktären av stöd för just denna del av industrin eller för småföretagsverksamheten i vidare mening. Det är bl. a. det vi vill poängtera med vår motion 786. Det finns nämligen tecken som tyder på att bland dem som tar fondernas olika tjänster i anspråk finns fler och fler relativt stora företag. I och för sig är det naturligtvis inget fel i det. Men risken är att fonderna anpassar sitt sätt att arbeta därefter och att

servicen till våra småföretag blir lidande på det. När man rekryterar personal till fonderna är det därför viktigt att man trycker på erfarenheter från de problem som mindre företag brottas med i sin vardag. Situationen är i mycket olik den som storföretagen har att möta, och erfarenheterna kan inte alltid överföras från den ena problemvärlden till den andra. I vår motion påpekar vi också att fonderna i högre grad än nu borde kunna initiera samarbete mellan högskolornas forskare och småföretagen, förenkla kontakterna mellan företag och olika myndigheter och också arbeta för samverkan mellan småföretag.

Socialdemokraterna vill ha mer pengar till de regionala utvecklingsfonderna – 115 i stället för 95 milj. kr. Jag tror alltså inte att problemet ligger i 20 milj. kr. mer eller mindre. Viktigare är att verkligen använda resurserna på rätt sätt, och då krävs i vissa fall något av en omorientering av verksamheten till att mer gälla småföretagsamheten och det svåra överbyggandet mellan idé och teknik och marknad.

Utvecklingsfondernas kreditgivning har diskuterats. Ibland verkar fonderna vara lika – eller t. o. m. mer – tveksamma till risktagande än affärsbankerna. I stället måste vi uppmuntra riskkreditgivning där möjligheterna att lyckas finns. Det gäller också för bankerna, som borde få ta större risker och kanske även differentiera räntan för olika risknivåer. Jag är t. ex. övertygad om att stora personliga borgensåtaganden alltför ofta utgör en onödig broms på nya satsningar. Liknande tankar var ju också Nils Erik Wååg inne på tidigare. Hans beskrivning av småföretagarnas vardag kan jag f. ö. i stora delar instämma i, även om våra recept för att förbättra deras villkor skiljer sig åt.

I vår motion, liksom i några andra, framförs tanken på att se över utvecklingsfondernas målgrupp i syfte att även ge turistföretag chansen att få tillgång till fondernas service. Jag tycker att det finns starka skäl för att öppna dörren också för serviceföretagen inom turistnäringen.

Utskottet hänvisar, när det gäller utvecklingsfondernas fortsatta arbete, till att statens industriverk just nu utvärderar utvecklingsfondernas verksamhet och att detta arbete sedan skall utgöra underlag för överväganden i den kommande småföretagspropositionen. Vi får alltså tillfälle att återkomma.

Fru talman! En framgångsrik industri är grunden för vår välfärd. Att diskutera Sveriges ekonomi utan att ständigt erinra om detta är meningslöst. Och för den industriella expansionen och sysselsättningen är de mindre och medelstora företagen av helt avgörande betydelse.

Anf. 33 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Enligt SCB:s industristatistik har antalet arbetsställen i landets tillverkningsindustri minskat med ca 2 % per år under 1970-talet. I Göteborgs och Bohus län och i Västsverige har nettominskningen varit större än i landet som helhet.

Vissa delar av den varuproducerande sektorn har genomgått dramatiska förändringar under perioden. Det minskade byggandet från 1970 medförde

att 7 500 arbetstillfällen inom byggnadsindustrin i Storgöteborg försvann mellan 1970 och 1975. Inom teknoindustrin försvann 8 500 arbetstillfällen 1965–1975. Varvsindustrin drabbades av kraftiga nedskärningar 1975–1979. Ca 5 500 arbetstillfällen försvann vid varven och drygt 2 000 hos underleverantörer, lego- och entreprenadföretag under en fyraårsperiod.

Arbetslösheten i Göteborgsdistriktet har stigit under senare delen av 1970-talet trots att de arbetsmarknadspolitiska insatserna ökat betydligt under perioden. Sammanlagt var under första hälften av 1970-talet ca 10 000 personer arbetslösa eller föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Mot slutet av 1970-talet hade antalet ökat till bortemot 20 000. I Göteborgs och Bohus län fanns 1978 3.4 personer per ledig plats mot 3.0 i riket som helhet. Konjunkturuppgången från mitten av 1978 gav ett tydligt utslag, men för varje konjunkturtopp ligger arbetslösheten inkl. de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna på en högre nivå än under närmast föregående konjunkturtopp. Den totala obalansen på arbetsmarknaden förstärks.

Av en studie som genomförts av Göteborgs stadskontor framgår att förtidspensioneringen dels ökat kraftigare, dels ligger på en högre nivå i Göteborg än i övriga storstäder och i riket. Under perioden 1970–1978 fördubblades antalet förtidspensionärer i Göteborgs kommun från ca 10 000 till ca 20 000. För åldrarna över 30 år kan man i stort sett säga att andelen förtidspensionärer något mer än fördubblats under perioden. I åldern 60–64 år har mer än var fjärde person förtidspension.

Göteborgs näringslivssekretariats prognos över efterfrågan på arbetskraft i Storgöteborg är alarmerande. Den säger att antalet personer tillhörande arbetskraften ökar med 19 500 fram till 1985. Samtidigt väntas antalet arbetstillfällen minska med ungefär 2 500. Detta innebär att antalet personer som inte skulle ha möjlighet att få arbete skulle öka till 30 500 år 1985 – trots att man räknar med en ökning av antalet förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl till 6 000 under samma period.

Den negativa sysselsättningsutvecklingen inom industrisektorn som helhet betyder inte att Göteborgsregionens företag är ekonomiskt svaga. Industriproduktionen, mätt i saluvärde och förädlingsvärde, ökade avsevärt under 1970-talet, trots den djupa lågkonjunkturen efter 1975. Såväl industrins saluvärde som dess förädlingsvärde växte snabbare i Göteborgs och Bohus län än i övriga storstads-län och i riket efter 1970. Ökningen var också snabbare än inflationen.

I mitten av 1970-talet sysselsatte Göteborgsregionens näringsliv ca 320 000 förvärvsarbetande på hel- eller deltid. Den offentliga sektorn, handeln och industrin svarade för knappt en tredjedel var av denna sysselsättning.

Det som kännetecknar detta näringsliv är först och främst den ensidiga och specialiserade industriproduktionen. Hela 50–60 % av industrisysselsättningen återfinns nämligen inom transportmedelssektorn. Detta är ett logiskt resultat av en "medveten" strukturell anpassning av Göteborgs industri till den internationella marknaden alltsedan 1950-talet. I en rapport från kommunstyrelsen konstateras att Göteborg klarat dessa strukturförändringar bra men att samtidigt beroendet av storföretagen ökat. Således svarade

exempelvis Volvo år 1979 för ca 40 % av sysselsättningen inom verkstadsindustrin med ca 20 000 anställda.

Därtill har, kan vi konstatera, dessa strukturella förändringar blivit allt svårare att genomföra i en värld där allting sker snabbare och snabbare. "Strukturrationaliseringen" kunde ta 25 år på sig för att successivt avveckla textil- och konfektionsindustrin i Göteborgsregionen. Antalet anställda har minskat från 21 000 år 1945 till 4 000 år 1979. När det gällde varvsindustrin fick man knappt mer än fem år på sig för en avveckling.

Dessa strukturförändringar har också ökat rationaliseringstakten inom industrin. Den totala industrissysselsättningen har minskat med över 20 000 sedan mitten av 1960-talet samtidigt som produktiviteten har ökat. Men den minskade industrissysselsättningen beror inte enbart på en ökad rationalisering. Det är värre än så. I själva verket håller Göteborg på att avindustrialiseras. Av 165 industriföretag med minst 50 kollektivanställda 1950 fanns det endast 33 kvar 1978. Därtill kommer att företag flyttat ut sin forskning och stabsfunktion från Göteborg, exempelvis Pripps, Abba, Fyrtornet, Odhner och Turitz.

För de företag som har kvar sin tillverkning i Göteborg är utlandsberendet markant. Det utgör det fjärde drag som kännetecknar stadens näringsliv. Mer än 60 % av Göteborgsföretagens produktion går på export. Ser vi bara till företagen inom verkstadsindustrin blir andelen ännu större. SKF närmar sig 90 %. Därtill kommer problemet med att näringslivet i Göteborg mer och mer har börjat fungera som en sammansättningsfabrik. En stor del av de komponenter som exempelvis Volvo använder för sin tillverkning kommer från underleverantörer utanför Göteborg. Hela 50 % importerar från utlandet.

Kommuncens näringslivssekretariat vill komma till rätta med dessa problem genom en fortsatt specialisering och ett förstärkt internationellt beroende. Hur ser då den internationella omvärld ut med vilken vi skall fördjupa vår samordning?

Först och främst kan vi konstatera att det internationella beroendet inte är något typiskt för Göteborg. De flesta av världens industristäder blir alltmer sammanflätade med varandra. Delar till vad som så småningom skall bli en bil eller en verktygsmaskin flyter eller flyger omkring i en ständig ström världen runt. Produktionen sker i allt större utsträckning utan gränser.

Detta förhållande avspeglar sig också i den internationella statistiken. Kapitalrörelser och världshandel ökar, och en allt större del av detta utbyte sker inom samma koncerner i form av import och export mellan dotterbolag i olika länder. Företag med en stark internationell inriktning med hela världen som sin arbetsplats, s. k. transnationella företag, anser att detta är en rationell organisering av industriproduktionen. Förhållandet beskrivs i termer som fördjupad "internationaliseringsprocess".

Under 1970-talet har centraliseringen och multinationaliseringen av den svenska industrin accelererat i allt snabbare takt. Svensk storfinans kopplas i allt högre grad till multinationala intressen och bedömningar. Den saknar numera nationella politiska lojaliteter och är förbunden med intressen vilka

är starka nog att disponera om stora resurser mellan länder och regioner i världen. Kapitalets centralisering och multinationalisering får för Sveriges del vissa klara effekter. Resurser för nyinvesteringar styrs nu till andra länder och mindre till Sverige. Delvis på grund av denna utveckling har under en tioårsperiod 100 000 jobb försvunnit från Sverige. Under samma period har antalet anställda i svenska företag utomlands ökat med ungefär 100 000.

Strävan efter en fördjupad internationell samordning, där varje lands industriproduktion skall anpassas efter förutsättningarna på världsmarknaden, kommer till klart uttryck i de olika industripolitiska program som har presenterats i Sverige under senare år.

Olika expertutredningar undviker att tala om våra inhemska marknader och materiella behov. Desto mer diskuterar de hur denna omstrukturering skall gå till och vilken roll AP-fonder eller eventuella löntagarfonder kan spela för det kapitaltillskott som erfordras. Utredningarna är överens om att vi måste exportera oss ur krisen. Endast härigenom anses underskottet i bytesbalansen kunna minska och den industriella produktionen och sysselsättningen öka. Att samtliga våra större handelspartner inom det s. k. OECD-blocket, med vilket 90 % av vårt handelsutbyte sker, också har underskott i sina bytesbalanser och försöker lösa krisen på samma sätt som vi låtsas utredarna inte om. Inte heller låtsas de om det faktum att de sektorer som Sverige skall basera sin export på, exempelvis tekniskt avancerade produkter inom verkstadsindustrin, elektroniken och den kemiska industrin, har en så hög importandel att vi för varje hundralapp som vi får in på varor som vi exporterar behöver importera delar för 60–70 kr. Utredningarna diskuterar inte heller huruvida sysselsättningen inom den exportinriktade industrin verkligen kan tillåtas öka om produktionen skall vara konkurrenskraftig. Sannolikt skulle en ökad avsättning på exportmarknaden tvärtom kräva en ökad robotisering av tillverkningen.

I delar av den svenska ekonomin finns i dag stora behov av långsiktiga nyinvesteringar. På många områden har förnyelsen dröjt alltför länge. Flera av dessa kan erbjuda avsättningsområden bl. a. för varven. En vidgad nationell marknad skulle således kunna stödja varvs- och verkstadsindustrin och gynna en förnyelse av varven i former som inte är kombinerade med ytterligare nedskärningar och avskedanden.

Landets transportväsen kräver nyinvesteringar och avsevärda omställningar. Det krävs en betydande nyproduktion av material och utrustning för att öka järnvägsnätets framtida kapacitet. Det krävs därtill produktion för att öka och utveckla kapaciteten inom den inrikes sjöfarten. Betydande mängder tyngre gods kan med fördel föras över till denna transportsektor. Det finns en rad starka skäl som talar för en sådan satsning.

Viktiga delar av industrin måste de kommande åren förnya och byta ut sina anläggningar. Det gäller i första hand delar av den tunga industrin, skogsindustrin och den metallurgiska industrin. På de nya anläggningarna kommer det att ställas radikalt annorlunda krav, framkallade av det allmänna kostnadsläget, av miljöproblemen och av energisituationen.

Vänsterpartiet kommunisterna anser att det ligger på regeringens ansvar

och i det allmännas bästa att statsmakterna utarbetar ett industripolitiskt program utifrån samhällsekonomiska utgångspunkter, ett industripolitiskt program som syftar till att minska Sveriges beroende av export, öka förädlingsgraden av industriproduktionen och öka marknaden för inhemsk produktion. Ett program som utgår från och syftar till att tillfredsställa människors behov och inte kapitalets profitintressen. Därvid måste särskild vikt läggas vid regioner med ensidig industriell inriktning, exportberoende och starka monopoliseringstendenser och där kristendenserna är uppenbara, såsom i Göteborgsregionen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionen.

Anf. 34 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Några av de många socialdemokratiska reservationerna till betänkande 64 har ännu inte berörts av representanter för utskottsmajoriteten. Jag vill först kortfattat kommentera några av reservationerna.

Reservationerna 8 och 9 rör allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse. Reservanterna upprepar där ett par krav från närmast föregående riksmöten om att fondens möjligheter till engagemang i samma bolag inte skall vara begränsat till högst 10 % av aktiekapitalet samt att det i reglementet angående allmänna pensionsfondens förvaltning skall finnas en bestämmelse som ålägger fondstyrelsen att fästa vikt vid de anställdas synpunkter inför beslut om engagemang.

Vid behandlingen av motsvarande yrkanden vid föregående riksmöte och hösten 1980 avstyrktes dessa av näringsutskottet – med reservation av de socialdemokratiska ledamöterna – och avslogs av riksdagen. Utskottsmajoriteten anser fortfarande att tioprocentsregeln, som trädde i kraft så sent som den 1 januari 1980, är motiverad och avstyrker förslaget att regeln skall upphävas.

Utskottet uttalade vid förra riksmötet att det är naturligt att fjärde fondstyrelsen beaktar de anställdas synpunkter på företagets utveckling vid beredning av frågor om engagemang i en nyemission, men utskottet sade också att särskilda direktiv till fondstyrelsen av den innebörden inte bedömdes vara erforderliga. Utskottsmajoriteten använder samma motivering för att även i år avstyrka motionsyrkandet.

Sedan finns det två reservationer som särskilt berör Värmland. Den första är reservation nr 12, som handlar om riskkapital till den regionala utvecklingsfonden i Värmlands län. Reservanterna önskar ett särskilt reservationsanslag på 10 milj. kr. för det ändamålet. Utskottet säger att förslag om utökade möjligheter för utvecklingsfonden att lämna garantier för lån har lagts fram i proposition 100 och tillstyrkts av näringsutskottet. Riksdagen har nyligen beslutat enligt utskottets hemställan.

Utskottet erinrar också om att riksdagen nyligen på förslag av arbetsmarknadsutskottet har beslutat om stöd på upp till 20 milj. kr. till fortsatta insatser för att främja den industriella utvecklingen i Värmlands län. Värmland har alltså fått ett gott stöd och utvecklingsfonden där, liksom övriga utvecklingsfonder, har fått möjligheter till ökad utlåning. Utrymme för ytterligare

insatser för Värmlands län har utskottsmajoriteten inte funnit att det finns. Det är ju trots allt så att fler län än Värmlands län har regionalpolitiska svårigheter.

Reservation 22 rör också Värmlands län. Där föreslås försöksverksamhet med ett regionalt forskningsorgan i Värmlands län, och för det ändamålet vill reservanterna ha 5 milj. kr. Det förslaget har också förekommit tidigare, och utbildningsutskottet yttrade sig under förra riksmötet om det förslaget. Sammanfattningsvis kunde utskottet konstatera att det redan finns flera former av stöd för regionalt inriktat forsknings- och utvecklingsarbete liksom kontaktverksamhet av skilda slag mellan högskoleforskningen och näringslivet.

Utskottet sade också att det är viktigt att inte splittra resurserna på alltför många och alltför små organ och att inte inrätta parallellt verkande organisationer. Näringsutskottet hänvisar i år liksom föregående år till utbildningsutskottets uttalande när man avstyrker detta motionsyrkande.

Ett gemensamt drag hos de många socialdemokratiska reservationerna är att de inte bara sammantaget medför ganska stora utgifter utan att de framför allt medför en fortsatt snabb tillväxt av den offentliga byråkratin på näringslivets område.

Jag har roat mig med att göra en jämförelse med förhållandena för 14–15 år sedan. Ramarna för näringslivets verksamhet drogs då i huvudsak upp av finans- och handelsdepartementen. På verksamrådet hade kommerskollegium det övergripande myndighetsansvaret, och finansieringen av både investeringar och verksamhet sköttes praktiskt taget helt av affärsbankerna. Sedan fick vi någonting som kallades den socialdemokratiska aktiva näringspolitiken, och då började en fantastisk omvandlingsprocess. 1967 fick vi Investeringsbanken och styrelsen för teknisk utveckling, 1968 Svenska utvecklingsaktiebolaget och dess dotterbolag Svetab, 1969 industridepartementet, 1970 fick vi de första selektiva branschstöden, för tekoindustrin och den manuella glasindustrin, 1972 för sko- och möbelindustrin och senare för en hel del andra branscher. I samband med detta fick vi särskilda delegationer och andra organ som skulle följa utvecklingen av de här branscherna och användningen av stöden. 1972 fick vi också AB Strukturgaranti, 1973 industriverket och under 1970-talets första hälft branschråd för byggnadsindustrin, stålindustrin, varvsindustrin och skogsindustrin.

Den här utvecklingen fortsatte under de borgerliga regeringarnas tid om än i något långsammare takt. Under andra hälften av 1970-talet fick vi t. ex. särskilda delegationer för den mellansvenska gruvindustrin och specialstålsindustrin. 1978 fick vi utvecklingsfonderna, 1979 industrifonden. Under de fem senaste åren har vi fått inte mindre än tio regionala utvecklings- och investmentbolag, där staten sammanlagt har satsat 300 milj. kr. Och nu får vi tre s. k. nationella utvecklingsbolag.

Listan skulle kunna göras mycket längre. Det här är bara de grova dragen, och jag har ändå inte nämnt något om allt det som har hänt inom energipolitiken, regionalpolitiken, den statliga företagssektorn, konsumentpolitiken, miljöpolitiken, arbetsrättslagstiftningen och inom alla andra

Onsdagen den
10 juni 1981

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

områden som helt har förändrat förutsättningarna för näringslivets verksamhet.

För 14–15 år sedan, när vi hade den enkla organisationen, var vårt näringsliv mycket framgångsrikt och kunde finansiera en snabb social och materiell välfärdsuppbyggnad. I dag går större delen av vårt näringsliv på knä och har inte förmåga att få fram de inkomster som vi skulle ha behövt för att upprätthålla ekonomisk balans.

Jag vill naturligtvis inte med detta påstå att tillväxten av den offentliga näringspolitiska byråkratin skulle vara orsak till de ekonomiska svårigheter som vi har eller att de skulle ha haft avgörande betydelse. Men en sådan här återblick kan väl ändå ge oss anledning att fundera över om den här kolossala förändringen av den miljö i vilken våra företag skall arbeta verkligen varit till fördel för vårt näringsliv och vår ekonomi.

Proposition 130, som vi nu behandlar, har tillkommit under trepartiregeringens tid, och moderata samlingspartiets representanter har naturligtvis accepterat den och medverkat till den, även om vi inte är helt överlyckliga över varenda bokstav i propositionen. Jag tycker att industriministern har lyckats ganska bra med att hålla tillbaka den lust som man eventuellt kan ha haft att bygga vidare på utvidgningen av den näringspolitiska byråkratin. Men det finns vissa inslag med den inriktningen i propositionen. Det gäller förslaget om tre nya statliga s. k. nationella utvecklingsbolag. Det gäller anmälan om inrättande av ett struktursekretariat i industridepartementet, och kanske aviseringen av en utredning om s. k. trygghetsfonder också kan hänföras till det området.

Att vi moderater inte gjort invändningar mot dessa förslag har olika bakgrunder. De nya nationella utvecklingsbolagen är ju en beställning från riksdagen, som regeringen måste effektuera. I det sammanhanget vill jag nämna att när riksdagen tog beslutet om inrättande av sådana utvecklingsbolag, så opponerade sig moderata samlingspartiets och folkpartiets representanter mot förslaget, och dessa två partiers representanter i utskottet har påmint om detta i ett särskilt yttrande till betänkande 64.

Vi har inte gjort några invändningar mot struktursekretariatet, av den anledningen att vi inte ser det som en expansion av verksamheten, utan som en omDispositionering av resurserna i industridepartementet, en förändring som förefaller vara vettig.

Men inför kommande tider skulle jag vilja lägga regeringen och i synnerhet industriministern på hjärtat att tänka på den enorma tillväxten hos den offentliga näringspolitiska byråkratin och hålla den under uppsikt. När det gäller fortsatta besparingsåtgärder räcker det enligt min uppfattning inte med att inrikta sig på de direkta subventionerna, utan man måste även vara uppmärksam på byråkratin. Jag tror att denna byråkrati kostar oss betydligt mer än vad vi kan se vid behandlingen av anslagsärenden här i riksdagen.

Som en illustration till vad jag menar vill jag citera några rader ur en rapport från data- och elektronikkommittén som nyligen kommit (SOU 1981:11). Det gäller sågverksindustrin, och jag citerar på s. 111: "Enligt uppgift har cirka 120 offentliga och andra utredningar med anknytning till

sågverksindustrin producerats under de senaste tio åren (dvs i genomsnitt en per månad). Det torde inte vara någon överdrift att påstå att det omfattande utredningsarbete som nedlagts hittills avsatt tämligen begränsade resultat. De åtgärder som vidtagits av olika myndigheter har inte heller samordnats i någon större utsträckning. En av förklaringarna till detta kan vara att de åtgärder som föreslagits i olika utredningar inte i tillräcklig utsträckning utgått från de skilda förutsättningar som föreligger för olika kategorier av sågverk. Därigenom har förslagen inte heller fått erforderlig anslutning från företagen i branschen.”

Det allvarligaste med detta är inte, som jag ser det, att alla dessa utredningar medfört kostnader som uppenbarligen givit ganska ringa utbyte för branschen. Det allvarligaste är att denna utredningshysteri också medfört allvarliga skador på många företag i branschen.

Jag vill till sist, fru talman, citera några rader ur en artikel i senaste numret av Svensk Tidskrift. Artikeln inleds med en erinran om att industriminister Nils Åsling, när han presenterade sin industripolitiska proposition, sade att det våras för industrin. Artikeln uttrycker en viss förvåning över det uttalandet, och efter en genomgång av propositionen och det läge vi befinner oss i avslutas artikeln med följande uppmaning till industriministern: ”Avreglera, avbyråkratisera, släpp de produktiva krafterna loss -- då kommer värkänslorna!”

Anf. 35 NILS ERIK WÅÅG (s) replik:

Fru talman! Karl Björzén talade här om något slags förhållande mellan olika stödformer från samhällets sida och det faktum att näringslivet nu går sämre. Klart är emellertid att man inte kan påvisa något sådant negativt samband. Företeelserna sammanfaller i tiden, men något annat samband finns inte. Man kan inte påstå att det ena är en följd av det andra.

Jag uppskattar att Karl Björzén är mån om att vi skall bekämpa byråkratin. Som praktisk ingenjör är naturligtvis Karl Björzén rätt mannen att påpeka vådorna av byråkratiseringen. Synd då att inte Karl Björzén följde min reservation vid tillkomsten av energiverket, som verkligen är en onödig utväxt på byråkratin här i landet.

Anf. 36 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara beträffande energiverkets inrättande nämna att det i detta verk samlas uppgifter som nu ligger på nio olika offentliga myndigheter. Så det innebär en rationalisering, inte en utvidgning av byråkratin.

Anf. 37 NILS ERIK WÅÅG (s) replik:

Fru talman! De olika utredningarna etc. på energisidan kunde mycket väl ha samlats inom industriverket. Då hade vi fått en ledningsorganisation och en stabsorganisation mindre. Det hade verkligen varit ett led i avbyråkratiseringen.

Onsdagen den
10 juni 1981

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

Anf. 38 MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Hur är det egentligen ställt med framtidstron i näringsutskottet? Och hur är det med investeringsviljan?

Det fick jag anledning att fundera över, när jag läste näringsutskottets betänkande över vårt motionskrav om försöksverksamhet med ett regionalt forskningsorgan i Värmland.

Får jag nämna några av anledningarna till att vi värmlänningar – trots alla stora problem i länet – ändå har både framtidstro och investeringsvilja:

1. Vi har rika naturresurser att ta till vara.
2. Det finns en väl utbyggd basindustri och starka industritraditioner.
3. Människorna har en bred yrkeskunnighet och vilja att delta i utvecklingen av länet.
4. I Värmland finns en viktig arbetskraftsresurs inför framtiden.
5. Utbildningen är väl utbyggd.

Våra problem däremot beror till största delen på att vi har många företag och sysselsatta i branscher som har, och kan väntas få, strukturproblem. På lång sikt är det naturligtvis omöjligt att enbart förlita sig på "brandkårsutryckningar" till hotade företag och branscher. I stället måste vi satsa på bl. a. forskning och utveckling, vilket för industrin kan innebära ett slags "friskvård". Regional forskning och utveckling skall naturligtvis ses som en del av den nationella satsningen på forskning och utveckling.

Vissa problem är alltså särskilt märkbara i vissa regioner, och med hjälp av forskning och utveckling kan regionens förutsättningar och resurser belysas och analyseras. För Värmlands del är naturligtvis skogssektorn speciellt intressant.

Nog skulle det vara spännande att få till stånd vidareförädling av träprodukter, där konsumentundersökningar, utbildning och utveckling inom design samt utveckling av exportpaket kan ingå. Trä- och cellulosaekemisk forskning och utveckling samt industristudier är också exempel på spännande projekt.

Bl. a. dessa projekt föreslås i studien Förutsättningar för industriell utveckling i Värmland under 1980-talet, som nyligen presenterades.

Delar av de förslag som förs fram från Värmland bör självfallet inordnas i den nationella forskningspolitiken. Vad vi emellertid har pläderat för i motionen är det regionala behovet av medel för dels initiering av forsknings- och utvecklingsprojekt, dels i vissa fall genomförande av projekt som är av mer specifikt regionalt intresse.

Det är ju dessutom så, att förmågan att ta till sig ny kunskap som produceras inom och utom landet ökar på ett påtagligt sätt, om t. ex. vi i Värmland kan bedriva viss egen forskning och utveckling inom olika områden.

Vidare krävs en nära samverkan mellan forsknings- och utvecklingssamarbetet och arbetet med att upprätthålla och knyta nya marknadskontakter, om man skall nå målet att trygga och helst öka industrisysselsättningen.

Vi föreslår en försöksverksamhet med regionalt forskningsorgan, inte för att bygga upp någon parallell, stor och byråkratisk forskningsorganisation,

inte heller för att splittra resurserna utan för att samla, samordna och använda vår forskarkompetens för att gynna den regionala utvecklingen.

Jag vill också påpeka att vårt motionskrav inte är något värmländskt och unikt fantasifoster, utan det har faktiskt prövats med stor framgång i Rogaland fylke i Norge sedan 1973.

Näringsutskottets betänkande innehåller, förutom de ganska svaga argumenten mot denna försöksverksamhet, faktiskt också ett par argument för den. Det sägs att det sannolikt behöver utvecklas nya former av stöd till regionalt inriktat forsknings- och utvecklingsarbete, om de stora problem som flera delar av landet i dag har skall kunna lösas.

På ett annat ställe medges att rätt utnyttjade forskningsresurser kan ha mycket stor betydelse för en positiv utveckling av en region med svåra och komplicerade problem inom näringslivet.

Därför vill jag avslutningsvis fråga utskottets talesman, om det nu är Sven Andersson eller Karl Björzén:

För det första: På vilket sätt skulle ett regionalt forskningsorgan i Värmland splittra forskningsresurserna?

För det andra: Skulle inte 5 miljoner till en forsknings- och utvecklingsverksamhet av det här slaget trots allt vara en relativt billig framtidsinvestering?

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna nr 12 och 22, som är fogade till näringsutskottets betänkande 64.

Anf. 39 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Fru talman! På Margot Wallströms fråga vill jag bara svara att om man har en totalsumma för forskning och utveckling, innebär en uppdelning av denna på 5 miljoner hit och 5 miljoner dit en splittring av resurserna. Man kan sannolikt nå bättre resultat, om man inte låter en sådan splittring gå för långt.

Anf. 40 MARGOT WALLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! För det första är det så att det redan finns forsknings- och utvecklingskompetens och resurser uppbyggda i länet i form av personer med sådan kompetens, lärare vid högskolan och forskare inom industrin. Det finns utrustning och lokaler, Rikssågverksskolan och Bergsskolan, för att nämna några. Vi har industrins laboratorier, som står delvis outnyttjade i dag. Det finns också forskningsinstitut – IVL, institutet för vatten- och luftvårdsforskning, har en filial i Kil. Det finns delar av försvarets forskningsanstalt m. m. Därför är problemet egentligen: Har vi råd att inte utnyttja denna forsknings- och utvecklingsresurs som finns i länet?

För det andra skall man naturligtvis, som vi också har skrivit i motionen, utnyttja den sakkunskap som krävs för en fullgod forsknings- och utvecklingsverksamhet. Den finns inte alltid inom länet, och vi har använt oss av den sakkunskap som finns på området. Vi kunde finna den i Göteborg och i Umeå. Vi har med andra ord inte medverkat till en splittring av resurserna.

utan vi har tvärtom ökat basen för forskning och utveckling inom ett eftersatt område.

För det tredje är risken för splittring och dubbelarbete egentligen obefintlig, eftersom de nationella forskningsråden och fonderna även i framtiden kommer att pröva de förslag som förs fram från Värmland i konkurrens med alla andra förslag. Om det uppstår ett s. k. dubbelarbete kan det i vissa fall vara positivt ur forskningssynvinkel och utvecklingspolitisk synvinkel. Och det kan vara intressant att få olika metoder eller angreppssätt för ett och samma problem prövade mot varandra. Jag tycker nog att problemet kvarstår: Man är alltså inte beredd att satsa 5 milj. kr., som jag anser är en vettig framtidsinvestering i Värmland, med tanke på de svåra industriproblem vi har i länet.

Anf. 41 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis önskvärt att de personella och materiella resurser som finns tillgängliga för forskningsarbete utnyttjas, och jag hoppas att så också sker i Värmland. Men detta förslag går ju ut på att avdela 5 milj. kr. för ett särskilt forskningsorgan, som jag föreställer mig måste ha någon sorts ledande uppgift och en kontaktuppgift inom det här området.

När det gäller att administrera forskningen är utbildningsutskottet det handläggande utskottet, och näringsutskottet har på den här punkten följt utbildningsutskottets rekommendationer.

Anf. 42 MARGOT WALLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vilka uppgifter ett sådant här regionalt forskningsorgan skall ha har vi angett väldigt tydligt i vår motion. Som jag sade också i mitt anförande skulle det ha till uppgift att samla, samordna och verkligen utnyttja de resurser som finns i länet. Man hänvisar till att det redan finns flera former av stöd, men de aktuella organen saknar faktiskt ekonomiska och personella resurser för att stödja FoU-projekt av den typ som vi vill ha och kan inte initiera och genomföra projekt på det sätt som vi önskar.

Det handlar alltså inte om att splittra resurserna eller att misshushålla, utan tvärtom handlar det om att använda resurserna på bästa sätt. Det är därför vi vill ha det regionala forskningsorganet som en försöksverksamhet och att det skall få ekonomiska resurser för att starta en vettig verksamhet.

Anf. 43 ESSE PETERSSON (fp):

Fru talman! Grundläggande princip för svensk industripolitik bör vara att samhället drar upp de ramar inom vilka näringslivet i dess helhet har att arbeta. Dessa ramar måste ständigt anpassas till näringspolitikens långsiktiga inriktning, som kombineras med den dagsaktuella verklighetsproblematiken. Staten bör därför i princip avstå från alla former av detaljstyrning av näringslivet både i vad det gäller hela sektorer och i vad det gäller enskilda företag. Samhällets näringspolitik måste främst inriktas på att arbeta med generella medel. Stöd till enskilda företag eller hela branscher minskar

konkurrensen, drar ibland ner effektiviteten och leder alltför ofta till ett snedvridet resursutnyttjande. En punktinriktad, selektivt verkande näringspolitik leder till en centralisering av både själva verksamheten och beslutanderätten i viktiga frågor. Det blir med andra ord en högst olycklig koncentration av makten till få personer.

Mycket starka skäl måste därför finnas för att staten skall gripa in med subventioner till enskilda företag. Staten har dock ett ansvar för att en omstrukturering sker i socialt acceptabla former. När staten av detta skäl övertar eller stöder företag bör stödet vara tidsbegränsat. Företag som kommit i statlig ägo bör normalt efter en omstrukturering återigen säljas. Annars kommer den statliga företagssektorn hela tiden att växa sig allt större.

Statlig företagsamhet kan vara motiverad av arbetsmarknads- eller konkurrensskäl. Statliga företag som verkar inom samma branscher som enskilda företag måste konkurrera på lika villkor. På samma sätt som andra ägare måste staten ha möjlighet att också sälja företag eller delar av företag.

Forskning och generösa skatteregler bör vara de viktigaste medlen i den långsiktiga industripolitiken. Förnyelse av produkter, utveckling av produktionsmetoder samt hög teknisk kvalitet är väsentliga konkurrensfaktorer.

Ny teknologi och olika utvecklingsprojekt kan få en chans genom statliga beställningar. Som medveten beställare av stora projekt som annars inte skulle ha kommit till stånd – t. ex. inom energi-, tele- och dataområdena – kan stat och kommun spela en roll för att främja svensk industris utveckling.

Staten skall låta privata företag konkurrera på lika villkor för att lösa önskvärda näringspolitiska eller arbetsmarknadspolitiska uppgifter. Kommunal upphandling bör ske på helt affärsmässiga grunder. Kommunal egenverksamhet bör undvikas på områden där det finns en fungerande konkurrens. Konkurrens på lika villkor innebär också att företag som anlitas skall fullgöra sina medborgerliga skyldigheter, t. ex. genom att betala skatter och sociala avgifter m. m.

De risker för maktkoncentration som följer av storföretagens tillväxt måste på olika sätt motverkas. För att skapa en nödvändig balans mellan olika intressen i samhället bör många olika företagsformer kunna leva och utvecklas sida vid sida. Det gäller enskilda, kooperativa, löntagarägda och statliga företag.

En socialt orienterad marknadsekonomi förutsätter ett decentraliserat ägande. Alla former av ägande måste ses som en förvaltning av gemensamma tillgångar och förpliktat därför också till ett miljömedvetet socialt ansvar.

Behovet av nyföretagande i olika former liksom existensen av utvecklingsbara mindre och medelstora företag är helt avgörande för en fungerande socialliberal marknadsekonomi. Genom en mångfald av företag och ägarintressen kan maktspridning och en fungerande konkurrens garanteras, vilket är en grundläggande förutsättning för en fungerande näringspolitik, som vi ser det inom folkpartiet. Det ligger också ett demokratiskt värde i att

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

människor har möjligheter att starta ett eget företag och driva sin egen verksamhet. Därför måste samhället stimulera olika former av nyföretagande, samtidigt som småföretagen ges goda arbetsförutsättningar. Det gäller med andra ord att omsätta den beryktade småländska "Gnosjöandan" till en angelägen möjlighet för hela Sverige att kunna utvecklas i ett småskaligt sysselsättningskapande närsamhälle. Men då krävs också att de kollektivistiska socialiseringsfonderna även för framtiden får stanna kvar i den berömda papperskorgen. Alla näringspolitiskt utvecklingsbara former av fondsparande måste främst bygga på löntagarnas enskilt ägda andelar. Skattefondssparandet har visat sig vara en intressant metod för att stimulera de många människorna i Sverige att delta i näringslivets kapitalförsörjning och därmed också trygga sysselsättningen.

Det arbetande kapitalet i främst småföretag bör inte beskattas så länge det finns kvar i företaget, utan först då kapitalet tas ur företaget skall beskattning ske i vanlig ordning. Detta är en angelägen åtgärd för att stimulera till att ekonomiska resurser plöjs ner i företaget för att trygga sysselsättningen på sikt och underlätta generationsskiften, så att företagsledningen även i fortsättningen finns på den lokala orten. Det bör vara möjligt för småföretag att gå samman i lokala investmentbolag. Den nuvarande bolagslagstiftningen, som är lika för småföretag med något tiotal anställda och storföretag med flera tiotusental anställda, blir i den praktiska tillämpningen orimlig. Därför krävs en komplettering med en speciell småföretagslagstiftning, som möjliggör att förenkla rutiner och kraftigt minska samhällets byråkratiska krav på de små företagen i förhållande till de stora företagen.

De stora företagen har givetvis en central betydelse för svensk ekonomi, men oftast är de i stort beroende av småföretag som underleverantörer. Främst i storföretagen är det angeläget att de anställdas inflytande förstärks. De största företagen bör ges möjlighet att införa förvaltningsråd, där ägare och löntagare finns representerade.

Fru talman! Det principiella resonemang som jag här har fört om näringspolitikens inriktning i allmänhet och småföretagens utveckling i synnerhet tror jag är av största betydelse för att näringslivet skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt. Här förväntas utifrån landet mycket av nytänkande, engagemang och initiativförmåga i den speciella småföretagarproposition som regeringen har aviserat att lägga på riksdagens bord för beslutsfattande nästa år.

I det nu föreliggande betänkandet från näringsutskottet, nr 64, behandlas också en motion som jag tillsammans med Rune Ångström har väckt med anledning av proposition 130 om industripolitikens inriktning, m. m. Vi kräver i motionen "att riksdagen i skrivelse till regeringen understryker behovet av svensk teknikutveckling på dataområdet inom hälso- och sjukvården och att medel för pilotprojekt reserveras från under anslagsposten Informationsförsörjningsverksamhet i proposition 1980/81:130 reserverade medel."

Näringsutskottet har strukit under detta krav, vilket är tillfredsställande, och enhälligt uttalat sig för att riksdagen gör ett tillkännagivande till

regeringen på denna punkt. Samtidigt framhåller utskottet följande intressanta synpunkter i detta sammanhang: "Utskottet vill därför understryka vikten av att svensk dataindustri också i fortsättningen kan medverka i utvecklingsprojekt inom området datateknik i hälso- och sjukvården. Genom att de inom sjukvården anställda medverkar i detta utvecklingsarbete skapas goda förutsättningar för mer arbetsmiljövänliga system, något som i sin tur kan vara en positiv försäljningsfaktor vid framtida exportorder. Utskottet vill tillägga att, om svensk dataindustri inte ges tillfälle att medverka, risk föreligger för att de sjukvårdshuvudmän som står i begrepp att gå vidare med datorisering i större skala kommer att vända sig till utländska leverantörer. Regeringen bör därför, anser utskottet, ta de initiativ som behövs för att underlätta för svensk dataindustri att även i fortsättningen medverka i det här äsyftade utvecklingsarbetet."

Jag vill också påpeka att i utskottets skrivning längst ner på s. 41 har noterats motion 2076, vilket är felaktigt. Det skall vara motion 2075.

Såsom varande också landstingspolitiker har vi båda motionärer kommit i nära kontakt med denna problematik. Hälso- och sjukvården är, som alla vet, en viktig samhällssektor och i hög grad teknikberoende. De problem som en utvecklad teknik kan hjälpa till att lösa är exempelvis patienternas kvalitetskrav på vården och personalens krav på arbetsmiljön, samtidigt som strävandena att hålla nere drift- och underhållskostnaderna ständigt måste beaktas. Svenskt kunnande inom tillverkningsindustri och byggnadssektor kan med fördel kombineras med svenskt idépraktiskt kunnande inom den sociala samhällssektorn för att bli en viktig framtida svensk exportsatsning. Till de områden i berört hänseende där vi i Sverige nått särskilt långt i förhållande till omvärlden hör hälso- och sjukvården. Genom en framtidsatsning på resursutveckling inom exempelvis datatekniken kan med relativt små medel en behovsbaserad teknikutveckling både beträffande vara och tjänst skapas, till gagn både för hälso- och sjukvården och för de företag som tillverkar produkter för denna sektor.

I propositionen om industripolitikens inriktning tas dessa synpunkter upp och belyses. Där talas också om betydelsen av en svensk satsning på teknikexport inom hälso- och sjukvården. Redan nu är ett samarbete etablerat mellan STU och Datasaab AB, det s. k. DASIS, med utvecklande av skilda objekt. De hittills gjorda utvärderingarna av dessa samarbetsprojekt har visat goda resultat.

För att komma vidare i detta utvecklingsarbete behöver pilotprojekt startas för att man skall få praktiska erfarenheter att bygga vidare på och undvika kostnadskrävande misstag. Då krävs ett högt teknologiskt kunnande inom svensk industri på detta område, och då är en utveckling av samarbetet inom datatekniken mellan Datasaab AB och STU av stor betydelse för gemensamma framtida satsningar.

Slutligen, fru talman, vill jag på denna punkt yrka bifall till näringsutskottets betänkande 1980/81:64, mom. 42, som innebär att riksdagen med anledning av vår motion gör ett tillkännagivande till regeringen angående datorstödda informationssystem inom sjukvården.

Onsdagen den
10 juni 1981

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

Anf. 44 INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Vänsterpartiet kommunisterna har sedan många år krävt att läkemedelsindustrin skall förstatligas. I detta betänkande behandlas denna fråga på en sida mot slutet.

Läkemedelsindustridelegationen tillkallades 1975 med uppgift att utröna möjligheterna till en samordning av resurserna inom den svenska läkemedelsindustrin. Delegationen skulle också ta initiativ i dessa frågor. En övergripande målsättning för delegationens arbete var just att läkemedelsindustrins verksamhet skulle sammanföras i samhällets regi och under samhälleligt ansvar. Jag tycker att man kan djupt beklaga att socialdemokraterna, när det fanns chans att göra något åt förstatligandefrågan, inte gjorde det. Borgarna ändrade på direktiven 1978 och sade att den övergripande målsättningen om ett samhällsinflytande inte längre borde gälla.

I motionerna 640 och 1087 föreslår vpk ett förstatligande av läkemedelsindustrin. Vi menar att riksdagen borde uttala sig för att all läkemedelsindustri och medicinsk-teknisk industri ställs under kontroll av samhället och speciellt i vad gäller produktutveckling, marknadsföring och forskning.

Detta är, som jag sade, ett gammalt krav från vänsterpartiet kommunisterna. Vi har i olika sammanhang fört fram olika, tungt vägande skäl till att vi anser att detta är ett nödvändigt krav. Dessa skäl har varit av både ekonomiskt och socialmedicinskt slag. Vi anser att det är otillständigt att enskilda företag skall kunna göra god vinst på tillverkning och marknadsföring av läkemedel och andra farmakologiska specialiteter. Vi menar att detta ägandeförhållande påverkar både forskning, tillverkning och marknadsföring av olika läkemedel på ett för patienterna och sjukvården negativt sätt.

Att läkemedelsindustrin är i privata händer medför inte bara att den medicinska forskningen till stor del styrs av vinstintressen och att skadliga eller onödiga läkemedel får stor spridning utan tillräcklig kontroll från samhällets sida. Det leder också till att sjukvården får en felaktig och defensiv inriktning.

Tillsammans med den medicinsk-tekniska industrin driver läkemedelsindustrin sjukvården mot en allt större slagsida åt det kemisk-tekniska hållet, och åtgärder i motsatt riktning ges allt mindre resurser.

Om man förstatligade läkemedelsindustrin och den medicinsk-tekniska industrin skulle förutsättningar skapas för en läkemedelstillverkning och en sjukvård som styrdes av samhällsekonomiska hänsyn och enskilda människors behov.

Utskottet säger i sitt avslagsyrkande beträffande de två vpk-motionerna att regeringen i en proposition aviserat att man har för avsikt att regelbundet och vid behov sammankalla representanter för i första hand sjukvårdshuvudmännen, läkemedelsföretagen och andra intressenter till gemensamma diskussioner och samråd. Man skall vid dessa tillfällen, som det heter, diskutera branschens problem och utvecklingsmöjligheter. Men det är ju något helt annat än att föra in hela läkemedelsindustrikomplexet under

samhällets insyn. Det räcker absolut inte för att man skall få kontroll över detta stora komplex. Det är väl heller inte meningen – såvitt jag kan förstå.

Man menar från de borgerligas sida att läkemedelsindustrin skall få fortsätta att spekulera i människors sjukdomar och behov av vård. Också på detta område skall vinsten få styra. Det visar sig i olika sammanhang. Av många olika skrifter och sammanställningar framgår att det här är en mycket lukrativ bransch, ja, en av de mest lönsamma nu för tiden. Människor i vårt samhälle blir allt sjukare av olika orsaker, och man förbrukar alltmer läkemedel av olika slag.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till vpk-motionerna i detta avsnitt.

Anf. 45 WIVI-ANNE RADESJÖ (s):

Fru talman! I näringsutskottets betänkande nr 58 behandlas frågor som tagits upp i olika propositioner och som gäller exportfrämjande åtgärder. Jag skall gå in på några av dessa frågor.

Vi socialdemokrater har i en partimotion, nr 2020, understrukit vikten av att mindre och medelstora företag kan få hjälp med att marknadsföra sina produkter i andra länder. Alla partier är ju ganska överens om att vår export är väldigt viktig. Men vi är inte alltid överens om hur vi bäst stöder våra företag på det här området.

Vi socialdemokrater tog redan 1979 i en partimotion upp frågan om inrättande av statliga handelshus. Vi menar att det, om sådana handelshus inrättades, skulle bli betydligt lättare för företag som vill ut på exportmarknaden. Vi framhöll att det finns många företag som inte kan satsa på export eller som på grund av riskerna drar sig för att göra det, kanske därför att man vet för litet om olika avlägsna marknader.

På näringsutskottets förslag gjorde så riksdagen ett uttalande till regeringen om att en utredning snabbt borde göras inom regeringskansliet angående inrättande av statliga handelshus. Det var endast moderaterna som reserverade sig mot det förslaget. Trots detta är det enda som har skett att några utvecklingsfonder bedriver verksamhet i form av exportsäljbolag. Jag vill understryka att det är glädjande att sådana har kommit till stånd. Men vad vi socialdemokrater menar när det gäller handelshus är att de inte bör vara bundna till en viss region och att de inte heller skall betjäna en viss bransch. Man bör kunna samordna exportförsäljningen från olika delar av landet lika väl som från olika branscher. Vi föreslår därför i vår motion att en delegation tillsätts med uppgift att organisera en försöksverksamhet med export genom ett statligt handelshus.

Delegationen bör bestå av representanter för industri- och handelsdepartementen, statens industriverk och Sveriges exportråd. Och naturligtvis bör näringslivet och fackliga organisationer också vara representerade. Vi föreslår också att delegationen för en försöksverksamhet under tre år får ett anslag på 10 milj. kr.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1, som är fogad till näringsutskottets betänkande nr 58.

I proposition 171 om export av tjänster från statliga myndigheter och bolag m. m. framlägger regeringen ett förslag till lag om tidsbegränsning av anställning av marknadssekreterare m. fl. Handelssekreterares löner och anställningsvillkor regleras, helt riktigt enligt min mening, genom kollektivavtal eller anställningskontrakt. För denna grupp anser inte regeringen att det behövs någon särskild lagstiftning men däremot för handelssekreterarens anställda, t. ex. marknadssekreterarna. För dem bör enligt regeringen införas bestämmelser i en särskild lag om tidsbegränsning av anställningen. Det kan vara mycket som talar för att det behövs en tidsbegränsning, men att det skall åligga handelssekreteraren såsom arbetsgivare att besluta om anställningsvillkor anser vi reseranter vara helt fel. Det framlagda lagförslaget är ett avsteg från huvudregeln i lagen om anställningsskydd, som ju innebär att en anställning gäller t. v. utan tidsbegränsning. Vad staten borde göra i stället är att snarast ta upp förhandlingar med arbetstagarorganisationer.

Fru talman! Vi kan inte ställa oss bakom en sådan lag som den föreslagna, och jag yrkar därför bifall till reservation nr 2, som är fogad till näringsutskottets betänkande nr 58.

Anf. 46 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag skall fatta mig utomordentligt kort.

Till näringsutskottets betänkande nr 58 finns fogade två stycken reservationer, som Wivi-Anne Radesjö redan har pläderat för.

Den första reservationen gäller statliga nationella handelshus. Som Wivi-Anne Radesjö nämnde finns redan i dag ett antal regionala exportsäljföretag inom utvecklingsföretagen. Vi anser att man bör vänta och utvärdera resultatet och framför allt värdet av dessa regionala exportsäljföretag, innan man går vidare. Dessutom finns det anledning att även visa på att det redan finns ett antal privata handelshus av olika slag med säljorganisation för mindre och medelstora företag.

Problemet för mindre och medelstora företag i Sverige är i dag inte alltid att hitta säljkanalen utan snarare att de har ett kostnadsläge som gör det svårt att konkurrera på utlandsmarknaden. Det ser vi alldeles tydligt, när vi går in och tittar på svensk verkstadsindustri, som tenderar att använda en allt större andel importvaror, insatsvaror, i sin produktion i stället för att använda svenska. Detta beror på att tillverkning hos svenska underleverantörer alltför ofta blivit alltför dyrbar.

Vi finner alltså ingen anledning att i dag ta ställning till någon form av statligt nationellt handelshus. Det finns inga bärande motiv för ett sådant.

När det gäller lagstiftning om tidsbegränsning av anställningar som marknadssekreterare i stället för någon form av kollektivavtal menar vi att arbetets natur innebär att det måste vara någon form av tidsbegränsning för att en marknadssekreterare, precis som handelssekreterarna, skall kunna

fungera på ett riktigt sätt – det medgav även Wivi-Anne Radesjö. Man måste ha färska intryck och kunskaper, och det kan man inte ha om man får sitta alltför länge på en sådan tjänst.

Vi menar att en lagstiftning är angelägen i vad gäller marknadssekreterare. För egen del skulle jag inte ha varit främmande för lagstiftning även i fråga om handelssekreterarnas anställningstid.

Det grundläggande är ju ändå denna organisationsprincip – det finns inte så värst mycket att förhandla om för att få ett kollektivavtal. Är det så att man inte får någon tidsbegränsning för handels- och marknadssekreterare, finns det egentligen inget ordentligt motiv för att inrätta åtminstone de nya marknadssekreterartjänsterna. Finner man vid en kollektivavtalsförhandling att man skulle få den begränsningen – alltså motsatsen – är förhandlingen ändå onödig. Detta är en central organisationsprincip för att hela marknadssekreterar- och handelssekreterarorganisationen skall kunna fungera.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande 58 och därmed avslag på reservationerna 1 och 2.

Anf. 47 WIVI-ANNE RADESJÖ (s) replik:

Fru talman! Det har ju varit en försöksverksamhet med regionala exportsäljbolag. Sveriges exportråd har under hösten 1980 redovisat hur det har undersökt och utvärderat detta och hur det hela har fungerat. Exportrådet föreslår att man parallellt med de regionala exportsäljbolagen skulle ha en statlig verksamhet.

I vad gäller marknadssekreterarna är det verkligen anmärkningsvärt att man på en del anställda skall tillämpa en speciell lagstiftning, när det tydligen går att ordna en tidsbegränsning för handelssekreterarna genom kollektivavtalsförhandlingar och därmed komma till samma slutprodukt.

Enligt uppgift har det inte tagits några som helst kontakter av regeringen som syftar till kollektivavtalsförhandlingar. Det är, enligt min mening, verkligen anmärkningsvärt och nonchalant att man inte först tar kontakt med arbetstagarernas fackliga parter, innan ett sådant här lagförslag läggs fram.

Anf. 48 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! När det gäller marknadssekreterarna måste man konstatera att det är något märkligt att kalla till en förhandling utan att ha något som helst förhandlingsutrymme. Det är helt klart från början att det måste vara tidsbegränsade anställningar. Då finns det ingenting att förhandla om, och därför kan en lagstiftning om dessa anställningsvillkor i detta fall försvaras.

I vad gäller de statliga handelshusen är det väl helt naturligt att vi först behöver denna utvärdering av de regionala säljbolagen, som utvecklingsfonderna driver. Trots allt är det inte någon särskilt trevlig princip, om vi med statliga medel skall behöva bygga upp ytterligare statliga handelshus för att kunna klara exporten.

Vår uppfattning är ganska klar: Vi tror att det inte i första hand är i

exportsäljkanalerna i form av handelshus det brister. Det är konkurrenskraften i form av kostnadsläget inom svensk industri som brister.

Anf. 49 WIVI-ANNE RADESJÖ (s) replik:

Fru talman! Ja, Per Westerberg, det är staten som inte har gett något som helst förhandlingsutrymme i denna fråga.

Vad är det för skillnad mellan att förhandla om visstidsanställning och att förhandla om korttidsanställning för handelssekreterare som gör att detta inte skulle gå att genomföra för marknadssekreterarna?

Anf. 50 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Jag nämnde redan i mitt inledningsanförande att vi hade varit beredda att acceptera en lagstiftning också för handelssekreterare, om det inte redan hade funnits kollektivavtal för dem. De är beroende av visstidsanställning för att kunna fungera effektivt på sina tjänster – det är vi eniga om. Det är som sagt ingen mening att kalla till en förhandling, om slutresultatet är klart redan från början.

Anf. 51 BIRGIITA JOHANSSON (s):

Fru talman! Den s. k. hemmamatchningen, som behandlas i betänkande nr 58, är en oerhört viktig bit för svensk industri och för sysselsättningen.

Regeringens uppfattning är att statsstödd kreditgivning vid leveranser inom landet i vissa fall även fortsättningsvis skall finnas tillgänglig för svensk industri.

1980 års exportkreditutredning har föreslagit att den statsstödda kreditgivningen via Sveriges investeringsbank skall fortsätta. Syftet skall vara detsamma som hittills, nämligen att lämna stöd till svenska tillverkare av kapitalvaror vid försäljning på hemmamarknaden i de fall då utländska krediter erbjuds svenska köpare på speciellt förmånliga villkor, som beror på statligt stöd.

Svenska metallindustriarbetareförbundet anser att en möjlighet till hemmamatchning är ett nödvändigt komplement för att klara en för företagen mycket besvärande konkurrenssituation.

Svenska metallindustriarbetareförbundet, som f. ö. kongressar denna vecka, har i en rapport till kongressen tagit upp problemen kring exportkrediter. Man ser med oro på hur ojämlikheter länderna emellan i exportkreditstödet hotar att konkurrera ut svensk industri. Ett exempel på hur ojämlikheten kan te sig är att Österrikes exportkreditinstitut ger krediter till större exportvolym än det svenska institutet, detta trots att Österrikes export bara är hälften så stor som den svenska. Det är därför helt nödvändigt att man snarast får till stånd internationella överenskommelser som gör det möjligt för svenska företag att hävda sig på lika villkor.

I motion 1980/81:2069 belyser motionärerna hur svensk industri med de föreslagna ändringarna i hemmamatchningsstödet och den räntenivå vi f. n. har kan komma att få svårt att hävda sig i den utländska konkurrensen.

Utskottet skriver i betänkandet, som f. ö. på denna punkt är enhälligt, att

om det visar sig att kravet på ett offertbelopp på minst 10 % av årsomsättningen innebär väsentliga problem vid prövningen av olika stödärenden, utgår utskottet ifrån att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till förändringar. Även andra krav och villkor som fortsättningsvis skall gälla skall kunna omprövas, om det anses nödvändigt.

Jag vill redan nu fästa regeringens uppmärksamhet på den oro för sysselsättningen som bl. a. många metallarbetare känner inför de förändrade reglerna om hemmamatchningsstödet. Redan nu har det visat sig att de regler vi skall fatta beslut om kommer att missgynna svensk industri. Regioner, orter och branscher, som vi här i riksdagen har fattat beslut om att satsa på, riskerar att gå miste om sin hemmamarknadsutveckling och därmed också sina möjligheter att hävda sig på exportmarknaden.

Vi känner en stark oro för att vi mycket snart kan få uppleva en sådan situation att svenska företag för att kunna sälja i Sverige måste tillverka utomlands.

Det är därför helt nödvändigt att i bedömningen av hemmamatchningsstödet också ta hänsyn till de sysselsättningsmässiga och branschpolitiska aspekterna.

- Inom fackföreningsrörelsen ser vi med djup oro på hur industrijobb efter industrijobb försvinner. Inför en sådan framtid är det helt nödvändigt att regeringen följer utvecklingen kring hemmamatchningsstödet. Och inte bara följer den utan också gör det möjligt att trygga sysselsättningen och företagets utveckling. Regeringen bör under sommaren noggrant följa utvecklingen och återkomma i höst med förslag till de förändringar som kan anses nödvändiga. Den oro som fackföreningsrörelsen känner gör att vi socialdemokrater återkommer i denna fråga.

I detta anförande instämde Sune Johansson, Kerstin Andersson i Kumla, Håkan Strömberg, Stig Alftin och Torsten Karlsson (alla s).

Anf. 52 JENS ERIKSSON (m):

Fru talman! I anledning av proposition 1980/81:141 om exportfrämjande åtgärder tar Wiggo Komstedt och jag i motion 2100 upp frågan om de ensidiga tullar som tillkom genom det avtal som den socialdemokratiska regeringen ingick med EG 1972. I detta avtal blev det svenska fisket och den svenska fiskberedningsindustrin utsatta för en stark diskriminering. Man sålde det svenska fisket för något annat – om man nu ens fick något i stället. Genom dessa ensidiga tullar försvagas den svenska förmågan att konkurrera, och det är endast bristen på fisk i Nordsjön med starka kvoterings- och sillstopp som har kunnat hålla exporten till EG i gång.

Bristen på råvara har gjort att EG har suspenderat sina tullar på oberedd vara, men det står klart att när fisket på nytt kan tas upp för fullt i Nordsjön kommer det svenska fisket och beredningsindustrin inte att kunna konkurrera. Det är allvarligt när sådana avtal träffas om man inte samtidigt är beredd att på annat sätt stödja dem som drabbas.

EG har fastställt tullar som för fiskkonserver ligger på 20 %. Men även på

färsk och kyld sillfilé liksom på saltad, kryddad, torkad eller konserverad fisk finns tullar på mellan 12 och 20 %.

På en del varor infördes tullsuspensioner år 1976 i samband med sillfiskeförbudet i Nordsjön. Anledningen var den brist på sill som då uppstod i EG och som drev upp priserna till en mycket hög nivå. Tullen var från början helt suspenderad, men i takt med att tillgången på sill ökade återinfördes tullen för varor ur 03.01 fr. o. m. den 1 januari 1981, för varor ur 03.02 och 16.04 successivt från 3 % 1979 till 5 % 1980 och till 8 % 1981.

Beteckningarna gäller sill som har beretts i en eller annan form – den är saltad, filead, kryddad osv.

Vi har i Sverige ca 85 000 ton sill/strömning som vi kan exportera. 20 000–25 000 ton skarpsill, musslor och en hel del annat. Värdet av exporten och av sysselsättningen med att bereda dessa kvantiteter behöver knappast påpekas. Det är Europa som är vår stora och traditionella marknad, en marknad som det gäller att slå vakt om. Ett villkor är då avlägsnandet av ensidiga tullar.

Jordbruksministern har tillkallat en grupp från olika branscher inom beredningsindustrin. Målet var att finna vägar för en ökad export av beredda livsmedel. När det gäller fisk och fiskprodukter skulle en ökning av beredningsindustrin och även en ökning av exporten vara möjlig, men tullarna på Europamarknaden lägger så allvarliga hinder i vägen att det ter sig svårt att öka eller behålla den nuvarande exporten. Det finns företag inom branschen som har långt avancerade planer på att flytta ut sin verksamhet från Sverige och placera sig inom EG-området. En utarmning av vår beredningsindustri drabbar det svenska fisket. Det står dock klart att det inte går att bedriva fiske och fiskberedning med 20 % sämre lönsamhet än vad våra konkurrenter i t. ex. Danmark har.

En annan allvarlig sak är att vi enligt Gdanskavtalet har förbundit oss att överlåta icke utnyttjade fisktillgångar till andra länder runt Östersjön, om vi inte kan utnyttja våra kvoter. Det leder på sikt till en utarmning av den svenska fiskhanteringen som jag antar att ingen önskar.

Utskottet säger i sin skrivning att upprepade försök har gjorts under 1970-talet för att få en avveckling av tullarna till stånd. Dessa försök har inte lett till något resultat. Man överväger fortfarande frågan inom regeringskansliet, precis som man har gjort i nio år. Utskottet utgår från att regeringen vid den fortsatta behandlingen av frågan söker nå en lösning som kan gagna export av fisk och fiskprodukter. Jag har ingen anledning att tro något annat, men jag anser i motsats till utskottet att det är nödvändigt att riksdagen gör ett uttalande. Tiden hastar, och för långa dröjsmål kan vålla stora skador.

Fru talman! Jag yrkar bifall till motion 2100.

I detta anförande instämde Wiggo Komstedt (m).

Anf. 53 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! I motion 1980/81:2073 har Göthe Knutson och jag tagit upp frågan om räntestöd till svenska tillverkare vid försäljning på hemmamarknaden. Vi har framfört kravet att räntan vid s. k. hemmamatchning skall vara 1 % över consensusnivån i stället för de 2 % som propositionen och utskottet föreslår. Vidare har vi föreslagit att kravet på att offertbeloppet skall uppgå till 10 % av företagets årsomsättning skall utgå. Vi anser i stället att en gräns i kronor borde fastställas och att regeringen kunde avgöra ärendena i varje särskilt fall med hänsyn till affärens betydelse för det enskilda företaget och arbetsmarknadsläget på orten. Liknande krav har också framförts till utskottet av bl. a. Sveriges Industriförbund och i annan motion till riksdagen.

Tyvärr nådde vi inte ända fram med vår motion, men utskottet har en ganska positiv skrivning.

Vi delar utskottets uppfattning att statsstödd kreditgivning vid leveranser inom landet kan ifrågasättas, men våra företag är ju beroende av andra länders kreditvillkor. Jag har i dagarna haft kontakt med bl. a. ett värmländskt företag som tillverkar pappers- och cellulosamaskiner, och man känner sedan länge stor oro för konkurrensen framför allt från Finland, som ju ger stora räntesubventioner till sina företag.

Tidigare talare har uttryckt fackföreningsrörelsens oro över de försvårade möjligheterna till hemmamatchning. Denna oro delas av företagsledare och av oss som ansvariga politiker.

Nu anger utskottet att diskussioner skall föras med Finland inom en nära framtid, och det är verkligen att hoppas att dessa förhandlingar ger resultat. Kanske kan man få specialöverenskommelser vad gäller leveranser till pappers- och cellulosaindustrin? Hittills har det varit mycket svårt att nå några överenskommelser. Svenska företag riskerar att bli helt utkonkurrerade på sin egen hemmamarknad. Den totala räntebelastningen för våra företag vid anbudsgivning uppgår till ca 13 % mot ca 9 % för konkurrenterna. Då är det förståeligt att de svenska företagen kommer till korta. Det räcker inte med en framstående teknik – priset och räntevillkoren blir avgörande.

Utskottet utgår ifrån att regeringen vid den årliga prövningen skall överväga de krav som vi motionärer har ställt. Eftersom utskottet är helt enigt i den här frågan har jag inget särskilt yrkande. Men jag vill med det här anförandet kraftigt understryka vad utskottet har anfört och tar utskottets skrivning till intäkt för att regeringen noga följer utvecklingen på detta område. Det får inte bli så, fru talman, att kon dör medan gräset växer!

Anf. 54 LENNART PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag skall säga några ord i anslutning till näringsutskottets betänkande nr 65. Det gäller regeringsavtalet mellan Norge och Sverige som nu förelagts riksdagen för godkännande.

Låt mig då först säga att från socialdemokratiskt håll är vi starkt positiva till ett utökat ekonomiskt och industriellt samarbete med Norge. Vi tycker dock

att det är viktigt att avtalen ges en sådan utformning att för- och nackdelar någorlunda balanserar varandra. Som exempel kan nämnas fördelningen av de finansiella bidragen till den gemensamma norsk-svenska industrifond som ingår i avtalet.

Sverige skall till fonden betala 200 miljoner och Norge 50 miljoner. Man kan med rätta fråga sig om den svenska regeringen verkligen hade klart för sig vilket land av de två som lånar stora pengar utomlands och vilket land det är som för framtiden kan förutse stora valutaöverskott.

Men detta är kanske ett mindre problem i sammanhanget. Vad som däremot oroar, och det har vi också fört fram i socialdemokraternas särskilda yttrande, är effekten av avtalet på den svenska raffinaderiindustrin. Denna uppfattning har mycket starkt understrukits av arbetstagarna och arbetsgivarna inom den här branschen.

Enligt avtalet förpliktar sig den svenska regeringen att verka för att Sverige skall importera närmare 2 miljoner ton raffinerade oljeprodukter från Norge per år, inte råolja utan just raffinerade oljeprodukter. Det fordras ingen större intelligens för att räkna ut att detta avtal på den här punkten, i kombination med den minskade totala oljeförbrukning som slås fast i regeringens energiproposition, mycket väl kan bli ett övermäktigt hot mot flera av de svenska raffinaderierna med direkta nedläggningar och direkt arbetslöshet som följd.

Vi har nu en förbrukning på 22 miljoner ton. Den skall sjunka enligt regeringens planering ner till 16–14 miljoner ton år 1990. Import från Norge innebär ett tillskott på 2 miljoner ton raffinerade produkter. Raffinaderikapaciteten ligger nu på 22 miljoner ton. Detta leder direkt till utslagning.

Mot denna bakgrund är det obegripligt att den svenska borgerliga regeringen med öppna ögon gick in i denna del av avtalet. Det är också viktigt att markera att avtalet på den här punkten innebär ett steg tillbaka med hänsyn till den energipolitiska handlingsfriheten. Vad vi behöver är att själva raffinera våra oljeprodukter. Det ger i ett åtstramningsläge maximal handlingsfrihet och flexibilitet. Norgeavtalet innebär på denna punkt försämringar.

Jag ser framför mig stora problem för de två halvstora oljeraffinaderierna i Göteborg, BP och Shell/Koppartrans. Det kan röra sig om åtskilliga hundratals personer som kommer att få gå ut i arbetslöshet.

Det är bra att näringsutskottets borgerliga ledamöter ändå har insett de problem som här föreligger på grund av Norgeavtalet. Man erkänner att avtalet i denna del kan få effekter på sysselsättningen inom en hårt prövad bransch. Men man tror att den föreslagna blandade kommission som skall tillsättas i anslutning till avtalet kan behandla det här. Det är faktiskt, fru talman, också socialdemokratins förhoppning. Vi har inte velat gå så långt som till en reservation. Det säger sig självt att man endast med viss tveksamhet så hårt kritiserar ett avtal som har slutits med det goda grannlandet Norge.

Socialdemokraterna i näringsutskottet har dock med sitt särskilda yttrande

velat markera att man ser med verklig oro på de problem som härigenom har skapats för den svenska raffinaderiindustrin, inte minst på västkusten och kanske speciellt i Göteborg.

Med detta, fru talman, har jag endast velat understryka det särskilda yttrande som näringsutskottets socialdemokrater har gjort och i viss mån två mina händer.

Anf. 55 IVAR FRANZÉN (c):

Fru talman! Låt mig börja med att konstatera att utskottet har funnit att det föreligger mycket starka skäl för att vidareutveckla samarbetet mellan Norge och Sverige såväl på det industriella området som på energiområdet. De båda länderna har på industrisidan gemensamma problem, som med fördel kan lösas i samarbete snarare än i konkurrens. På energisidan kan de båda ländernas resurser sägas komplettera varandra. Detta utbyte av energiråvaror länderna emellan framstår därför som naturligt.

I motion 1406 framhålls vikten av att initiativ tas för att bredda samarbetet mellan Sverige och Norge inom småföretagarsektorn. Frågan bör kunna tas upp i småföretagsdelegationen och utvecklas genom samverkan mellan Exportrådet, industriverket, utvecklingsfonderna samt i olika näringslivsorganisationer, för att sedan behandlas vid överläggningar med motsvarande organ i Norge. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det finns ett behov av vidgat samarbete på småföretagarnivå inom industrin och handeln med svenska och norska företag. Initiativ bör tas för att bredda detta samarbete.

Såsom Lennart Pettersson tidigare sade här, anser också utskottet att detta avtal kan ge som följd att leverans av raffinerade oljeprodukter från Norge ökar, vilket i sin tur kan komma att påverka efterfrågan på olja från raffinaderier i Sverige. Utskottet hänvisar till den blandade kommissionen och tror att vi kan lösa dessa problem där.

Man får heller aldrig glömma bort att det finns två parter kring ett avtal. Självklart kan inte den ena parten, Sverige, få alla sina synpunkter tillgodosedda.

Den fortsatta utvecklingen får givetvis ge det slutliga svaret på om detta är ett i alla avseenden helt lyckat avtal. Men utskottets bedömning är att det finns mycket goda förutsättningar för det breddade samarbete på industri- och energisidan som skall ge Sverige väsentliga fördelar.

Därmed hemställer jag om bifall till utskottets samtliga yrkanden i betänkande 65.

Anf. 56 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Ivar Franzén säger att det alltid finns två parter när man förhandlar om ett avtal. Det är naturligtvis riktigt. Vi kan inte räkna med alla fördelar och inga nackdelar. Men jag tror ändå norrmännen hade varit så kloka att de, om den borgerliga regeringen hade stått fast vid att det var råolja som skulle importeras och inte raffinerade produkter, hade insett den svåra situation som kan förutses för svensk raffinaderiindustri och inte

insisterat på denna punkt. Här rör det sig direkt om utslagning av svenska företag och av svenska anställda.

Ivar Franzén hänvisar vidare till den blandade kommissionen och vad den kan utträta. Man kan ha olika uppfattning på den här punkten. Jag tror man måste ha en pessimistisk syn. Det finns inskrivet i avtalet att regeringen skall verka för en import av raffinerade produkter. Kommissionen har alltså inte stort mandat, om inte norrmännen visar osedvanligt god vilja. Med den markeringen har jag understrukit att det kommer att bli problem här. Det hade varit en fördel om den borgerliga regeringen insett det innan man skrev på avtalet.

Anf. 57 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Fru talman! Låt mig bara konstatera att det inte finns något tvång att importera upp till tre fjärdedelar av kvantiteten i form av färdiga varor, men det finns den möjligheten. Grunden för import skall ju vara avtal som sluts mellan företag i de olika länderna. I dag vet vi inte med säkerhet om det blir någon oljimport beroende på detta avtal, men vi vet att vi har möjligheter till denna import, som då är förknippad med vissa villkor, vilka i och för sig kunde önskas vara bättre.

Anf. 58 LENNART PETERSSON (s) replik:

Fru talman! Det finns ett tvång. Det föreligger ett avtal, och det står i artikel IV: "Parterna skall lägga förhållandena till rätta för att norska företag med tillgång på råolja kan engagera sig på affärsmissig grund direkt i marknadsföring av råolja och oljeprodukter på den svenska marknaden — — —."

I artikel III står: "Vid leveranser enligt artikel II skall man från norsk sida ha möjlighet att leverera upp till 3/4 som oljeprodukter."

Visst finns det tvång, Ivar Franzén. Låt oss inte sopa verkligheten under mattan.

Anf. 59 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Fru talman! Avtalet innebär möjligheter till leverans. Tvånget gäller på vilka villkor dessa leveranser skall ske. Men volymen grundar sig på att det finns avtalsparter i Sverige som vill köpa dessa kvantiteter. Det finns alltså icke något tvång att Sverige volymmässigt måste importera 2 miljoner ton norsk olja.

Anf. 60 SUNE JOHANSSON (s):

Fru talman! I två motioner som behandlas i betänkandet om ekonomiskt samarbete mellan Norge och Sverige, nämligen motion 1468 av Sven Aspling m. fl. och motion 2185 med mig som första namn, har vi motionärer uttryckt förhoppningsfulla förväntningar på ett framtida industriellt samarbete mellan Norge och Sverige.

Vi har i motionerna krävt flera initiativ av regering och riksdag i frågor om ökat industriellt samarbete mellan Norge och Sverige, i syfte att gränslänen

mot Norge nu äntligen skall få uppleva en positiv trend i sin industriella utveckling efter många års industriell tillbakagång och därav följande nedgång i sysselsättningen i dessa län.

Vi har pekat på den inneboende förmåga som finns i samtliga gränslän mot Norge och som av oss måste ses som en nationell resurs för ett ökat Norgesamarbete.

I samtliga gränslän finns såväl duglig och yrkeskunnig arbetskraft som många fina industriföretag, vilkas kunnande i dag tyvärr inte tas till vara, eftersom det inte finns tillräckliga arbetsuppgifter inom gränslänens industriföretag. Och skogslänen, i vilka nästan samtliga gränslän ingår, har under perioden 1977–1980 förlorat 20 600 industrijobb. Detta talar för att det finns stora behov av nya arbetstillfällen i de aktuella länen.

Vi framhåller i motionerna det samarbete med Norge som redan pågår i gränslänen, och vi har exemplifierat detta genom att belysa Norgesamarbetet mellan länsmyndigheter, kommuner och företag i Värmlands län. Där behövs egentligen väldigt litet av initiativ för att vi från svensk sida snabbt skall kunna bygga vidare på den grund för ökat samarbete som där redan skapats. Vi tror också att det från svensk sida är nödvändigt att snabbt klara ut inom vilka näringsområden och inom vilka geografiska områden som man i framtiden kan räkna med att kunna bedriva försäljning av varor och produkter till Norge.

Personligen känner jag till att det inom ett av de norska gränsfylkena – Hedmark – som gränsar till Värmland och Kopparberg, finns stora förväntningar om att skogsindustrin i Hedmark, som är detta fylkes största industribransch, skall få möjlighet att ta en stor del av sitt råvarubehov från Värmland och Kopparberg. Man får i Hedmarks fylke en stor råvarubrist framför allt under 1985.

Det är klart att stora virkesleveranser från Kopparberg och Värmland inverkar negativt på dessa läns skogsindustrier. Därför måste i ett framtida ekonomiskt och industriellt samarbete mellan Sverige och Norge sådana faktorer som jag nu har nämnt vägas in. Vi vet att vi inom de svenska gränslänen kommer att få vara med om att uppfylla en stor del av de svenska åtagandena i avtalet. En viss del av både den elkraft och den skogsråvara som vi genom avtalet från svensk sida åtar oss att leverera till Norge kommer att i första hand tas från gränslänen, från Bohuslän i söder till Norrbotten i norr. Mot bakgrund härav kommer vi i gränslänen aldrig utan protester att acceptera att det framtida samarbetets frukter skall falla ned långt utanför gränsregionerna.

Det finns redan sådana exempel. Volvos samarbete med Norge har exempelvis inneburit att ett tjugotal arbetstillfällen försvunnit från Töcksfors i Årjängs kommun i Värmland. Man flyttade dessa jobb till Nordnorge, och Volvo fick säkerligen något annat i stället. Men det blev inga nya jobb inom den svenska gränsregionen. Vi menar att en utökning av samarbetet med Norge inte får utvecklas på ett *sådant* sätt.

Fru talman! Det som jag har sagt kan tolkas som ett speciellt vaktslående om gränslänens intressen, och det är också precis vad det är fråga om. Jag vill

förklara att jag och mina medmotionärer accepterar utskottets skrivning, eftersom vi tycker oss kunna iaktta att utskottet förstått den syn som vi givit uttryck för i våra motioner om Norgesamarbetet, nämligen att de svenska gränslänen mot Norge vill bli betraktade som framsidan av Norgeavtalet -- det är inom dessa gränslän som vi först vill se positiva resultat av ett ökat Norgesamarbete.

Näringsutskottets betänkande 1980/81:64

Mom. 1 (avslag på propositionen, m. m.)

Utskottets hemställan, som ställdes mot motionerna 806 och 2078 av Lars Werner m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 2 (industripolitikens inriktning)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 3 (samordnad industripolitisk planering)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 17 för motion 1485 av Alexander Chrisopoulos och Marie-Ann Johansson.

Mom. 4 (överläggningar mellan staten och näringslivet)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 134 för reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (statens industriverks uppgifter)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 7 (ansvaret inom regeringskansliet för frågor rörande nordiskt industripolitiskt samarbete)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 8 (investerings- och utvecklingsprogram för de statliga företagen)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 9 (de statliga affärsverkens och myndigheternas verkstadsrörelser)

Utskottets hemställan bifölls med 153 röster mot 150 för reservation 6 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 11 (struktur- och utvecklingsfond)

Utskottets hemställan bifölls med 153 röster mot 150 för reservation 7 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 12 (begränsningen av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses placeringar i samma företag)

Utskottets hemställan bifölls med 153 röster mot 150 för reservation 8 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 13 (vissa riktlinjer för fjärde fondstyrelsens verksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 153 röster mot 150 för reservation 9 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 17 (underlättande av företagsöverlåtelser och generationsskiften i familjeföretag)

Utskottets hemställan bifölls med 153 röster mot 150 för reservation 10 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 19 b (underleverantörer)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 11 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 20 (riskkapital till den regionala utvecklingsfonden i Värmlands län)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 12 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 21 (bidrag till regionala utvecklingsfonder m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 13 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 31 (anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 14 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 33 (STU:s treårsprogram)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 15 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 36 (nationella storprojekt)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 16 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 37 (nordiskt samarbete kring teknisk forskning och utveckling)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 17 av Ingvar Svanberg m. fl.

Onsdagen den
10 juni 1981

*Industripolitikens
inriktning, m. m.*

Mom. 40 (stipendier för uppfinnare)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 18 av
Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 41 (teknikupphandling på sjukvårdsområdet)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 19 av
Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 44 (statliga insatser för främjande av industrins teknikupphandling)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 20 av
Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 48 (projektfinansiering i de nationella utvecklingsbolagen)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 21 av
Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 53 (regionalt forskningsorgan i Värmland)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 22 av
Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 55 (förstatligande av läkemedelsindustrin)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 20 för motion 640 av Lars
Werner m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 56 a (samhällets insyn i läkemedelsindustrin)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 18 för motion 1087 av
Lars Werner m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 1980/81:58

Mom. 1 (anslag till exportfrämjande verksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 17 för motionerna 1046 av
Lars Werner m. fl. i motsvarande del och 2101 av Lars Werner m. fl.

Mom. 2 (export av fisk)

Utskottets hemställan, som ställdes mot motion 2100 av Jens Eriksson och
Wiggo Komstedt, bifölls med acklamation.

Mom. 10 (statliga handelshus)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 1 av
Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 14 (tidsbegränsning av anställning som marknadssekreterare m. fl.)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 150 för reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Mom. 15 (anslag till Sveriges turistråd m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 17 för motion 1046 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 1980/81:65

Mom. 1 (avslag på propositionen)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 18 för motion 2187 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 4 (en annorlunda inriktning av det svensk-norska samarbetet)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 17 för motion 2187 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Ändrad sammanträdestid

Anf. 61 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I 2 kap. 6 § riksdagsordningen stadgas att kallelse till sammanträde skall anslås i riksdagens lokaler senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet och minst 14 timmar i förväg. Om synnerliga skäl föreligger får kallelse dock anslås senare. I sådant fall får sammanträdet hållas endast om mer än hälften av riksdagens ledamöter medger det.

Strax före kl. 18.00 i går uppsattes – på grundval av då föreliggande uppgifter om taletider – anslag med kallelse till arbetsplenum i dag kl. 19.30. Denna åtgärd föranleddes av risken att kammaren under onsdagen vid behandlingen av någon anslagsfråga skulle fatta beslut som avvek från vad utskottet föreslagit. I så fall måste finansutskottet lägga fram och kammaren besluta om en reviderad sammanställning över statsbudgeten 1981/82. Man kunde vidare inte utesluta möjligheten att något ärende under onsdagen kunde komma att återförvisas på grund av lika röstetal.

Det kan nu konstateras att ärendebehandlingen gått väsentligt snabbare än beräknat. Någon återförvisning på grund av lika röstetal har inte förekommit, och någon avvikelse från utskottets förslag i anslagsfrågor har inte beslutats. Finansutskottets betänkande med sammanställning över statsbudgeten 1981/82 kan nu bordläggas, och utskottet har hemställt att ärendet skall

Nr 163

Onsdagen den
10 juni 1981

*Ändrad samman-
trädestid*

företas till avgörande efter endast en bordläggning. Det finns vid sådant förhållande inte någon anledning att dröja till kl. 19.30 med det slutliga ställningstagandet till finansutskottets betänkande.

Talmannen kommer därför att föreslå att dagens andra arbetsplenium i stället får börja ungefär en kvart efter det beslut fattats beträffande alla på dagens föredragningslista upptagna ärenden.

8 § Olympiska vinterspel i Sverige år 1988 (forts.)

Fortsattes överläggningen om kulturutskottets betänkande 1980/81:35.

Anf. 62 STEN STURE PATERSON (m):

Fru talman! I betänkande 1980/81:35 hemställer kulturutskottet om bifall till proposition 1980/81:200. Samtidigt avstyrker utskottet bl. a. motion 1980/81:2206.

I nämnda motion hemställs

för det första att riksdagen beslutar bemyndiga regeringen att ikläda staten högst 70 milj. kr. av de ekonomiska förpliktelser som kan följa av att olympiska vinterspel anordnas i Sverige år 1988.

för det andra att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om möjligheterna att ge ökad varaktighet åt nödvändiga kapitalinvesteringar.

Bakom motionens båda yrkanden ligger omsorg om Sveriges ekonomi. Låt mig, fru talman, belysa nödvändigheten av en sådan omsorg genom några korta citat ur finansutskottets betänkande 1980/81:40:

”Enligt utskottets uppfattning måste vi räkna med att använda större delen av 1980-talet för att komma i balans. --- Detta innebär krav på en mycket återhållsam löneutveckling. Industrin måste vinna marknadsandelar såväl utomlands som här hemma ---. Det krävs att den privata och offentliga konsumtionstillväxten kraftigt hålls tillbaka.”

Dessa krav är nära överensstämmande med 1980 års långtidsutrednings huvudalternativ (alternativ 1), vilket vi måste följa enligt regeringens bedömning i proposition 1980/81:150. Utvecklingen avviker emellertid högst väsentligt från denna kurs, och LU 80:s målpunkter måste skjutas framåt i tiden. Anpassningsprocessen är kraftigt försenad, och ”ansträngningarna att föra oss in på rätt bana måste intensifieras”, konstaterar finansutskottet lakoniskt.

Några siffror för att belysa realismen i detta finansutskottets ställningstagande: Det budgetunderskott som i 1977 års långtidsbudget antogs bli 14,4 miljarder kronor för budgetåret 1979/80 blev i verkligheten 50 miljarder. För budgetåret 1981/82 anger 1980 års långtidsbudget ett underskott på 65 miljarder, en siffra som i 1981 års långtidsbudget har stigit till 75 miljarder kronor. Enligt den senare långtidsbudgetens prognos stiger budgetunderskottet till 99 miljarder 1985/86.

Detta är en utomordentligt oroande utveckling. Trenden måste brytas, och

riksdagen har också uttalat att betydande besparingsåtgärder måste sättas in under de kommande åren. För budgetåret 1982/83 aviserar regeringen i kompletteringspropositionen ett sparmål på minst 12 miljarder kronor.

Redan gjorda prutningar inom den offentliga sektorn, liksom de för framtiden aviserade och nödvändiga, kan knappast undgå att beröra all offentlig verksamhet. Det stämmer illa med finansutskottets krav på intensifierade ansträngningar för att leda in vår ekonomi på rätt väg, när regeringen nu föreslår riksdagen att få bemyndigande att skriva ut en check in blanco för förlusttäckning av ett vinter-OS.

Förlustrisken har av utredaren Carl Persson angivits till ca 70 milj. kr. Kommittén för vinter-OS i Falun 1988 beräknar kostnaderna till 461,7 milj. kr. och intäkterna till 490,1 milj. kr. – alltså en vinst på 28,4 milj. kr. Spännvidden mellan dessa båda beräkningar belyser osäkerheten i underliggande ekonomiskt utredningsmaterial. Detta har även understrukits i min motion 1980/81:2206. Härtill skall läggas att utanför båda kalkylerna ligger kostnader för hotellbyggen, säkerhetstjänst och ökad kapacitet hos olika kommunikationsmedel, för att nämna några av de större posterna.

Beträffande intäktsidan, herr talman, ligger Carl Perssons beräkningar 44 milj. kr. lägre än OS-kommitténs. Detta grundar sig på en försiktigare beräkning av intäkter från förköpsbiljetter, vilket motiveras av att det finns "anledning att begränsa den optimism beträffande näringslivets intresse" som kommittén hyser. Carl Perssons försiktighet finner jag välgrundad.

En egen bedömning av det ekonomiska utfallet gör C. G. Anderberg, ordförande i SOK:s verkställande utskott, när han i en tidningsartikel, med hänvisning till utredningen, finner att det där "klart framgår att det är högst osannolikt att förlusten blir så stor" som 70 milj. kr. "Vår kalkyl slutar på vinst", konstaterar Anderberg.

Med redovisade bedömningar av det ekonomiska utfallet borde det inte finnas någon risk för vinterspelens genomförande om det statliga risktagandet begränsades till 70 milj. kr.

I kulturutskottets betänkande fastslås emellertid att en sådan begränsning förutsätter "att någon annan intressent än staten tar på sig ansvaret för eventuella kostnader över nämnda belopp". Uttalat ligger bakom denna formulering en stark oro för att risktagandet ligger på en högre nivå. Intressant i sammanhanget är även att i samma betänkande saknas vad som framhölls i kulturutskottets betänkande 1977/78:23 angående 1984 års vinterspel, nämligen "att satsningen på olympiska spel inte fick inverka menligt på utvecklingen av det statliga idrottsstödet under kommande år".

Ehuru kulturutskottet avstyrker min motion måste ändock ett utgiftstak finnas med i ett sammanhang som detta, icke minst med tanke på att till den blivande organisationskommitténs omedelbara arbetsuppgifter hör att precisera och lägga fast vilken omfattning och standard anläggningar och verksamhet skall ha. Alla erfarenheter talar för att speciellt standardkrav har en benägenhet att öka under detaljarbetets gång. Ett utgiftstak sätter gräns

för varje sådan strävan och skulle här vara ett stöd för kommitténs arbete.

I organisationskommittén skall staten garanteras ett avgörande inflytande. Det är då ytterst angeläget att de av regeringen tillsatta ledamöterna kommer att väljas så att de har den bredaste tänkbara täckning inom områden som ekonomi och när det gäller idrottens behov av anläggningar. Ett konstruktivt tänkande med öppenhet för flexibla lösningar för att möjliggöra de speciella olympiaanläggningarnas vidareanvändning bör prägla kommitténs arbete. Från riksdagens sida kommer det att vara en angelägen uppgift att med begagnande av sina möjligheter till insyn noga följa kommittéarbetets gång.

Varken utredningarna eller propositionen gör något allvarligt försök att belysa möjligheterna till besparingar och minskad kapitalförstöring genom att de anläggningar som måste uppföras för vinterspelen ges en sådan teknisk utformning att de i möjligaste mån kan återanvändas för annat ändamål. Jag har tagit upp dessa tankgångar i min motion, och de finns där sammanfattade i yrkande 2. Kulturutskottet delar min uppfattning och förutsätter att synpunkten beaktas i det kommande planeringsarbetet.

Den socialdemokratiska reservationen innebär ett blankt avslag på propositionen om ett vinter-OS i Sverige. Jag menar att det borde vara möjligt att genomföra ett sådant utan att utnyttja skattemedel till förlusttäckning. Om denna målsättning skall kunna uppnås beror emellertid på de ledamöter som kommer att ingå i den blivande organisationskommittén. De måste handla under en ständig och djup medvetenhet om de krav Sveriges ekonomiska situation ställer på deras arbete.

Slutligen, herr talman, vill jag uttrycka förhoppningen att vi icke låter ett klart ekonomiskt tänkande fördunklas av det i detta sammanhang materiellt obevisbara framtidsvärdet av företeelser som, för att ta ett exempel, reklam för vårt land och dess näringsliv. Jag hade också gärna sett att det såväl i utredningarna som i propositionen funnits en mer inträngande analys av nettointäkten av utländsk valuta. Nu redovisas endast en inkomst från utlandsturisterna. För anläggningarnas uppförande torde dock krävas diverse importerat material, som måste betalas i utländsk valuta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 1980/81:2206.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 63 ROLF RÄMGÅRD (c):

Herr talman! Jag säger som kulturutskottets ordförande Georg Andersson sade när riksdagen i går började debattera propositionen om de olympiska vinterspelen 1988: Om detta med olympiska spel finns det mycket att säga. Men tyvärr är tiden begränsad, och jag kan heller inte gå in på de i vissa avseenden osakliga påståendena i gårdagens debatt.

Riksdagen skall nu besluta om regeringen skall få bemyndigande att ge Falun och Åre ekonomisk garanti så att de kan söka olympiska vinterspel

1988. Detta med statlig garanti är ett måste. Olympiska kommitténs regler föreskriver att det måste finnas en statlig garanti från ett lands regering när en ort eller stad söker spelen. Här gäller alltså inte exempelvis näringslivs-garantin, som någon påpekade i går – Sten Sture Paterson var väl också inne på den tanken. Denna garanti, som riksdagen skall godkänna, utlöses om de beräknade intäkterna inte kan finansiera kostnaderna. Garantin behöver alltså inte nödvändigtvis utlösas.

Av den utredning som har legat till grund för propositionen framgår att kommunerna Falun och Åre kräver att staten ensam garanterar spelens ekonomi. Kommunerna begär därför, för den händelse OS-budgeten inte räcker, ersättning från staten för sina utgifter. Kommunerna skall, som det uttrycks i förhandlingarna, hållas ekonomiskt skadeslösa för att inte ett olympiskt åtagande skall drabba andra områden inom den kommunala servicen såsom barnomsorg och äldreomsorg. Det är ju kommunerna som svarar härför med hjälp av vissa statsbidrag som är generella för hela landet. Dessa statsbidrag kommer såvitt jag vet inte att ändras om vi får olympiska vinterspel i Falun och Åre. På den punkten kan jag lugna Bonnie Bernström.

Uppskattningen av inkomsterna bygger på att Falun och Åre får minst samma TV-intäkter som Sarajevo 1984, där de olympiska vinterspelen då går. Utredningen och propositionen bedömer förutsättningarna härför som goda. Utrymmet i etern är begränsat, men konkurrensen om sändningsrätter blir allt hårdare.

För statens del innebär finansieringen av vinterspelen en likviditetsbelastning intill dess OS-intäkterna inflyter. Investeringskostnaderna har av utredningen beräknats till 212 milj. kr. Huvuddelen av dessa kostnader faller ut under åren närmast före spelen. Därtill skall också läggas vissa driftkostnader. Intäkterna kommer i huvudsak arrangörerna till del i anslutning till spelen, dvs. senare än utgifterna, även om en del av TV-intäkterna kan betalas redan tre år före spelen, som har skett nu senast i Sarajevo. Behov av en statlig utlåning framför allt under åren 1986–1988 kommer därför att finnas. Räntekostnaderna för statens utlåning har tagits med i den olympiska kalkylen.

Utredningen ger principer för spelens genomförande. Kommunerna har förklarat att detta underlag är tillräckligt för beslut i resp. kommunfullmäktige. Åre kommun har f. ö. redan enhälligt tagit ett beslut. Falun kommer att ta sitt beslut i morgon. Ställer sig riksdagen och kommunfullmäktige i Falun och Åre på grundval av den nu framlagda propositionen positiva till olympiska vinterspel i Falun och Åre 1988, fortsätter förberedelsearbetet inför internationella olympiska kommitténs session i Baden-Baden den 20–29 september.

Utöver detaljutformning av avtalet mellan staten, kommunerna och idrottsorganisationerna återstår en fråga av vikt, nämligen en fortsatt prövning av hotellkapaciteten i Falun 1988. En inventering av befintlig bäddkapacitet och tillkommande anläggningar måste göras för att bedöma de olika kvalitativa uthyrningsmöjligheterna.

Sten Sture Paterson var inne på tankegången att kvaliteten på anläggningarna måste skrivas in i det avtal med idrottsorganisationerna som skall upprättas. Här är just denna del väsentlig, och jag håller med om att man måste ha ett direkt avtal med organisationerna.

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag anföra följande. Jag tycker att det är beklagligt att vi inte kunnat få en bredare parlamentarisk enighet om att bjuda hit världens vinteridrottsmän och -kvinor till olympiska lekar. På något sätt bjuder vi nu med armbågen, om vi får en smal majoritet i kammaren i dag.

Jag har många gånger sagt att vi måste få en bred majoritet för att söka ett olympiskt värdskap. Vi har också många gånger under hösten och vintern försökt att få ett besked från det största partiet i riksdagen, socialdemokraterna, men dessa har tyvärr inte velat ge något sådant. Inte förrän nu, när ett förslag ligger på riksdagens bord, ställer man sig negativ. Det underlag som legat till grund för regeringens bedömning har också socialdemokratiska företrädare haft tillgång till på ett tidigt stadium, t. o. m. tidigare än de andra partierna i riksdagen.

Socialdemokraterna motiverar sitt avslagsyrkande i kulturutskottet med att en tillstyrkan till olympiska spel skulle drabba idrottsanslaget i framtiden. Låt mig säga att jag beklagar att det villkor riksidrottsstyrelsen ställt upp inte blev inskrivet i propositionen, med tanke på den debatt som förs främst från socialdemokratiskt håll. Men detta är på ett sätt att blanda ihop päron och äpplen.

Idrottsanslaget utformas i det gängse budgetarbetet och bedöms i förhållande till stödet till andra jämförbara organisationer – ungdomsorganisationerna, nykterhetsrörelsen, handikapporganisationerna, osv. Så var fallet i årets budget, när dessa organisationer fick samma procentuella påslag, och så kommer frågan att bedömas också i fortsättningen. Idrottsanslaget är ju ett organisationsstöd som är till för att administrera den svenska idrottsrörelsen centralt, från riksidrottsförbundet till olika specialförbund. Frågan om organisationsstödet har inget gemensamt med projektet angående ett olympiskt värdskap i Sverige 1988, som måste ha en egen budget och egna ekonomiska förutsättningar.

Vi har, herr talman, från Sverige deltagit i samtliga olympiska vinterspel sedan 1924. Sverige har erövrat sammanlagt 28 guld-, 23 silver- och 27 bronsmedaljer och tagit medalj i samtliga vinter-OS, även i de inofficiella 1908 och 1920. Sverige ligger på femte plats efter stormakterna USA och Sovjet samt de två andra föregångsländerna inom vintersporten Norge och Finland. De båda sistnämnda har f. ö. haft olympiska spel i modern tid – Oslo och Norge vinterolympiskt spel, Helsingfors och Finland sommarolympiskt spel. Då är att betänka att deras förhållanden under tidigt 1950-tal var betydligt sämre än Sveriges är i dag.

Jag hoppas att det nu blir majoritet för att staten skall lämna ekonomiska garantier för Faluns och Åres ansökan om olympiska vinterspel 1988.

Vi har ju under gårdagens debatt från socialdemokraternas talesman i kulturutskottet och dess ordförande Georg Andersson fått försäkringar om

att i det fall riksdagen i dag beslutar om att ge garantier, kommer dessa att gälla även om socialdemokraterna kommer i regeringsställning under perioden fram till 1988. Det är ett klarläggande som är betydelsefullt.

Ett olympiskt arrangemang skulle förutom de rent sportsliga effekterna också innebära en betydelsefull stimulans för svenskt näringsliv. Vi skulle bättre kunna tala om att vi finns till. En betydelsefull regionalpolitisk satsning i turistområdet Åre, där staten f. ö. satsat betydande belopp tidigare, skulle också komma till stånd. Det skulle bli byggverksamhet i Falun, och kapital skulle tillföras Dalarna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till kulturutskottets hemställan.

Anf. 64 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! När det först gäller detta om besked under hand från socialdemokraterna, så vill jag framhålla att den utredning som propositionen slutgiltigt bygger på och där kalkylerna på 70 miljoner i underskott redovisats tillsattes så sent som den 2 april i år. Arbetet bedrevs under tre veckor. Utredningens rapport avlämnades den 7 maj, samma dag som propositionen avgavs. Det har inte funnits särskilt mycket tidsutrymme för att ta ställning till den slutgiltiga utredning som regeringens förslag bygger på.

Sedan säger Rolf Rämgård något som är litet häpnadsväckande. Han säger att han beklagar att man i propositionen inte gjort utfästelser till idrottsrörelsen angående den framtida utvecklingen av idrottsanslaget. Vi har ju påtalat detta under hela den tid som diskussionen förts, och vi har betraktat det som mycket anmärkningsvärt att ett uttalande, motsvarande det som gjordes 1978, inte har kommit med i propositionen. Den frågan togs upp under utskottsbehandlingen. Då fanns det chans för regeringspartierna att skriva in detta, men man avstod med öppna ögon.

Kulturutskottets vice ordförande Karl-Eric Norrby, företrädare för utskottsmajoriteten, bekräftade i gårdagens debatt att man inte kan göra sådana utfästelser. Den prioritering som har kommit till uttryck i regeringens förslag innebär att man vill satsa stora belopp på ett vinter-OS men att man i det läget inte kan ställa upp på idrottsrörelsens egna villkor, som är att detta inte menligt får inverka på idrottsanslaget. Det är det som är så oroande. Här måste regeringspartierna välja sida, tycker jag. Å ena sidan åberopar man i propositionen att riksidrottsstyrelsen anslutit sig till förslaget om ett vinter-OS, å andra sidan tappar man bort att detta var förknippat med ett alldeles bestämt villkor. Jag menar att det inte är fair play att åberopa riksidrottsstyrelsen men i detta sammanhang inte ge den de garantier som ställts som villkor.

Anf. 65 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det var med speciellt intresse jag lyssnade för att höra om Rolf Rämgård skulle stå kvar eller åtminstone ha något argument från sin tidigare ståndpunkt av 1977. Men den hade han övergett totalt. Han har alltså övergett förslagen i sin egen utredning från 1977 – att vi skall ha

Onsdagen den
10 juni 1981

*Olympiska vin-
terspel i Sverige
år 1988*

decentraliserade tävlingar, typ olympiska spel, att de skall vara så billiga som möjligt, att man skall utnyttja befintliga anläggningar. Men han måste väl ha haft någon speciell utgångspunkt för den utredningen.

Nu böjer han sig tydligt helt för de kommersiella intressena som vill driva på dessa olympiska spel. Det är beklagligt. Det vore kanske bättre att beakta vad t. ex. svenska mästare och landslagsmän i friidrott säger, som sände ett telegram med hälsning till demonstrationen i Falun i förra veckan. De säger:

I tider som dessa då borgarna i sin iver att spara stänger fritidshem och fritidsgårdar och kraftigt skär ned anslagen till ungdomsverksamhet, i dessa tider då borgarna inte anser sig ha råd att satsa på ungdomen, på våra framtida generationer, anser samma herrar och kvinnor att det är på sin plats med ett svenskt olympiaarrangemang. Vem som kommer att vinna på ett sådant arrangemang är lätt att räkna ut. Det är också lätt att förutspå vilka som kommer att bli de stora förlorarna genom ytterligare nedskärningar på ungdomsverksamheten och ytterligare åtstramning på vår levnadsstandard. Det blir vi vanliga löntagare och ungdomar som kommer att få betala kalaset. Detta kan vi inte acceptera. Därför hälsar undertecknade er demonstranter i Falun mot en svensk olympiad med stor sympati. Vi kräver att resurserna skall satsas på en utbyggnad av ungdomsverksamheten i stället för ett dyrbart kommersiellt jippo.

Det telegram som jag här refererat är undertecknat av Dan Glans, Christer Ström och Björn Nilsson.

Det är en röst från idrottsrörelsen. Det finns fler, från de mindre föreningarna. Jag tycker de uttrycker bra vad det i dag handlar om när man diskuterar ett olympiskt spel.

Jag skulle även vilja påpeka att jag tycker att Rolf Rämgård, precis som Karl-Eric Norrby i går, har en dålig sits när det gäller idrottsanslaget. Rolf Rämgård var inte med i kulturutskottet, men i riksdagen för en månad sedan biträdde han, s. k. idrottsminister som han är, att man inte höjde idrottsanslagen ens till inflationskompensation, trots att riksidrottsstyrelsen i sina äskanden och i uttalanden sedan regeringen lagt fram sin budget anser att anslagen är alldeles för låga och kommer att innebära att man tär på framför allt breddidrotten, motionsidrotten, handikappidrotten och kvinno-idrotten. Jag tycker det vore värt att se samma kämpaglöd från en gammal idrottsman i de frågorna som då det gäller olympiska spel, som jag tycker är något hela idrottsrörelsen kan försaka.

Anf. 66 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Herr talman! Till Georg Andersson vill jag säga att det är riktigt att Carl Perssons utredning kom sent. Vi fick därför lov att ta fram underlag för att få möjligheter att bedöma framför allt de inkomster som skulle ligga till grund för ett beslut. De bedömningarna, framför allt av TV-intäkterna, förelåg ju tidigare under varen, i februari månad. Det underlaget tillställdes också socialdemokraterna. Förutom detta underlag och rapporten från USA fanns också Falun-Åre-utredningen, som också låg till grund för Carl Perssons

utredning. Denna information fanns hos riksdagsgrupperna, även hos socialdemokraterna.

I de diskussioner jag bl. a. hade med företrädare för socialdemokraterna, trycktes på angelägenheten av att man hade en genomgång av information i den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Men nu hade man inte det – jag vet inte varför, om det kanske var av ointresse. I de andra riksdagsgrupperna hade man faktiskt en genomgång. Det kan också konstateras att den utredning som Carl Persson har gjort grundar sig på 1977 års utredning, som redovisade många olika tekniska lösningar, framför allt när det gäller telekostnaderna för telverket och Sveriges Radio, som är tunga poster i detta sammanhang. Detta bildade en bas för den fortsatta utredningen. Här har det således funnits ett underlag som man gott och väl har kunnat sätta sig in i.

När det gäller idrottsanslaget återkommer jag till att det här, som jag ser det, är fråga om två skilda saker. Idrottsanslaget bedöms utifrån de faktiska förhållanden som föreligger varje budgetår och jämförs med andra anslag inom näraliggande områden. Så har skett hittills, och så kommer att ske. Det har ingenting att göra med denna speciella fråga om ett eventuellt OS-arrangemang, som ju måste ha en egen budget.

Herr talman! Jag får återkomma till Lars-Ove Hagbergs synpunkter.

Anf. 67 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi kan konstatera att regeringen bestämde sig i denna fråga den 7 maj på grundval av en utredning som tillsattes den 2 april. Nu gör Rolf Rämgård ett stort nummer av att socialdemokraterna inte tog ställning tidigare. Jag förstår inte vad det har med sakfrågan att göra vid vilken tidpunkt vi tog ställning. Vi ville göra en ordentlig bedömning av sakfrågan, och det är vad vi har gjort på grundval av det underlag som vi slutligen fick från denna utredning och i den proposition som nu föreligger. Det är en vanlig ordning vid riksdagens behandling av olika frågor.

Återigen försöker Rolf Rämgård att leka med olika pengar. Det är ändå statens satsning på idrott det slutligen är fråga om. Vinter-OS är ett idrottsevenemang, och det är statliga pengar som skall pumpas in i detta evenemang. Oavsett om det går med det underskott som är beräknat eller om det går med ett mycket större underskott, skall det till statliga pengar. Och ur samma kassakista skall de pengar tas som årligen betalas som stöd till idrottsrörelsen. Det är ett mycket viktigt stöd, som nu är på väg att urholkas.

I det läget tycker jag att det är litet utmanande att regeringen samtidigt som den med öppna ögon urholkar värdet av anslagen till idrottsrörelsen kastar fram en proposition där den hurtfriskt utlovar ett mångmiljonstöd för ett evenemang. Detta har också delar av idrottsrörelsen reagerat mot. Men framför allt så har riksidrottsstyrelsen ställt bestämda villkor för att ge sin anslutning till detta förslag. Det springer regeringen och riksdagsmajoriteten ifrån. Detta är icke fair play.

Nr 163

Onsdagen den
10 juni 1981

*Olympiska vin-
terspel i Sverige
år 1988*

Anf. 68 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill instämma i det som Georg Andersson sade allra sist om anslaget. Men man skall inte bara se till anslagets storlek och hur det betalas ut per år. Om vi skall ha ett olympiskt arrangemang, en satsning på elitidrott, måste det ha ett idrottsideologiskt syfte. Men här är det grupper som har mycket litet med bredd- och motionsidrotten att göra som driver på. Skall vi ha olympiska spel, skall vi naturligtvis också - i syfte att få ett bättre hälsotillstånd i vårt land - satsa på bredd-, motions-, handikapp- och kvinno-idrott. Den satsningen skulle vi då betala med öppna ögon för att få igen någonting i andra änden. Men detta, Rolf Rämgård, är ett olympiskt arrangemang som hänger helt i luften vid sidan av övriga satsningar som görs av statsmakterna. På andra områden skär man i stället ner anslagen. Egentligen minskas ju utrymmet för att ha idrott åt alla, som idrottsorganisationerna vill.

Så till detta att det olympiska arrangemanget skulle vara baserat på 1977 års utredning. I det nuvarande förslaget har man ju tagit bort Göteborg och Hammarstrand. Man skall riva en rodelbana efter spelen. Man skall bygga ut en ishall. Man är tvungen att göra förbättringar i de anläggningar som finns, att bygga upp hotell och att dra om vägar. Allt detta sker på grund av att man koncentrerar olympiska spel till i stort sett en ort, i stället för att ha en helt annan utgångspunkt för anordnande av olympiska spel i Sverige. Det är inte att "bjuda igen med armbågen". Det är att visa att det går att ha idrottstävlingar på annat sätt än genom att koncentrera dem till en ort, allra helst som vi i Sverige redan har nästan alla anläggningar som behövs, fränsett störtloppsbanan, och som vi skulle kunna utnyttja. Det är väl ett enormt slöseri och vansinne att lägga upp olympiska spel på det sätt som man nu gör.

Och Rolf Rämgård säger dessutom att arrangemanget bygger på hans egen utredning från 1977 - enligt vilken man skulle utnyttja befintliga anläggningar. Nej, Rolf Rämgård får nu lov att erkänna att han har gått i storfinansens ledband och i sista hand är utpressad av dem som ligger bakom OS-kommittén.

Anf. 69 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Herr talman! Jag blir inte riktigt klar över var Lars-Ove Hagberg står någonstans. Ena gången säger han att man inte skall ha ett olympiskt jippo, och nästa gång säger han att man skall ha det. I går pläderade han för olympiska spel, låt vara i en annan form. Han måste bestämma sig hur han vill ha det. Antingen vill han vara med i olympiska sammanhang eller inte.

Detta med att vi inte fick igenom den princip som vi sökte få igenom 1977 på grundval av 1977 års utredning grundar sig på att det ansågs att spelen blev för spridda. Och det fanns ansökningar från andra länder, där man anordnade koncentrerade spel. Men även denna utredning och detta förhållande att spelen är begränsade till Falun och Åre innefattar att man i huvudsak bygger spelen på befintliga anläggningar, på en infrastruktur och en service som finns. Titta på Sarajevo, Lake Placid och Canada, som nu

ansöker om OS! Alla dessa platser är utpräglade turistorter, som man har byggt upp nästan enbart från utgångspunkten att man där skulle anordna olympiska spel och sedan marknadsföra en turistort.

Den principen går vi ifrån. Vi tycker att man skall satsa på orter som har utbyggd infrastruktur, service, vatten, avlopp och vägar, för att vi skall slippa sådana tunga kostnader. Det är det som är riktpunkten, Lars-Ove Hagberg. På det sättet kan vi alltså dra ner kostnaderna och få en mycket begränsad ekonomisk satsning på olympiska spel, jämfört med tidigare.

För Georg Andersson vill jag fortfarande påpeka att det han förordar inte är fair play. Vi menar att idrottsanslagen inte skall drabbas i detta sammanhang, och vi delar fullt och fast idrottsrörelsens uppfattning att ett olympiskt arrangemang inte skall gå ut över det ordinarie idrottsanslaget.

Tredje vice talmannen anmälde att Lars-Ove Hagberg och Georg Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 70 BJÖRN KÖRLOF (m):

Herr talman! Den socialdemokratiska hållningen till denna OS-satsning är mycket märklig.

Lokalt i Falun har socialdemokraterna sagt nej, utan att vare sig ta del av utredningsmaterialet eller uttröna regeringens hållning till statliga garantier, vilket ju är en förutsättning för en sådan här satsning.

För egen del måste jag säga, efter att ha följt debatten lokalt i Falun, att maken till oansvarigt och osakligt argumenterande från socialdemokraternas sida i en för kommunen allvarlig och viktig fråga får man leta efter. Socialdemokraterna har varit påhejade av Dala-Demokraten, som kan sägas ha drivit en kampanj mot OS utan att ha tagit del av några ekonomiska kalkyler, utan att ha lyssnat på idrottsrörelsen, utan att ha sökt värdera OS positiva effekter för bygd och län. Man har ensidigt och grovt demagogiskt utmålat tanken på ett OS i Falun som kommersiellt styrt av direktörerna i Stora Kopparberg, som ett hot mot den sociala välfärden i kommunen, som ett miljöhot osv. En återklang av detta hörde vi i Lars-Ove Hagbergs anförande här i dag.

Jag trodde att det bara var vpk som var mäktigt att föra debatten om en eventuell OS-satsning på sådana lågvattennivåer. Den mångomtalade demonstrationen mot OS i Falun, en kommun som har över 50 000 invånare, samlade färre än 300 deltagare. Det kompakta motstånd mot OS som Dala-Demokraten sökt frammana fick nu sin chans. Demonstrationen kan dock betecknas som ett fiasko.

Rikspolitiskt är socialdemokraterna betydligt försiktigare. Man inser nu att Idrottssverige står bakom OS-tanken. Men då försöker man utmåla OS som ett hot mot den vanliga idrotten.

All erfarenhet pekar på att bredd- och amatöriddrott, särskilt bland ungdomar, bärs fram av det intresse och engagemang som manifesteras vid stora tävlingar. Någon större vitaminspruta för vintersporterna i Sverige än

Onsdagen den
10 juni 1981

*Olympiska vin-
terspel i Sverige
år 1988*

ett svenskt vinter-OS kan man väl knappast tänka sig. De satsningar som vid ett OS i Sverige görs i Falun och Åre kommer naturligtvis Vintersportsverige till godo många år framöver. Dessa satsningar görs bl. a. genom intäkter från TV som kan utnyttjas redan från 1984.

Det skall villigt erkännas att kalkylen inrymmer ett riskmoment med en eventuell förlust på ca 70 miljoner. Det går inte att komma närmare i kalkylerandet. Det gjorde det inte heller förra gången Sverige ansökte, och då ställde socialdemokraterna upp.

De som är kritiska mot ett vinter-OS i Falun och Åre 1988 är det främst med utgångspunkt från en värdering av de ekonomiska kalkyler som legat till grund för regeringens proposition i ärendet. De ekonomiska förutsättningarna är nog också avgörande för många människors ställningstagande till frågan om vinter-OS i Sverige. Kortfattat skulle väl denna attityd kunna beskrivas så, att man inte har något emot OS i Sverige – tvärtom – men det får inte kosta något, i varje fall inte särskilt mycket, med tanke på vårt lands nuvarande ekonomiska läge.

Innan jag går närmare in på en granskning av delar av de ekonomiska argumenten finns det anledning att vidga debatthorisonten i frågan något.

Herr talman! Den olympiska tanken bärs upp av en nu ganska lång tradition av idealitet, en idealitet grundad på att världens ungdom utan politiska, religiösa, etniska eller andra skrankor skall kunna mötas i renhårig tävlan och att endast den idrottsligt bäste skall vinna.

Denna tanke har vid de spel som anordnats på senare tid drabbats av åtskilliga kantstötningar. Politiska bojkottaktioner, terrordåd, politiska protester under själva spelen m. m. har drabbat den olympiska tanken och självfallet orsakat stora bekymmer för dem som söker hålla spelen fria från de politiska striderna. Det är således naturligt för dem som söker bevara OS att söka sig till nationer där riskerna för politiska komplikationer är minimala. Det talar för Sverige.

Dessutom har olympiska spel med åren utvecklats till mäktiga propagandajippon för värdländerna. Mycket stora satsningar har under de senaste åren gjorts särskilt för sommar-OS i ett antal nationer, nationer som politiskt och ekonomiskt tillhör jordens starkaste och rikaste.

Otvetydigt finns nu, särskilt bland jordens fattigare stater, en stark känsla av att sådana här spel måste bantas, bli snålare, att kanske två stater eller två orter inom samma nation kan dela på spelen och att nybyggnation för ett helt spel inte är möjlig annat än för ett fåtal mycket rika nationer.

Det var med insikt om dessa ändrade förutsättningar Sverige förra gången ansökte om att få anordna vinter-OS med en fyraortsmodell, där kostnaderna för spelen avsevärt kunde nedbringas genom utnyttjande av redan befintliga idrottsanläggningar, befintlig hotellkapacitet m. m.

Den svenska tanken hade då många förespråkare – det vet vi – men föll i slutvarvet, enligt vad som uppgivits beroende på att avstånden mellan de fyra orterna Falun, Göteborg, Åre och Hammarstrand samt samordningen av spelen syntes orsaka stora problem.

Den modell som Sverige denna gång går fram med präglas av fyra element,

som av de i Sverige kritiska ofta alls inte berörs men som ändå är av stor betydelse för den allmänna diskussionen om OS.

1. Spelen delas mellan två orter för att man skall minska belastningen och undvika stora investeringar, bl. a. i logibygnader.

2. Befintliga idrottsanläggningar utnyttjas maximalt, både i Falun och i Åre. Här har staten sedan många år redan satsat skattebetalarnas pengar i idrottsanläggningar. Investeringar i nya anläggningar begränsas till vad som är absolut nödvändigt för att man skall kunna genomföra spelen.

3. I Sverige har vi – och särskilt i Falun – en lång erfarenhet av att med stort stöd från den frivilligt och ideellt arbetande idrottsrörelsen genomföra stora vintertävlingar. Denna erfarenhet och detta stöd är delvis internationellt unika och bidrar i avgörande grad till att hålla kostnaderna nere.

Ytterst sällan görs en värdering – låt vara att det är svårt att göra en sådan i ekonomiska termer – av de effekter ur valuta-, turist-, export- och näringslivssynpunkter som ett svenskt OS kan medföra. Jag skulle vilja föreslå dem som tycker att detta är diskutabla synpunkter att tala med representanter för de orter som har genomfört olympiska spel och höra vilka effekter spelen har fått under de följande åren ur turistsynpunkt osv.

Icke desto mindre går det inte att genomföra ett OS i Falun/Åre utan vissa ytterligare investeringar. De utredningar som gjorts rörande de ekonomiska förutsättningarna för OS stämplas nu av vissa företrädare för kritikerna som partsinlagor. Man undviker ofta att nämna att kommittén för vinter-OS, som gjort de ekonomiska grundkalkylerna, i allt väsentligt bygger på den mycket omfattande och ingående utredning som gjordes i samband med ansökan om 1984 års olympiska vinterspel.

På tre punkter har de ekonomiska förutsättningarna utsatts för kritik.

För det första gäller det om satsningen på OS kommer att gå ut över det normala anslaget till idrotten. Jag skall inte orda så mycket om detta; det har redan debatterats. Jag vill bara säga att idrottsrörelsen själv klart har gett uttryck för sitt stöd till tanken på ett svenskt OS och att denna rörelses främsta representant, Karl Frithiofson, i ett inlägg i Svenska Dagbladet säger sig inte hysa någon som helst oro för att ett OS skulle inkräkta på den normala idrottssatsningen.

Till detta kan läggas det sakligt bärande argumentet att de satsningar som görs inför ett eventuellt OS dels till stora delar betalas av utifrån kommande intäkter, främst TV-inkomster, utfallande fr. o. m. 1984, dels självfallet också kommer Idrottssverige till godo.

Georg Anderssons oro för idrottsanslaget innebär att han inte räknar med att socialdemokraterna kan påverka anslaget till idrotten under 1980-talet eller ens efter 1989/90, när vi vet hur OS-kalkylen slutligt har utfallit. Denna prognos för valen under 1980- och 1990-talen med borgerliga segrar tackar vi för.

För det andra har det sagts att hotellkapaciteten i Falunområdet inte skulle klara ett vinter-OS utan en ny satsning på ett storhotell. Oavsett om ett nytt hotellbygge kommer till stånd i Falun eller inte – privata intressenter för ett sådant bygge finns – måste ändå konstateras att inom en timmes bilresa från

tävlingsplatsen i Falun finns ca 20 000 bäddplatser. En timmes bilresa är i dessa sammanhang en mycket liten tidsutdräkt, särskilt om man ser på möjligheterna i Gävle, som nu med till största delen utomordentligt högklassig 110-kilometersväg kan nås från Falun inom ca 45 minuter.

För det tredje har investeringen i en bob- och rodelbana för 42 milj. kr. kritiserats, främst med utgångspunkt från att antalet utövare av dessa sporter i Sverige är så litet att det inte skulle kunna gå att få driftekonomi för banan efter spelen och att det därför skulle bli nödvändigt att riva den. Ett förnuftigt ekonomiskt sinne reagerar naturligtvis mot en sådan till synes meningslös investering.

Här måste då sägas att eftersom dessa sportgrenar ingår i det olympiska programmet, måste sådana tävlingsarenor finnas om Sverige över huvud taget skall komma i fråga.

Jag vill till detta foga ytterligare ett par synpunkter på just det problemet.

När man kalkylerat på driftkostnaderna för denna bob- och rodelbana har kostnaderna grovt satts till 100 000 kr. Detta är taget med mycket bred marginal. Den ursprungliga kalkylen, som gjordes av Svenska Bob- och Rodelförbundet, visade på en driftkostnad av ca 25 000 kr. Det finns alltså en hel del pengar däremellan. Det har sedermera visat sig att det med ganska stor sannolikhet går att utnyttja den befintliga frysanläggningen på Lugnet-anläggningen i Falun även för bob- och rodelbana, vilket man tidigare inte trodde skulle gå. Detta drar ner driftkostnaderna markant.

Bob- och rodelsporten är därtill en sport i snabb och stark tillväxt. Sedan slutet av 1950-talet har antalet klubbar i landet tredubblats. Bara i Dalarna kommer vi under år 1981 att ha två bob- och rodelklubbar. Antalet utövare av sporten i aktiv form ligger nu över 700, och antalet växer. Utrustningen för en normal bob- och rodeläkare är ofta inte dyrare än en slalomutrustning. Man kan också säga att av de banor som byggts för OS sedan 1948 är samtliga utom den som byggdes i Oslo 1952 kvar och i drift.

Självfallet hänger fortlevnaden av en eventuell bob- och rodelbana i Falun efter ett OS på om den svenska och nordiska bob- och rodelsporten kan utvecklas i samma positiva riktning som hittills. Mycket talar för att så blir fallet. Min uppfattning är därför att den bana som eventuellt byggs i Falun med all sannolikhet kommer att bli kvar och att investeringen blir ett värdefullt inslag för den idrotten också i framtiden.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till kulturutskottets hemställan.

Anf. 71 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Björn Körlof vet att opinionen mot att ha olympiska vinterspel i Falun är mycket kraftig. Detta har manifesterats under mycket lång tid. De som är tveksamma till olympiska spel där är kanske inte bara de som går med i en demonstration, utan ett mycket stort motstånd finns även bland dem som själva idrottar i det omgivande området. I små idrottsföreningar som får små

anslag vet man att det vid tidigare satsningar i Falun och uppbyggande av idrottsanläggningar har uppstått stora ekonomiska svårigheter och förekommit njugghet mot uppbyggnaden av deras idrottsverksamhet, så där finns det motstånd i stor omfattning.

När det sedan gäller de olympiska spelens syfte, som Björn Körlof tog upp, kommer vi till nästa punkt: Spelen måste genomföras på ett sådant sätt att flera nationer än nu i framtiden kan genomföra olympiska spel. Den fyraortsmodell som framfördes 1977 var ett första försök.

Men frågan är inte bara var spelen skall förläggas. Åtminstone vi från vpk hävdar att det vid ett internationellt idrottsutbyte också gäller för världens ungdom att kunna mötas kulturellt och socialt och att de kommersiella intressena bör hållas borta från elitidrotten i största möjliga utsträckning eller trängas undan. Men detta blir inte fallet vid planerandet av de olympiska spelens förläggande till Falun och Åre 1988, utan det är tvärtom dessa intressen som ligger bakom det förslaget.

Jag skulle vilja fråga Björn Körlof, om han är medveten om att den persongemenskap och det intresse som Stora Kopparbergs Bergslag har visat för olympiska spel i Falun 1988 sammanfaller med firandet av dagen för bolagets 700-åriga existens.

Anf. 72 BJÖRN KÖRLOF (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar bara när det gäller motståndet mot OS i Falun att den demonstration som det propagerades för lång tid i förväg, och som påhejades hårt av Dala-Demokraten, en vacker och solig försommardag i Falun samlade endast 300 personer. Jag tycker detta var svagt. Det vittnar alltså inte om att motståndet är så starkt som Lars-Ove Hagberg säger att det är.

Sedan vill jag gärna säga att den satsning som Sverige har gjort både förra gången då vi ansökte om OS och den satsning som nu görs vittnar om att Sverige strävar efter bantade och snåla OS-modeller med ett nedbringande av kostnaderna genom utnyttjande av befintliga anläggningar. Jag tycker därför det är märkligt att Lars-Ove Hagberg inte kan erkänna att både den förra ansökan och den som vi nu går fram med innebär just dessa ambitioner att hålla OS-kostnaderna nere och att undvika stora jippon där bara rika nationer kan medverka. Vi vet att just u-länderna – särskilt när det gäller sommar-OS – är ute efter att försöka få till stånd en annan modell på de olympiska spelen. Att Sverige är ett föregångsland med en annan modell när det gäller vinter-OS tycker jag att Lars-Ove Hagberg borde kunna erkänna.

Slutligen: Att Stora Kopparberg, som verkar i den region där ett eventuellt vinter-OS kommer att genomföras, självfallet ser fram mot det med stor positivism är väl ingenting märkligt. Men det är inte Stora Kopparberg som genomför olympiska spel och inget annat bolag heller, utan det är någonting som Falu kommun i samverkan med idrottsrörelsen skall genomföra, om vi nu håller oss till den regionen. Om Stora Kopparberg är berett att satsa

pengar och vara med och hjälpa till, tycker jag att man skall se positivt på det.

Anf. 73 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Björn Körlof har nu erkänt att Stora Kopparbergs Bergslags AB är den största utomparlamentariska kraften vad det gäller olympiska spelen 1988. Det är just för sina intressen som man driver detta. Jag har inte förvägrat bolaget att göra det. Jag vill bara framhålla att olympiska spel skall vara till för idrottsrörelsen och för idrottsungdomen. Det är det som är syftet. Men den som drivit fram detta är just Stora Kopparberg, som legat bakom med sina enorma resurser och med sin persongemenskap mellan kommun och bolag. Det är bra att vi är överens om den saken.

Sedan var Sverige ett föregångsland när det gäller vinterolympiadens utformning. Vi stöder från vpk:s sida den inriktningen. Vi vill att vi skall gå vidare på den vägen. Vi har t. o. m. ett yrkande i dagens ärende som innebär att om vi skall söka olympiska spel eller andra internationella tävlingar i framtiden, så skall de utgå från den grundprincipen. Men jag tycker inte att OS i Falun och Åre 1988 bygger på denna princip. Titta bara på hotellkapaciteten och på rodelbanan. Nu är Björn Körlof den första som vill ha denna kvar. Han tror på denna rodelbana; det har ingen tidigare gjort lika starkt som han. Han kanske skall ägna sig åt rodelsport i fortsättningen – jag vet inte.

Vi kan vidare titta på vilka vägkostnaderna blir i och med denna koncentration, som vi sluppit om vi tagit 1977 års modell med fyra orter.

Anf. 74 BJÖRN KÖRLOF (m) replik:

Herr talman! Lars-Ove Hagberg kommer med påståendet att jag har erkänt att Stora Kopparberg är den stora utomparlamentariska kraften i det här sammanhanget. Något sådant erkännande har aldrig gjorts från min sida. Jag konstaterar bara att ett företag som verkar i en bygd, där man eventuellt skall genomföra olympiska spel, självfallet är intresserat av att på olika sätt stödja och medverka i arrangemangen. Det är naturligt för ett företag att göra det, och det gäller många hundra företag i Dalarna och i regionen över huvud taget och inte enbart Stora Kopparberg.

Slutligen: Jag har fått det erkännandet av Lars-Ove Hagberg att den satsning vi nu gör med en tvåortsmodell, när det visade sig inte gå med en fyraortsmodell, är ett steg i rätt riktning. Jag konstaterar att Lars-Ove Hagberg gjort det erkännandet, och det är bra. Vi skall försöka arbeta vidare med detta.

Jag är intresserad av bob- och rodelsport liksom jag är intresserad av många andra sporter och idrotter. Jag konstaterar bara att just diskussionen om den här bob- och rodelbanan sticker i ögonen på väldigt många människor och även på mig, när jag ser att man skall göra en investering på 40 milj. kr. och att anläggningen sedan skall rivas. För ett förnuftigt sinnelag ter det sig ganska märkligt. Det är därför jag fört denna argumentering om bob- och rodelsportens utveckling och talat något om de driftkostnader som ett

bevarande av banan skulle medföra. Jag vill alltså, utan att säga att det går att ha kvar banan med de driftanslag som utgår, ändå påpeka att det är en positiv utveckling för sporten. Om frysanläggningen på Lugnetområdet kan användas för fortsatt drift av bob- och rodelbanan, blir driftkostnaden en helt annan. Jag tycker att det är viktigt att det framkommer i debatten.

Anf. 75 BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Som vi har hört här i går natt och i dag är frågan om ett eventuellt vinter-OS i Falun en politisk stridsfråga. Det är ganska naturligt att så är fallet. Vårt land befinner sig trots allt i en ekonomisk kris. Vi kommer under 1980-talet att tvingas pröva många utgifter. Vi kommer även att tvingas slakta äskilliga heliga kor. Då är det också oundvikligt att satsningar i storleksordningen 500 milj. kr. – som ett OS skulle innebära – ifrågasätts.

Det är naturligt att frågan om ett eventuellt OS i Falun ivrigt har diskuterats på det lokala planet. Som medlem av Falu arbetarekommun har jag också haft anledning att följa frågan på nära håll. Bland de aktiva socialdemokraterna i Falun finns ett kompakt motstånd mot att ett OS arrangeras där. Ju mer jag har försökt att sätta mig in i frågan, desto starkare har jag funnit skälen vara mot ett svenskt OS.

Så ett par ord om kostnaderna och den socialdemokratiska riksdagsgruppens ställningstagande. Vår inställning har varit enkel och rakt på sak. Vi menar att riksdagen inte kan skriva ut en check in blanko, som innebär att staten skall stå som garant för ett underskott som beräknas till 70 milj. kr., men som kan bli mycket större. Det är klart att det här kommer att innebära risker för de framtida anslagen till idrotten. Jag tycker att Rolf Rämgårds inlägg i dagens debatt var en aning märkligt. Han tycks litet flott klockan fem i tolv muntligen ställa försäkringar om att inga förluster – hur stora de än blir – skall drabba framtida idrottsanslag. Men om det nu verkligen skulle vara så, att regeringen står bakom den inställningen, varför har ni då inte skrivit det i propositionen?

Jag tror att sanningen är enkel: Ni varken kan eller vågar ställa ut sådana garantier och försäkringar. F. ö. är det inte bara till idrottsfolket som ni behöver ställa garantier. Ni behöver också ställa ut garantier till Sten Sture Paterson om att förlusterna inte blir större än 70 milj. kr. Men naturligt nog kan ni inte göra det heller. Ni måste även ställa ut garantier till Bonnie Bernström om att förlusterna inte kommer att gå ut över barnomsorgen. Och ni behöver ställa ut garantier till en mängd olika grupper – pensionärer och andra – om att förlusterna inte skall gå ut över äldreomsorgen etc.

Ingen, allra minst herr Rämgård, kan trola med knäna och ställa ut sådana garantier. Det finns ingen möjlighet att göra det. Blir det stora underskott i samband med ett eventuellt svenskt OS, kommer de att få bäras av några. Märkvärdigare än så är det inte. Det är möjligt att borgarna räknade med efter oss syndafloden – att man skall fara runt och låna pengar för att täcka förlusterna för ett eventuellt OS. Men jag tycker inte att det är en särskilt respektabel inställning.

Sedan säger man också att socialdemokraterna har varit inkonsekventa så till vida att en majoritet ställde sig bakom en OS-ansökan 1977/78. Men vi får inte glömma bort att det rör sig om två helt olika modeller. Då gällde det fyra orter, nu gäller det två. Då behövde man inte bygga den famösa rodelbanan, för det finns redan en sådan i Hammarstrand. Då behövde man inte bygga om sporthallen i Falun, som dessutom skulle bli sådan att man från läktaren inte skulle kunna se mer än en del av planen. Då behövde man inte bekymra sig om någon hotellkapacitet, för vid det tillfället hade man storstaden Göteborg med dess möjligheter att tillgripa. Det är fullständigt fundamentala skillnader i förutsättningar. Det kan man som sagt aldrig komma ifrån.

Låt mig så gå över till att göra några kommentarer beträffande kostnads- och intäktsanalyser för ett OS. Det ligger i sakens natur att de är mycket osäkra. Jag har påpekat att alla kostnader har beräknats i 1980 års penningvärde. Men när investeringarna väl görs vet vi att kostnaderna kommer att ligga långt högre i löpande priser. Ingen som har någon grad av verklighetssinne kvar kan förneka en sådan sak. Intäkterna faller däremot ut först 1988. Någon försäkran om att de skulle stiga finns inte. Fromma förhoppningar kan många ha, men några sådana försäkringar finns inte alls. Därför föreligger det en diskrepans, en asymmetri, mellan intäkt- och kostnadssidan.

Enbart detta faktum pekar mot att underskotten kan uppgå till väsentligt mer än de 70 miljoner som anges i propositionen. Vi kan ju också se på historiska erfarenheter. Hur har det varit tidigare? Jo, underskotten i samband med den senaste olympiaden i Lake Placid uppgick till 538 milj. kr. Underskotten i Grenoble – den mest storslagna av alla satsningar – uppgick till 1 200 miljoner redan i 1968 års penningvärde. Japanerna lade ut 800 milj. kr. i stöd till olympiaden i Sapporo. Jag tror att tecknen tämligen entydigt pekar på att detta inte är någonting som man kan leka med hur som helst. Sannolikheten för att kostnaderna blir mycket stora är avsevärd.

Jag vill också ta upp de regionala aspekterna, eftersom de är oerhört betydelsefulla i sammanhanget. Man kan ju fråga sig: Skulle inte OS i alla fall kunna ge en kraftig ekonomisk injektion åt de två kommuner som främst berörs? Det är möjligt att man kan besvara den frågan jakande när det gäller Åre. Åre är helt beroende av turism. Samtidigt vet vi att det är en region som är mycket fattig på sysselsättningsmöjligheter. Byggde man en störtlopps-bana där, skulle det väl åtminstone tillfälligt ge ett visst antal jobb. Men inte heller här kan det undgås att ett visst tvivel inställer sig. Är det verkligen en störtlopps-bana med dess extrema betoning av elitidrott som Åre i första hand behöver? Den fundamentala invändningen är dock en annan: Är det rimligt att lägga ut 500 milj. kr. för att kanske få en störtlopps-bana, som kostar 30 milj. kr., så att säga på köpet? Det är, om jag får använda en ekonomisk term, en oerhört dyrbar väg av omvägsproduktion. Åres problem, som är stora, borde man kunna lösa med mycket mer direkta metoder än genom att ge sig in på det ekonomiska vågspel som ett OS innebär.

Vad Falun anbelangar är de negativa konsekvenserna kraftigt övervägande. Björn Körlof tycks vara en av de stora entusiasterna för OS, och folk som

är entusiaster rycks ju lätt med av sina egna känslor. Men det är litet tunt med sakargumenten hos Björn Körlof. Det är klart att påfrestningarna för en medelstor kommun som Falun blir mycket stora. Falun kan aldrig bli en vintersportort i ordets egentliga mening. Ett OS skulle lägga stora bördor på kommunen. Kommunal planering för andra verksamheter skulle lamslås. Vi vet att Falun redan har satsat alldeles för mycket på idrott i förhållande till andra ting. Det räcker att påpeka att Falu kommun har den sämsta barnomsorgen i Kopparbergs län. Det är klart att en mängd energi skulle få inriktas på att försöka lösa problemen runt OS. Direkta kostnader såsom kostnader för parkering, renhållning, lokal marknadsföring och representation faller på kommunen – det är klart angett. De direkta – och kanske framför allt de indirekta – kostnaderna kommer med sannolikhet att bli mycket stora. Det kommer att bli oerhörda anpassningsproblem. Man får naturligtvis en inflatering i service, affärsverksamhet och annat under den korta lyckliga tiden – de båda veckorna och kanske en liten tid före – men sedan kommer trots allt den dag då slutfanfaren klingat ut och det gäller att krympa för att passa vardagskostymen igen. Då uppstår de verkliga anpassningsproblemen. Det finns gott om internationella erfarenheter som tyder på att anpassningsåtgärderna är både kostbara och smärtsamma.

Det är ingalunda så att det är någon form av hysteri eller vulgärpropaganda eller att Dala-Demokraten har varit den ledande drivkraften, utan man har från socialdemokraternas sida i Falun mycket noga analyserat igenom frågan. Hittills har ingen enligt min mening kunnat tillbakavisa våra argument.

Vi har i dag över tusen arbetslösa byggnadsarbetare i Dalarna. Våra småhusfabriker och snickerier går på knä till följd av den borgerliga ekonomiska politiken. Det är klart att det kan tyckas lockande för en och annan att då bygga och riva sådana här rodelbanor, för alltid får ju några människor tillfälliga jobb. Men Faluns och Dalarnas problem löser vi inte genom ett OS. De kan bara lösas genom en förnuftig ekonomisk politik, där bl. a. stimulanser till bostadsbyggandet utgör en integrerad del. Vi kommer i framtiden att få lära oss att hantera och hushålla med våra resurser ännu noggrannare än hittills, och då gäller det att behålla förnuftet. Då kan man inte ägna sig åt miljonrullning i samband med anordnande av olympiska spel.

Jag tycker vidare att Rolf Rämgård talar med dubbel tunga i denna debatt. Han sade nämligen enligt en intervju i Dagens Nyheter den 4 juni: "Tåget har gått för Sveriges del. Vi får inte OS 1988."

Jag tycker att det bästa som vi kan göra här i dag är att verkligen hjälpa Rolf Rämgård på traven och se till att vi får en majoritet som röstar för den socialdemokratiska reservationen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Onsdagen den
10 juni 1981.

*Olympiska vin-
terspel i Sverige
år 1988*

Anf. 76 BJÖRN KÖRLOF (m) replik:

Herr talman! Ingen har någonsin påstått, Bo Södersten, att vi löser Dalarnas näringslivs- och arbetsmarknadsproblem genom att ett OS kommer till stånd där. Den bärande tanken är i stället att vi, om Sverige skall ha ett OS, skall försöka att på ett vettigt sätt utnyttja befintliga svenska idrottsanläggningar, där staten redan har satsat mycket pengar.

Jag vill dessutom kritisera Bo Södersten på en punkt, nämligen för hans yttrande att jag drivs av min entusiasm men saknar sakargument. När han nämnde de underskottssiffror för OS-spelen i Sapporo, Lake Placid och Grenoble visat upp underlät han att tala om för kammarens ledamöter att det därvid gällde nybyggnation av hela vintersportanläggningar – till skillnad från den satsning vi gör nu, där vi minimerar nysatsningarna till enbart de anläggningar som vi inte har. Det är bara de satsningarna som skall komma till stånd. Det är en helt annan uppläggning, ett bantat och ett snålt OS, i överensstämmelse med de principer som jag hoppas att vi är ense om.

Anf. 77 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Herr talman! Bo Södersten åberopar en artikel i Dagens Nyheter. Mitt argument i den artikeln var att det är svårt för Sverige att få spelen, när den parlamentariska situationen är så jämn som den är och kommer att förbli samtidigt som också läget i värdkommunen, dvs. Falun, är mycket jämnt. Detta skall ställas emot uppslutningen bakom de ansökningar som kommit från andra länder.

Men jag sade samtidigt att det är nödvändigt att Sverige fullföljer sin ansökan på grundval av den argumentering man har anfört för att Sverige skulle få olympiska spel 1988 och med tanke på den goodwill som tillskapats genom att man fört fram Sveriges kandidatur. Denna goodwill skulle allvarligt skadas, om man inte fullföljde ansökningen.

Låt mig så säga någonting om intäkts-siffrorna, som Bo Södersten här negligerar. Jag vill läsa upp ett telegram från det amerikanska TV-bolaget NBC den 8 juni till Bo Bengtson, som är en av ledamöterna i Sveriges olympiska kommitté. Det lyder i översättning: "Jag är glad att kunna informera Dig att med anledning av vissa informationer här på NBC:s sportredaktion så synes det högst troligt att Sverige kommer att utnämnas (till OS-värd) på IOC:s kongress i Baden-Baden i höst.

På grund av detta avser herr Geoff Mason, verkställande vicepresidenten på NBC:s sportredaktion och jag själv att resa till Sverige för att träffa Dig och Dina kollegor. Eftersom herr Masons europaresa emellertid kommer att bli mycket kort, skulle jag uppskatta mycket om Du kunde specificera, så fort som möjligt, vilka dagar under sista veckan av juli när ni kan träffa oss.

Bästa hälsningar

Alex Gilady

Director NBC-SPORTS"

Bo Södersten! Av detta telegram framgår visserligen inte vilka intäkter som OS-spelen kan ge, men det visar vilket enormt intresse som föreligger och vilken konkurrens som förekommer på TV-området. Redan nu, sju år

före spelen, vill man försäkra sig om TV-rättigheter. Självfallet kommer också andra bolag att vilja konkurrera om dessa.

Nr 163

Onsdagen den
10 juni 1981

Anf. 78 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Björn Körlof säger att ett OS inte kommer att bidra till att lösa Dalarnas problem. Det är bra. Tidigare har vi ju hört andra tongångar. Entusiasterna har t. ex. sagt att finge vi ett OS skulle Sveriges exportmöjligheter plötsligt blomma upp. Var och en som vet någonting om ekonomisk analys förstår att vår export av papper och massa, vår export av stål och bilar, inte beror på den tillfälliga uppmärksamhet som vi kan få genom några TV-sändningar, utan den beror på helt andra faktorer.

Jag tror som sagt att det är fullständigt omöjligt att förneka att det här är en risktagning av stora mått för Falu kommun, och den skulle med all säkerhet drabba kommunen mycket hårt. Den som verkligen vill slå vakt om invånarna i Falu kommun har all anledning att följa den socialdemokratiska linjen och säga nej till ett OS.

Rolf Rämgård är tve tungad på alla avgörande punkter. Han läser upp telegram och annat för att invagga oss i föreställningen att det här kommer att gå ihop. Men på den springande punkten kan vi tydligen inte få ett ordentligt besked av Rolf Rämgård: Kan Rolf Rämgård eller regeringen ställa ut garantier till den svenska idrottsrörelsen att ett underskott på ett OS, oavsett hur stort det kommer att bli, inte kommer att drabba de framtida idrottsanslagen? Om ni kan göra det, varför då inte skriva in det i propositionen?

Jag tror att hela Idrottssverige skulle se fram emot att få klart svar på den frågan i stället för mummel och tvetydigheter.

Anf. 79 ROLF RÄMGÅRD (c) replik:

Herr talman! Jag har tidigare sagt att idrottsanslagen inte kommer att påverkas negativt av OS-budgeten, om det skulle gå snett med den, oavsett hur stora underskotten blir. Det är andra bedömningar som ligger till grund för idrottsanslagen. Där görs en administrativ bedömning för den svenska idrottsrörelsen och dess specialförbund som har andra utgångspunkter – ett OS-engagemang är ett speciellt projekt. Idrottsanslagen bedöms i det gängse budgetarbetet. Idrottsanslagen har alltså ingenting att göra med OS-budgetens negativa konsekvenser i framtiden.

Anf. 80 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Det där är ju inga besked! Sanningen är följande: För några veckor sedan drev den borgerliga regeringen igenom att idrotten i Sverige skulle få ett anslag på 151 miljoner. Det innebar en ökning med futtiga 3,4 %. Det innebär i realiteten att idrottsanslagen med säkerhet kommer att urholkas av inflationen.

Vi socialdemokrater försökte slå vakt om dem. Vi sade: Ge åtminstone 5 miljoner till! Men Rolf Rämgård var emot det! Tve tungat tal och otydligt

*Olympiska vin-
terspel i Sverige
år 1988*

mummel betyder föga – det är händernas verk vi skall se till. Då vet vi vad resultatet blir.

Kan någon, som vill göra en sansad bedömning av konsekvenserna av ett OS, tro på att underskott i hundramiljonersklassen kan undgå att få negativa verkningar för idrotten eller över huvud taget för svensk ekonomi?

Det är för många garantier som Rolf Rämgård måste ställa ut. Det går inte att samtidigt tillfredsställa herr Paterson, Bonnie Bernström och idrottsfolket. Någonstans måste pengarna tas. Jag förstår att Rolf Rämgård inte vill tala om varifrån, men det är en föga förtroendeingivande attityd han intar.

Anf. 81 ESSEN LINDAHL (s):

Herr talman! Jag har i den förestående voteringen för avsikt att rösta för regeringens proposition. Trots det ekonomiska risktagande det innebär anser jag att goda skäl talar för att Sverige skall söka vinter-OS 1988. Med några ord skall jag närmare motivera mitt ställningstagande.

I den svenska idrottsrörelsen med sina fyra miljoner medlemmar, av vilka drygt hälften är under 25 år, ser jag en av landets verkligt stora folkrörelser.

Med tanke på den svenska idrottsrörelsens styrka och slagkraft tror jag att olympiska vinterspel i Sverige kommer att bli en organisatorisk framgång – och därtill en glad folkfest, ett stimulerande äventyr.

När detta är sagt bör tilläggas att de som i det aktuella fallet gör en annan bedömning enligt min mening inte är mindre idrottsvänner än vi, som röstar för att den erforderliga garantin skall lämnas.

Deras motiv är omsorgen om och ansvaret för idrottsrörelsen. De menar nämligen, som framgått av debatten, att riskpengarna till ett svenskt OS 1988 i ett kärvt ekonomiskt läge kan äventyra samhällets ärliga anslag till den stora, verkligt betydelsefulla idrottsverksamheten inom våra 40 000 föreningar.

Låt mig därtill säga – och jag vill vara alldeles uppriktig: Det känns svårt för oss socialdemokrater att ena dagen stödja regeringens proposition om en garanti på 70 miljoner, när vi bara några veckor tidigare fått blankt avslag på vårt krav om en höjning av idrottsanslaget med blygsamma 5 miljoner – pengar som skulle varit en kompensation för den inflation som svårt plågar också idrottsrörelsen och som snabbt urholkar idrottsanslaget. När denna viktiga anslagsfråga avgjordes här i riksdagen var det, såvitt jag vet, inte en enda borgerlig riksdagsman som vågade eller ville avvika från den gentemot idrotten negativa regeringslinjen.

Vårt ekonomiska läge är förvisso djupt allvarligt! Men på litet sikt – fram emot slutet av 1980-talet – vågar jag trots allt vara något mera optimistisk.

Jag hyser nämligen den förhoppningen att Sverige inom kort skall få en socialdemokratisk regering. Därför vågar jag tro att vi fram till 1988 skall kunna förbättra vår ekonomi så mycket att en eventuell utbetalning av den

garantisumma vi nu diskuterar inte skall innebära någon allvarigare påfrestning på samhällsekonomin.

Herr talman! Med denna röstförklaring och med denna motivering kommer jag alltså med min enda röst att ge mitt stöd åt propositionen, dvs. jag säger ja till vinter-OS 1988.

I detta anförande instämde Nils Hjorth (s).

Anf. 82 SVEN LINDBERG (s):

Herr talman! I denna fråga kommer vi socialdemokrater från Jämtland att rösta annorlunda än den övriga partigruppen. Vi beklagar att den situationen har uppstått. Vi vill deklarerat, att det till övervägande del är regionalpolitiska skäl som avgjort vårt ställningstagande, och jag skall i korthet redogöra för dessa.

Jämtlands län har sedan 1950-talet haft en mycket ogynnsam befolkningsutveckling. Vi har i olika sammanhang siffermässigt belyst situationen här i riksdagen, varför jag inte skall upprepa dessa redogörelser. Vi hade några år i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet, då en aktiv lokaliseringspolitik skapade en positiv utveckling för länet. Sedan 1970-talets mitt har utvecklingen åter vänt nedåt. Man måste då i sammanhanget konstatera, att den positiva utveckling som ett tag rädde i stort sett endast gällde Östersundsregionen. För länets övriga delar har utvecklingen varit bestående negativ.

Den befolkningsutveckling som skett i länet har inte gett anledning till dramatiska rubriker. Länets näringsliv har haft den karaktären att sysselsättningen har minskat sakta men säkert. Vi har inte haft stora företag som lagts ned med braskande rubriker som följd. Det har gjort att den "tvinsot" som länet lider av föga uppmärksammats.

I sin tur har detta lett till att de regionalpolitiska insatserna för länet också blivit blygsamma i förhållande till andra krisområden. Av den stora statliga utlokaliseringen föll en mycket liten del över Jämtland. Av alla regional- och lokaliseringpolitiska medel som använts under åren har en mycket liten del av den totala summan tillfallit länet. Vi har inte uppfattat det som någon avoghet mot oss utan som en direkt följd av länets näringslivs- och ortsstruktur.

Vi godtar i och för sig inte detta som någon ursäkt för uteblivna insatser. Men vi är medvetna om att det är mycket lättare att skapa *opinion* för stora dramatiska skeenden än för en utveckling som sker mer stilla och som inte blir föremål för massmedial uppmärksamhet, även om slutresultatet kan bli minst lika dramatiskt. Det är lättare att skapa *opinion* om 200 människor friställs på en gång vid en företagsnedläggning än om ett lika stort antal blir arbetslösa av andra skäl. De får inte samma uppmärksamhet. De blir inte föremål för samma insatser från samhällets sida. Men för dem som friställs är problemen desamma, när flyttbussen är deras enda alternativ. För samhället blir konsekvenserna desamma.

Under senare år har vi funnit att turistnäringen är den enda näringsgren,

Nr 163

Onsdagen den
10 juni 1981

*Olympiska vinterspel i Sverige
år 1988*

Onsdagen den
10 juni 1981

*Olympiska vin-
terspel i Sverige
år 1988*

utöver den offentliga sektorn, som haft en positiv utveckling. Vi gladdes åt den socialdemokratiska regeringens initiativ till utvecklingen av Åreprojektet. Men säg den glädje som varar beständigt. Vi fick uppleva hur den borgerliga regeringen och den borgerliga majoriteten i riksdagen lade locket på för dess fortsatta utveckling med statligt stöd.

Vi har ändå funnit att Åreprojektet inneburit en mycket positiv utveckling för sysselsättningen i området och för turistnäringen i hela länet.

I allt arbete som förekommer för att skapa sysselsättning inom länet ser vi i turismen de bästa möjligheterna. Detta gör sig särskilt gällande i den krissituation som landet nu befinner sig i med vikande sysselsättning och investeringsovilja inom industrin. Vi är medvetna om att det kan dröja länge innan samma industrilokaliseringpolitiska möjligheter som under 1960-talet och under 1970-talets första hälft uppstår igen. Vi ser därför en olympiad som en injektion för turismen i länet. Vi ser det som en möjlighet att skapa arbetstillfällen. Och sådana måste skapas inom länet om det inte skall dö sotsdöden.

Vi är medvetna om att en statlig garanti för ett olympiskt arrangemang kan innebära kostnader som kan vara bekymmersamma i rådande ekonomiska läge. Men vi är samtidigt bestämda i vår mening, att arbetstillfällen måste tillskapas i Jämtlands län. Och den räkningen, ärade kammarledamöter, kommer alldeles säkert inte att bli billigare om vi väljer andra alternativ, ifall de över huvud taget finns. Vi ser också vinter-OS som en möjlighet att fullfölja Åreprojektet och som en injektion för turistnäringen i länet.

Visst kan vi ha förståelse för dem som av kostnadsskäl vill avvisa olympiska spel. Men vi kan samtidigt finna argument för sådana spel. Det måste ligga ett stort värde i att med så stort utländskt kapital under uppbyggnadsskedet skapa sysselsättning för ett stort antal människor. Det kommer också att öka skattekraften inom t. ex. Åre kommun.

Det kan finnas många andra skäl att framföra både för och emot arrangerandet av olympiska spel. Vi har respekt för de ställningstaganden som andra har gjort, då de vill avslå propositionen. För vår del har de regionalpolitiska skälen vägt tyngst i vågskålen när pendeln har slagit över till ett bifall för propositionen.

I detta anförande instämde Nils-Olof Gustafsson och Marianne Stålberg (båda s).

Anf. 83 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Jag måste erkänna att det är med förvåning jag tagit del av socialdemokraternas reservation och de inlägg från socialdemokratiskt håll som gjorts i den offentliga debatten om Sveriges ansökan om att få anordna de olympiska vinterspelen 1988.

Jag har själv varit återhållsam med mitt deltagande i debatten om idrottsfrågor. Det beror inte på brist på intresse utan på att jag velat undvika en politisering av dessa frågor. Då vi arbetat med propositionen om vinter-OS har vi också varit mycket angelägna att hålla oppositionen

informerad om våra åtgärder och bedömningar, allt i syfte att föra undan frågan från det politiska stridsfältet.

Jag har uppfattat de uttalanden som gjorts från idrottsrörelsens sida – däribland också av framträdande socialdemokratiska idrottsledare – som en stark önskan att Sverige skall stå som värdland för vinter-OS 1988 och att den svenska staten skall ställa upp med de garantier som Internationella olympiska kommittén kräver av arrangörerna.

Jag skall inte upprepa de argument som anförts för att riksdag och regering skall möjliggöra anordnandet av OS i Falun och Åre 1988. Låt mig emellertid göra några kommentarer till argumenten mot ett sådant beslut.

Allra först vill jag konstatera att det motstånd som rests i riksdagen givetvis försämrar våra möjligheter att få spelen – även om en majoritet skulle ställa sig bakom propositionen.

Farhågor har uttryckts för att ett OS-arrangemang negativt skulle påverka kommande års idrottsanslag. Låt mig säga att under de förberedande diskussionerna har det aldrig fallit mig in att koppla samman det årliga idrottsanslaget med den statsgaranti vi nu diskuterar. Att detta inte står i propositionen är ett förbiseende, det måste jag medge. Den korta tid på vilken propositionen skrevs gjorde att propositionen på denna och ytterligare någon punkt som utskottet påpekar blev något oklar. Jag vill deklarerat att idrotten alltså *inte* skall drabbas av en eventuell förlust av de olympiska spelen. För detta finns det flera skäl.

För det första bedömer jag det inte som sannolikt att statsgarantin över huvud taget kommer att behöva tas i anspråk. De kalkyler som presenterats är mycket försiktigt beräknade. Det kan t. o. m. bli så att spelen går ihop – även utan beaktande av de positiva effekter som uppstår indirekt. Om ett överskott skulle uppkomma – vilket inte är osannolikt om t. ex. det svenska näringslivet engagerar sig i spelen – bör detta överskott gå till idrotten.

För det andra har dessa vinterspel, vid sidan av den idrottsliga betydelsen, en viktig roll i våra strävanden att skapa goodwill för Sverige som turistland och industriland.

Om Falun och Åre skulle få anordna 1988 års olympiska vinterspel uppstår också en betydande sysselsättningseffekt, samtidigt som vi får valutainkomster. Den kostnad för staten som en statsgaranti i ogynnsamma fall kan komma att innebära kan mot denna bakgrund naturligtvis inte få belasta idrottsanslaget. Min förhoppning har varit att en enig riksdag skulle ställa sig bakom regeringens förslag om den statsgaranti som krävs för att de olympiska vinterspelen skall kunna anordnas i vårt land 1988. Så blev nu inte fallet. Men Essen Lindahls och Sven Lindbergs inlägg vittnar om att många socialdemokrater är positivt inställda och inser värdet av den stimulans som vinter-OS skulle utgöra. Jag vågar tro att motståndet mot propositionen är mindre än vad reservationen ger uttryck för. Jag vidhåller fortfarande att det inte finns några skäl för att röstningen i kammaren om en stund skall ske ifrån strikt partipolitiska linjer. Idrotten bör, som jag redan framhållit, nu och framgent vara fri ifrån politiska bindningar. En uppslutning kring propositionen markerar riksdagens uppskattning av de insatser som idrottsrörelsen

gör, och utgör en stimulans för både aktiva idrottsutövare och ledare, samtidigt som det skulle leda till en rad andra positiva effekter.

Anf. 84 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jordbruksministern säger nu att det aldrig fallit honom in att idrottsrörelsen inte skulle få sådana garantier som jag efterlyst här. Men varför står det inte i propositionen? Är det ett förbiseende? Det är i så fall märkligt. Det stod nämligen i den förebild man hade från 1978, och det stod sedan uttryckligen i utskottets betänkande den gången det refererades i propositionen. Men denna gång står det icke i propositionen om detta ställningstagande.

Frågan var föremål för diskussion i kulturutskottet. Den borgerliga majoriteten sade nej till att skriva in sådana utfästelser. Man sade uttryckligen, att det går inte. Anders Dahlgrens partivänner och företrädare för majoriteten i kulturutskottet sade här i går kväll att sådana utfästelser icke kan lämnas. Man frågar sig då vad Anders Dahlgrens inbrott i sista minuten i denna fråga är värt.

Den 13 maj voterade vi om idrottens anslag. Då visade den borgerliga riksdagsmajoriteten i handling vad man menar med att utveckla idrottsanslaget.

Bonnie Bernström har motionerat att hela kostnaden för vinter-OS skall läggas på idrotten, och hon sade i går att hon yrkade bifall till sin motion, som innebär att idrottsorganisationerna får ta ansvaret för kapitalanskaffningen till vinterolympiaden 1988. Detta är en opinionsyttring från de partier som står bakom propositionen.

Så säger Anders Dahlgren att han hoppas att voteringen inte skall ske efter partilinjer. Jag vill säga: Hoppas inte för mycket. Jag vet många representanter för regeringspartierna som i själva verket tycker att det är att ge sig ut på ett för vådligt äventyr att satsa idrottspengar på detta arrangemang. Det är mycket troligt att en sådan fri omröstning skulle gå regeringen emot.

Jag vill slutligen påpeka för kammarens ledamöter att det i utskottets betänkande i frågan om garantier enbart står följande: "Om och när det blir fråga om att anvisa medel för att infria det föreslagna statliga åtagandet är detta ett av de många moment som ingår i det reguljära budgetarbetet."

Hur det går till i det reguljära budgetarbetet visade den borgerliga riksdagsmajoriteten den 13 maj, när man urholkade riksidrottens anslag på ett mycket allvarligt sätt.

Det är detta utskottsbetänkande som vi om några minuter skall rösta om.

Anf. 85 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Jag reagerade främst mot jordbruksministerns sätt att försöka få bort denna fråga från det politiska stridsfältet. Var det att ta bort frågan från det politiska stridsfältet att ena dagen säga att idrottsrörelsen inte ens får kompensation för inflationen och andra dagen utlova garantier för ett olympiskt spel för elitidrotten samtidigt som kulturutskottet säger att vi –

utan några höjda anslag – skall satsa på breddidrott?

Jordbruksministern bedömer nu att statsgarantin inte behöver utnyttjas. Det kan man naturligtvis lova, om man framför sig ser att man inte behöver sitta i regeringsställning. Det kanske mest anmärkningsvärda är dock bristen på idrottsfilosofi. Har inte regeringen någon idrottsfilosofi eller idrottsideologi? För att statsgarantin inte skall behöva tas i anspråk hade jordbruksministern den förhoppningen att näringslivet skall engagera sig. Där ser man! Här kom näringslivet in, som har varit den huvudintressent som har tryckt på för att få till stånd detta olympiska spel.

Det går inte att föra bort denna fråga från det politiska stridsfältet i dessa tider med ekonomisk åtstramning. De ungdomar och övriga människor som i det dagliga livet lever under dåliga villkor och som inte ens får ett stöd från regeringen i form av idrottsanslag till idrottande och motionerande, känner nog att denna fråga inte kan hållas utanför den politiska regionen. OS-frågan är en politisk fråga, och jordbruksministern har genom det sätt på vilket han handlagt frågan verkligen gjort den till politisk fråga.

Anf. 86 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Får jag bara till Georg Andersson säga att jag har medgivit att det var ett förbiseende att det i propositionen inte kom in att ett eventuellt OS-underskott inte skall drabba idrottsanslaget. Det brukar som regel uppskattas, om man gör ett sådant medgivande. Jag kan i detta läge bara säga att Georg Andersson får tro mig på mitt ord.

Anf. 87 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Här har nu uppstått en intressant fråga om vems ord som väger tyngst. Är det utskottsmajoritetens, dvs. det som sägs av dem som företräder de tre borgerliga tidigare regeringspartierna? De hävdar ju att man inte kan lämna sådana garantier som jordbruksministern här utlovar. Eller är det orden från den tillfällige jordbruksministern, som företräder den mindre delen av den tidigare borgerliga trepartiregeringen, som väger tyngst?

Vad vi nu skall votera om är dock förslaget i det betänkande som ligger på riksdagens bord och de skrivningar som där finns. Där har utskottsmajoriteten medvetet avstått från att skriva in några garantier till riksidrottsrörelsen. Och företrädare för utskottsmajoriteten har inför kammaren klart deklarerat att några sådana garantier inte kan lämnas. Det är, som jag tolkar det, ett uttryck för uppfattningen hos den samlade borgerligheten i kammaren.

Anf. 88 Jordbruksministern ANDERS DAHLGREN:

Herr talman! Det är riktigt att voteringen gäller vad som står i utskottsbetänkandet. Men under debattens gång har det ställts frågor varför denna skrivning inte kom in i propositionen. Det har jag svarat på.

Anf. 89 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Mitt anförande är det sista anmälda i denna debatt, och det är också ett av de sista under detta riksmöte. Med tanke på ämnet och med en måttlig distans till detta skulle det här vara den olympiska finalen – i denna kammare.

Debatten har varit delad i två hälfter, dels den i går kväll, dels dagens debatt. Och det kan vara svårt att hålla de viktigaste argumenten levande hela tiden.

Beträffande det ekonomiska åtagande som riksdagen ställs inför och granskningen av kalkylerna i utredningen tycker jag att argumenten för och emot är så genomvädrade att det inte finns anledning för mig att göra om proceduren. Jag vill bara konstatera att det med hänsyn till tidsavståndet – det gäller år 1988 – och det osäkerhetsmoment som därigenom naturligt finns inbyggt inte går att hundraprocentigt garantera att alla siffror håller. Det kan bli justeringar både i negativ och i positiv riktning.

Detta osäkerhetsmoment, som finns och alltid kommer att finnas då det gäller olympiader eftersom framförhållningen är 6–8 år, har motståndarna till olympiska vinterspel i Sverige skickligt utnyttjat. De sätter i tvivelsmål olika siffror, de granskar detaljer som är diskutabla – t. ex. arrangemanget med bobsleighbanan. Kort sagt: man utnyttjar de blottor som finns, i en argumentation som är den obotfärdiges förhinder. Jag ger detta omdöme när man konsekvent utelämnar allt positivt: att Falun och Åre kommuner skulle få skatteinkomster, att orterna för överskådlig tid skulle placeras på den internationella turistkartan och att arrangemanget skulle ingjuta en offensiv och positiv anda i områdena.

Det är också av den anledningen som näringslivet i regionerna backar upp arrangemanget – det hjälper marknadsföringen av AB Sverige och dess produkter. Det är alltså ingen mystiskt kommersiell bindning mellan idrotten och storfinansen.

Men det finns några bärande skäl för att Sverige skall ta ett idrottsligt ansvar och bjuda till olympiska vinterspel som jag tycker inte har fått det rättvisa utrymme i debatten. Dessa skäl är bl. a.:

1. För fred och samförstånd är det viktigt att unga människor når kontakt med varandra över nationsgränser och andra barriärer, t. ex. politiska. Idrotten har en viktig roll, och olympiaderna är den stora samlingen i detta sammanhang.

2. Att ett litet neutralt land som Sverige står som arrangör motverkar tendensen att det fina i de olympiska spelen förfuskas, så att de blir propagandainstrument för politiska ideologier och en makt demonstration.

3. Den svenska modellen med en uppdelning på flera orter vidgar kretsen av olympiska värdnationer också till mindre nationer. I nuvarande läge är det snart bara supermakterna som har resurser som räcker till.

4. För den svenska idrottsrörelsen skulle olympiska spel i Sverige vara en stark inspirationskälla. Den svenska idrottsrörelsen omfattar över 2 miljoner organiserade människor, över 200 000 har ledar- och funktionärsuppdrag, ideellt och oavlönat, och idrottens huvudorganisation har enigt ställt sig

bakom beslutet att söka vinterspelen. I denna organisation, Riksidrottsförbundet, finns Korpen, Handikappidrottsförbundet, gymnastiken, representanter för breddidrotten, och ingen har gått emot den svenska ansökan. De vet att breddidrotten är den breda rekryteringsbasen för den idrottsliga toppen – och att toppen är en inspirationskälla för breddidrotten, att topp- och breddidrott är sammanvävda.

För de idrottande flickorna och pojkarna i Sverige, främst inom vinteridrotten, är ett olympiskt vinterspel i Sverige en fest och glädje att se fram emot. Är vi inte skyldiga att ge den svenska idrotten den festen för vad den uträttar i samhällsarbetet, i friskvården, för rekreationen, i kampen mot droger? Svarar vi ja på den frågan kan vi också i framtiden ställa krav på idrottens lojala medverkan i samhällsarbetet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till kulturutskottets majoritets förslag.

Anf. 90 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Efter detta inlägg kan jag inte förstå varför Rune Ångström för tre veckor sedan röstade bort en rimlig höjning av idrottsanslaget. Kan Rune Ångström ge någon rimlig förklaring till detta?

Anf. 91 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Georg Andersson fortsätter envist att sammanblanda administrationsanslaget till idrotten och den garanti som vi skall ge till idrotten i Sverige då det gäller att arrangera de olympiska spelen 1988, alltså om sju år. Jag karakteriserade detta såsom den obotfärdiges förhinder, och jag understryker det ytterligare.

Anf. 92 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Vilket var Rune Ångströms förhinder den 13 maj för att anvisa 5 miljoner ytterligare till riksidrotten?

Anf. 93 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har gjort en ekonomisk bedömning, som vi alla här i riksdagen har att göra. Jag vet att idrotten lika väl som övriga delar av samhällslivet måste vidkännas de påfrestningar som orsakas av det ekonomiska läget. Utifrån den utgångspunkten ställde jag mig bakom regeringens proposition då det gällde det administrativa anslaget till idrotten.

Mom. 1 (avslag på propositionen m. m.)

Reservationen av Georg Andersson m. fl. i motsvarande del, som ställdes mot var och en av motionerna 2206 av Sten Sture Paterson i motsvarande del och 2205 av Bonnie Bernström i motsvarande del, antogs till kontraproposition.

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 142 för reservationen av Georg Andersson m. fl. i motsvarande del.

Nr 163

Onsdagen den
10 juni 1981

*Olympiska vinterspel i Sverige
år 1988*

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (ökad varaktighet åt nödvändiga kapitalinvesteringar)

Utskottets hemställan, som ställdes mot motion 2206 av Sten Sture Paterson i motsvarande del, bifölls med acklamation.

Mom. 4 (vissa riktlinjer för framtida OS-arrangemang)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 17 för motion 2207 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

9 § Ändring i kreditupplysningslagen, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1980/81:30 om ändring i kreditupplysningslagen, m. m. (prop. 1980/81:10).

Anf. 94 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Kammarens ledamöter behöver inte vara så nervösa – det skall inte bli någon lång debatt vad mig anbelangar. Jag skall i några få ord försöka motivera vår motion, som vi har skrivit med anledning av den proposition som här behandlas.

Inkassolagen föreslås nu bli utvidgad, så att lagen gäller all inkassoverksamhet, utom enskilda personers och dödsboms indrivning av egna och rent privata fordringar. Det tycker vi är bra, det är ett steg i rätt riktning.

Men samtidigt föreslås att tillstånd inte – som nu är fallet – skall krävas för s. k. koncerninkasso. Och vad är då koncerninkasso? Det är när ett företag i stället för att lämna fordringarna vidare till ett inkassobolag, eller försöka driva in sina fordringar i eget namn, inom sin koncern skapar ett eget bolag som man använder för inkassoverksamhet. Vi från vänsterpartiet kommunisterna har litet svårt att förstå varför det inte skall vara tillstånd för sådan inkassoverksamhet på samma sätt som det krävs tillstånd i andra sammanhang.

Jag skall inte läsa upp vår motion, men jag skall citera litet ur datainspektionens remissvar, som finns intaget i propositionen och där man som exempel nämner: "En koncern vill inte själv skylta som indrivare av sina egna kundfordringar. För ändamålet organiseras i stället ett särskilt dotterbolag – stundom som kommissionärsbolag – med en från moderbolaget avvikande benämning, för inkassoverksamheten. På köpet får fordringsägaren då den psykiska betalningspressen på gäldenären att ärendet överlämnats till inkasso – eftersom gäldenären vanligtvis inte känner till ägareförhållandena hos inkassoföretaget."

Man tycker att skälen för att dra bort tillståndskravet för koncerninkasso är mycket svaga. På detta har vi byggt vår motion och krävt att inkassolagen skall ha det innehållet att det skall fordras tillstånd också för sådan inkassoverksamhet som finns inom koncernverksamheten.

Med hänvisning till detta yrkar jag bifall till vår motion nr 43 till 1980/81 års riksdag.

Under detta anförande hade ledningen av kammarens förhandlingar för en stund övertagits av tredje vice talmannen.

Anf. 95 JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! Med hänsyn till att vi nu står inför kammarens avslutning skall jag endast hänvisa till vad vi har skrivit i näringsutskottets betänkande och yrka bifall till detsamma.

Anf. 96 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Vad som står i betänkandet är ju att utskottet inte finner det motiverat med ett sådant tillstånd för koncerninkasso. Det förstår vi, eftersom utskottsmajoriteten följer regeringens förslag. Men vi har tyckt att det är felaktigt att börja tunna ut så enkla regler – det rör sig ju inte om någon större mängd, utan bara om ett par hundra tillståndsfall i landet av sådan verksamhet. Att man tunnar ut regler som skulle kunna innebära ökad trygghet för konsumenten och konsumentens ställning i samhället är naturligtvis en borgerlig linje, men vi tycker det är felaktigt att fullfölja den i det här ärendet.

Mom. 4 (inkassolagen)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 16 för motion 43 av Hans Petersson i Hallstahammar och Karin Nordlander.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Föredrogs

Finansutskottets betänkanden

1980/81:43 om beräkning av inkomster och tillkommande utgiftsbehov på statsbudgeten för budgetåret 1981/82, m. m. (prop. 1980/81:100 och 1980/81:150)

1980/81:44 om tilläggsbudget II och tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 (prop. 1980/81:101 och 1980/81:125 m. fl.)

Sedan kammaren bifallit utskottets framställningar om att ärendena skulle avgöras efter endast en bordläggning, bifölls vad utskottet i övrigt hemställt i dessa betänkanden.

11 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkande

1980/81:45 om statsbudget för budgetåret 1981/82

Nr 163

Onsdagen den
10 juni 1981

*Ändring i kredit-
upplysningslagen,
m. m.*

Onsdagen den
10 juni 1981

*Tidigareläggning
av sammanträde*

12 § Tidigareläggning av sammanträde

Anf. 97 TALMANNEN:

Som tidigare meddelats kan sammanträdet för slutligt ställningstagande till finansutskottets betänkande om statsbudgeten 1981/82 ta sin början tidigare än ursprungligen avsetts. Härför krävs emellertid bifall av mer än hälften av kammarens ledamöter. Jag får vidare erinra om stadgandet att beslut som fordrar anslutning från särskilt flertal alltid skall fattas genom omröstning.

Jag föreslår att kallelse utfärdas till arbetsplenum kl. 17.30.

Följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren medger att kallelse utfärdas till arbetsplenum kl. 17.30 i dag röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Om inte mer än hälften av kammarens ledamöter röstat ja har kammaren avslagit förslaget om tidigareläggning av ifrågavarande sammanträde.

Kammaren beslöt genom votering medelst uppresning att kallelse skulle utfärdas till arbetsplenum kl. 17.30 i dag.

13 § Kammaren åtskildes kl. 17.15.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert